Tammen isotekstiset -sarjassa ovat ilmestyneet

1983
Christie: Puolustuksella on puheenvuoro
Greene: Kolmas mies
Talvio: Äidin kyydissä etelään
Utrio: Pormestarin tytär

1984
Craven: Kuulin pöllön kutsuvan
Hämäläinen: Kätkäläinen
Kilpeläinen: Ajatuksia yksinäisyydestä
Kurtén: Kuinka mammutti pakastetaan
Lang: Kahdeksastoista Lucia-neito
Luja-Penttilä: Venla
Palo: Käsi sydämellä
Tuomaala: Kovan onnen partio
Valtonen: Kätilönä Karjalassa

1985
Manninen: Elämää Ollin kanssa
Steinbeck: Hyvien ihmisten juhla
Toijala: Kukkiva kaakinpuu
Tolonen: Ryysyprinsessat

1986
Greene: Idän pikajuna
Hammet: Maltan haukka
Martinson: Äiti menee naimisiin 1—2
Rautavaara: En päivääkään vaihtaisi pois
Valtonen: Nuoren opettajattaren varaventtiili
Valtonen: Vaimoke
Valtonen: Hätävara
Valtonen: Neiti talonmies

1987
Autio: Sininen kaappi
Callison: Maltan kaappari
Holt: Linnan kuningas 1—2
Järnefelt: Muistelmia 1—2

1988
Valtonen: Kilroy sen teki
Valtonen: Kunnankirjuri
Valtonen: Opettajan villikko 1—2
Valtonen: Älä nuolaise ennenkuin tipahtaa

Hilja Valtonen

Opettajan villikko 2

Kustannusosakeyhtiö Tammi
Helsinki

9. painos
(painokset 1—8 ilmestyneet Kustannusosakeyhtiö Otavan julkaisemina)

GUMMERUS OY KIRJAPAINO
JYVÄSKYLÄ 1988

ISBN 951-30-7010-7

IV

1

Kun sinä, Anna Tipuli Heikintytär Pusu, nyt täytät kaksikymmentäviisi ikävuottasi, toivotamme sinut tervetulleeksi vanhojenpiikojen tuhatvuotiseen valtakuntaan. Ollos uskollinen ja luja loppuun asti!

Kyyhkysen miehenkipeät vanhatpiiat.

Sellainen oli omistuskirjoitus paketissa, jonka Tipuli sai syntymäpäivänään Kyyhkysen sairaalan hoitajatovereilta. Nämä olivat järjestään kaikki häntä vanhempia ja olivat nyt ratkiriemuisia saadessaan ”lapsen” pois nuorisojoukosta ”ikämiessarjaan”.

Kaunis punaruusu pilkisti aavistuksellisesti käärön huipusta. Tipuli kääri varovasti tötteröä auki. Ruusu putosi maahan. Lehdet lennähtivät pitkin permantoa.

”Vertaus nuoruuden katoavaisuudesta!” selittivät lahjan antajat, jotka nähtä-

vin mielihyvin seurasivat käärön avaamista.

Punaisia ja valkoisia rinkilöitä alkoi paketista pyöriä pöydälle. Jokunen joutui pöydän allekin.

”Elämän murhe!” huokasivat jalomieliset lahjoittajat.

Vihdoin putkahti päälahja esille, kipsinen nainen, joka tuskaisin ilmein kurkotti käsiään korkeuteen.

”Vanhanpiian symboli. Odottaa miestä mutta ei saa”, selitti Saima Solmu, kolme vuotta Tipulia vanhempi hoitajatar, kaunis, mustakulmainen koketti. Kulmista liikkui Kyyhkysessä huhu, että ne muka olisivat onnistuneesti ”devekoidut”. Mene ja tiedä!

”Tämä on varmasti Saiman keksintö?”

”Vai Saiman keksintö! Hän ei ole miesmuistiin keksinyt mitään. Hänen aikansa menee polkkatukan kähertämiseen. Rahat lahjaasi ryöstin hänen kukkarostaan”, valkaisi Myhkyrä.

Myhkyrä oli vanhin Kyyhkysen vanhoistapiioista. Hän oli jo kolme kertaa

viettänyt kolmannenkymmenennenviidennen syntymäpäivänsä ja lupasi vasta naimisiin jouduttuaan ruveta vanhenemaan. Nimensä hän oli saanut näöstään. Hän oli melkein yhtä paksu kuin pitkäkin. Hänellä oli myös oikea nimi, mutta sitä ei kukaan tiennyt. Ehkä sentään Yliukko ja Kyyhkysäiti. Sydän oli Myhkyrällä 24 karaatin kultaa ja sielu kymmenvuotias.

”Olisipa minun pitänyt heti arvata, että sinun sormesi ovat paketin kokoon näpränneet”, sanoi Tipuli.

”Topias löysi tuon kiemurtelevan vanhanpiian. Minä vain keksin ruusun ja rinkilät.”

Topias pureskeli rinkilää, jonka oli pöydän alta hamuillut hampaisiinsa. Hänelläkin oli oikea nimi, Beata Bohm. Se toki yleisesti tiedettiin. Neiti Bohm oli aikoinaan saanut kukkakortin, jonka alalaidassa oli nimimerkki Topias T. Myhkyrä sepitti runollisen rakkaustarinan neiti Bohmin ja Topias T:n välille. Aikojen kuluessa Beata Bohm unohtui, mutta Topias jäi elämään. Bohm oli itse tyytyväinen ni-

meensä, kun vain potilaat, oppilaat ja palvelijat sanoivat kiltisti neiti Bohm.

Topias aikoi sanoa jotain, mutta rinkilän kappale lensi väärään kurkkuun. Topias-parka oli tukehtua. Emännöitsijä, tottuneena käsittelemään ruokatavaroita, takoi nyrkillään kaikin voimin Topiaan pitkää selkää. Rinkilän kappale palautui onnellisesti oikealle väylälle.

”Se ahmii itsensä kuoliaaksi yhtenä kauniina päivänä”, sanoi Saima. Saima ja Topias kävivät ”pistintaistelua” toisiaan vastaan, milloin vain vähänkin tilaisuutta sattui.

”Täytyyhän hänen syödä, kun on pitkä kuin tehtaan piippu”, puolusti Myhkyrä. Hänkään ei jaksanut nälvimättä Saimaa sulattaa.

”Oletteko nähneet uutta apulääkäriä?” olivat Topiaan ensimmäiset sanat, kun hän selveni rinkilästään.

”Ei! En! Emme! Näitkö sinä?”

Topias virutti selkänsä entistään pidemmäksi.

”Näin.”

”Älä! Missä? Milloin? Koska?”

”Tänään kadulla.”

”Mistä tiesit hänet uudeksi apulaislääkäriksi?”

”Hän käveli Yliukon kanssa.”

”Pötyä! Voivathan sentään muutkin miehet kävellä Yliukon kanssa.”

”Minäkö sen asian tiedän vai te? Tottahan toki ymmärrän, ettei Yliukko kaikkia miehiä toivota tervetulleeksi työtoverikseen.”

”Minkänäköinen hän oli?”

”Komea ja nuori.”

”Poikamies?”

”Luultavasti.”

”Ah, nyt tulee eloa Kyyhkyseen”, riemastui yövalvoja Aune Risku.

”Tyydy sinä vain upseereihin äläkä tunkeudu toisten apajille”, huomautti Saima. Aune oli hullaantunut upseereihin, ja siitä hän sai kuulla.

”Kuinka vanha hän suunnilleen on?”

”Kolmissakymmenissä tai hiukan yli.”

Myhkyrä heittäytyi haltioituneena tuolille.

”Minä nain hänet. Olen tosin hiukan vanhempi häntä, mutta vuosi sinne tai tänne ei paljoa merkitse. Sellaiset avioliitot ovat muodissa nykyään.”

”Sinä olet liian lihava, Myhkyrä-parka. Kiinalaiset sinusta enää huolivat. Katsokaa minua! Olen syntynyt tohtorinnaksi”, ilmoitti Topias.

”Älä nuole ennenkuin tipahtaa, Topias! Kukaan elävä olento ei huoli vaimokseen kaltaistasi luurankoa.”

”Jaa-a, Saimaseni, luulenpa, että sinäkin saat laittaa uudet täyt koukkuihisi, jos mielit vetää tohtorin veneeseesi.”

”Saatte nähdä, että Saima vielä pimittää tohtorin itselleen. Hänen kurssinsa on noussut sen jälkeen kuin hän leikkautti kolmituumaisen lettinsä poikki.” Aune oli kateellinen Saimalle. Hän ihaili kovasti nuorentavaa polkkatukkaa, mutta ei raaskinut kuitenkaan uhrata paksua palmikkoaan muodin jumalalle.

”Älä sure, Aune!” lohdutti Myhkyrä kuuman kupin takaa. ”Sinulla ovat kaikki mahdollisuudet jäljellä. Jos uusi tohtori

pitää pitkistä palmikoista, olet voitolla. Jos hän ihannoi löyhkätukkia, on sinulla mahdollisuus tulla sellaiseksi.”

”Minä puolestani luovun kilpailusta Myhkyrän hyväksi”, sanoi emännöitsijä.

”Älä veikkonen! ’Tie miehen sydämeen vie vatsan kautta.’ Muista se ja ole iloinen!”

”Katsokaa Tipulia! Se kurja nauraa meille. Tuo ei ole rehellistä naurua. Mitä siliä penikalla on mielessä? Ethän vain aikone napata itsellesi uutta tohtoria?”

”Hän punastuu! Punastuu kuin krapu kuumassa vedessä! Ettei hänellä jo liene hierimenkauppa käynnissä?”

”Rakas lapsi, oletko näin kurjasti pettänyt meidät?” Myhkyrä nousi ja meni Tipulin luo.

Tipulin täytyi panna kahvipannu pöydälle. Hän nauroi, jotta vedet silmistä sirisivät.

”Niin, minä olen päättänyt napata uuden tohtorin omiin nimiini”, sai hän viimein sanotuksi.

”Hyvät naiset!” kuului ovelta arvokas

ääni. Ylihoitajatar, Kyyhkys-äiti, seisoi kynnyksellä. Milloin hän oli siihen ilmestynyt, sitä ei kukaan ankarassa saaliinjaossa ollut huomannut. Kyyhkys-äidin naama näytti ymmärrettävän selvästi, että hän oli täysin selvillä keskustelun juonesta.

Hoitajattaret hätkähtivät kuin pahanteosta tavatut koulutytöt.

Kyyhkys-äidin hallitseva katse liihoitteli alamaisesta toiseen nuhtelevana, rankaisevana, halveksivana.

Kyyhkys-äiti oli aikoinaan ollut huomattava kaunotar. Hyvin säilyneet rauniot olivat vieläkin sitä todistamassa. Huhu kertoi hänellä olleen suuret mahdollisuudet miesmaailmassa. Hänen yksinjäämisensä oli kuva-arvoitus tai ristisanatehtävä, jota alamaiset ahkerasti koettivat ratkaista. Nyt uskottiin hänen virittelevän ansojaan Yliukon poluille. Juttu voi olla hölynpölyä. Hoitajattaret jaarittelivat niin mielensä hyvikkeeksi, kun Kyyhkys-äiti ankarasti kielsi viattomimmankin teerenpelin miesväen kanssa sairaalan seinien sisällä.

Hoitajattaria kohteli ylihoitajatar yleensä ylhäisen ystävällisesti, niin että tyhmäkin huomasi ”suuren juovan olevan meidän ja teidän välillä”. Ylhäisyys johtui syntyperästä, laajoista opinnoista ja virka-asemasta. Isä oli rehtori, syntyisin ahvenanmaalainen. Äiti ruotsinmaalaisen ylipapin tytär. Kyyhkys-äiti oli sellaisista tarpeista luotu, ettei hän muuten voinut suomalaisiin hoitajattariin suhtautuakaan. Ulkomaille ulottuvat opintomatkat lisäsivät omanarvontuntoa. Hän oli kaikin puolin etevä nainen. Parempaa ja tunnollisempaa äitiä potilailleen, järjestystä rakastavampaa silmää alamaisilleen ei Yliukko olisi mistään löytänyt.

Mutta hyvilläkin on virheensä. Niin Kyyhkys-äidillä. Pikkumaisuus oli hänen valkoisissa liepeissään riippuva perisynti. Voi sitä hoitajatarta, jonka hän sai silmätikukseen! Häntä kiusasi yöllä vilu ja päivällä helle kuten muinoin Jaakoppia.

Nykyisin oli Tipuli silmätikun raskaassa virassa. Hän oli hoitanut sitä virkaa vuoden, eli tulennastaan saakka. Urhoollisesti

hän sitä edelleenkin vaali, vaikka monesti teki mieli ”panna pillit pussiin” ja pötkiä tiehensä. Mutta hän jaksoi malttaa mielensä. ”Häntä pystyyn vaan”, Myhkyrän sanaan. ”Elämä maustaa kaikki ruokansa pippurilla. Suo siellä, vetelä täällä, ei ole kuivaa kussaan.”

Kyyhkys-äiti vihasi Tipulia ennen kuin edes hänet tunsi. Katsokaahan! Yliukolla oli semmoinen tapa, että hän aina valitsi Kyyhkyseen hoitajattareksi sen, jota Kyyhkys-äiti kannatti tai ehdotti virkaan. Kun vuosi sitten valittiin sisätautisten osastolle uusi osastonhoitajatar, tapahtui sellainen ihme, että Kyyhkys-äidin suositus ylenkatsottiin. Yliukko yksinkertaisesti sanoi, että tällä neidillä oli ehdottomasti parhaat paperit ja että hänelle oli hoitajatarta luotettavalta taholta suositeltu. Tämä hoitajatar oli Tipuli. Hänet valittiin Kyyhkyseen Yliukon mahtisanalla. Tätäpä ei Kyyhkys-äiti hevillä voinut unohtaa.

Tapahtui myös toinen ihme samassa yhteydessä. Sitä ei Kyyhkys-äiti jaksanut

myöskään unohtaa.

Uuden hoitajattaren saavuttua ylihoitajatar talon tavan mukaan esitteli tulokkaan lääkäreille ja hoitajatovereille. Toimitus aloitettiin ylilääkäristä, joka tavallisesti murahti jotain tutustumisen hauskuudesta, toivotti työniloa sekä kehoitti perehtymään taloon ja tehtäviin.

Tipuli seisoi pienenä ja arkana pelätyn esimiehen edessä, jonka jöröydestä ja ankaruudesta Kirurgissa kerrottiin hauskoja juttuja. Yhtäkkiä Tipulin silmät välähtivät. Missä ihmeessä hän oli ennen nähnyt tuon miehen? Totisesti! Siinä seisoi ilmielävänä suutelijaherra, joka hänet kerran pelasti kanavaherran hopeahelaiselta kepiltä. Aivan hän oli entisen näköinenkin, tukassa oli vain harmaita juovia, joita ei silloin ollut . . . ja olihan hän yleensä hiukan vanhemman näköinen kuin silloin. Sitten välähti Tipulin mieleen se autojuttu. Hänen huulilleen nousi iloinen hymy.

Yllätettynä katseli Yliukkokin uutta hoitajatarta. Hän oli niin tottunut isoihin

ja roteviin hoitajattariin, että tämä näytti kääpiöltä.

”Hyvä neiti, tehän olette vielä lapsi!” sanoi Yliukko.

”Kyllä olen täysikasvuinen, vaikka sitä pienintä lajia”, vastasi Tipuli vielä äskeisille muistoilleen hymyillen. Kaunissointuinen ääni värähteli niin viekoittelevan veikeästi, että Yliukon jäyhä naama suli hymyyn.

Tuo oli ennenkuulumatonta! Kyyhkysäiti oli ollut talossa viisitoista vuotta, ja Yliukko hymyili ensi kerran jollekin hoitajattarelle. Vaarallinen olio oli livahtanut laitokseen. Tuollaiset hennot, veikeäsilmäiset, suloääniset tytöt kiehtovat pahemmin miehiä kuin loistavat kaunottaret. Kuka tiesi, missä tarkoituksessa tyttöä oli Kyyhkyseen suositeltu.

Yliukko oli jo seuraavana päivänä laskenut uuden hoitajattaren työvälineisiinsä. Kyyhkys-äiti ei vielä tänäkään päivänä ollut lakannut epäilemästä Tipulia.

Niinpä pysähtyi nytkin Kyyhkys-äidin rankaiseva, nuhteleva, halveksiva katse

Tipuliin. Tyttöparka korjaili hämillään myssynsä ruusuketta. Nolotti, kun ei ollut pyytänyt ylihoitajatarta kahville.

”Hyvät naiset, te meluatte liiaksi. Talo on sairaala eikä markkinatori.” Hän pyörähti ympäri ja poistui hiljaa kuin henki.

”Äääh!” Myhkyrä pääsi ensiksi ääneen. ”Hän tietysti kuunteli kaikki juttumme oven takana ja on meille kiukkuinen. Mutta sen minä sanon, että tyytyköön vain Yliukkoon ja jättäköön apulääkärin kauniisti meille.”

”Tipuli parka, sinua hän näkyi pitävän pääsyntisenä.”

”Rauhoittukaa! Meistä ei kukaan saa uutta lääkäriä, ei Kyyhkys-äitikään”, sanoi Tipuli.

”Mistä tiedät?”

”Ennustan. Uusi naisprofeetta on noussut keskellenne. Uskokaa häntä! Apulääkäri on nainut mies!”

”Jospa olisi! Nainut tohtori olisi siunattu asia tässä vanhainpiikain ja -poikain pesässä. Silloin ei meidän tarvitsisi olla mustasukkaisia toisillemme ja hiipiä tois-

temme ovien takana kuuntelemassa viattomia leikkipuheita", saarnasi Topias.

"Amen!" sanoi Myhkyrä. "Annahan, Tipuli, kahvia. Se tuntuu kuitenkin parhaalta. On kuin villanyytillä painelisi sydänalaa, jota maailman murhe poraa."

Myhkyrä sai viidennen kupillisen.

2

”Sairaanhoitajattaren elämä ei ole oodi eikä hymni. Se on työtä ja puuhaa aamusta iltaan. Kahdeksantuntinen työpäivä on sille tuntematon suure. Vanhallepiialle se on kuitenkin ainoa elämänehto. Siinä hän ei tunne olevansa maailmassa liikaa. Häntä tarvitaan. Hän voi auttaa. Hän saa olla äiti kärsiville lähimmäisilleen. Jollei nainen tunne olevansa äiti, on hänen elämänsä mennyt kuin kivi järveen. Hänestä tulee katkera. Hänen nenänsä käy teräväksi kuin parsinneula. Hän on valmis raapimaan kaikkia lähellä olevia. Oi, sieluni, niele vastoinkäymiset! Muista, että sama mäki tarjoo sinulle vasta- ja myötämaan!”

Tämä oli Myhkyrän patenteerattu esitelmä kyllästymistä, väsymystä ja esivallan röyhkeyttä vastaan.

Tipuli koetteli nyt sen tehoa. Hän oli

niin suuttunut, että todenteolla tunsi nenänsä kärjen teroittuvan. Hän oli juurikään saanut oppilaan avustuksella osastonsa kuntoon Yliukon kierrosta varten. Nyt piti näet uuden apulaislääkärin olla mukana tutustumassa laitokseen. Uteliaisuus hoitajattarien ja oppilaiden keskuudessa oli korkeimmillaan. Silloin, noin kymmenen minuuttia ennen tohtorin tuloa, ryntäsi Kyyhkys-äiti sisätautisten osastolle.

”Kuinka te olette noin kelvottomasti petannut? Te aivan häpäisette talon.”

Kyyhkys-äiti kulki sängyltä sängylle kuin pohjatuuli ja lennätti kaikki päiväpeitot hujan hajan jalkopäihin. Sen tehtyään hän meni pois.

Tipuli seisoi ja hengitti. Hyvä, että voi edes sitä tehdä. Oppilasparka purskahti itkuun. Hän oli vuoteet kohentanut. Nyt hän saisi hoitajattaren vihat niskaansa.

”Älkää itkekö, neiti! Minun vahingokseni tämä kaikki tapahtui. Kohennetaan tiloja, minkä ehditään, mutta tehdään se

hyvin! Tietysti saamme Yliukolta kelpo löylytyksen. No niin, se täytyy kestää. Aikanaan joutuu kyllä asian oikea laita Ylukonkin korviin. Siitä voitte olla varma, neiti", lohdutteli Tipuli, vaikka hänen itsensä teki mieli vetistellä.

Toisen onnettomuus on toisen onni. Nykyajan kiitävä giljotiini, auto, oli murskannut luut ohjaajaltaan ja parilta matkustavaiselta aivan Kyyhkysen kulmalla. Onnettomat tuotiin tietysti Kyyhkyseen, jossa he saivat ensiavun. Se vei lääkäreiltä runsaan puolituntisen. Kun he myöhästyneinä tulivat kierrokselle, oli sisätautisten osasto hyvässä kunnossa. Hukkaan oli mennyt Kyyhkys-äidin järjestysinto.

Ylilääkäri Paavo Kilpi (Yliukko, alamaisten kunnioittava, selääntakainen nimitys) astui pitkänä ja kiireisenä sisään. Hän ei vilkaissutkaan punakkana ja leimuavasilmäisenä seisovaan hoitajattareen. Mitä hän hoitajattarista välitti, kunhan vain tekivät työnsä kunnolleen. Aaa, "meripoikki meit varjelkkon daevas", jos hän pääsi jakelemaan nuhteita! Oppilaat pelkäsivät

Yliukkoa kuin kuolemaa, eikä hoitajattarienkaan päähän pälkähtänyt laiminlyödä hänen pienintäkään vihjettään. Sairaalassa hän tunsi heidät joka ainoan, vaikka he olivat yhdennäköisissä pukeissa kuin hanhenpojat. Kadulla ei hänen kasvoillaan näkynyt pienintä tuntemisen merkkiä. Hän sivuutti hoitajattarensa siellä yhtä kylmästi kuin sähköpylvään. Ensiluokkaisestikaan suoritetusta työstä hän ei kiitosta antanut. Mikroskooppisenkin virheen tekijää hän muistutti.

Yliukko ja Kyyhkys-äiti, mikä sopusuhtainen pari!

Astuttuaan puolikymmentä askelta hoitajattaren ohi Yliukko muisti, että oli hänen velvollisuutensa perässään kulkevalle uudelle lääkärille esittää osaston hengetär. Hän pysähtyi.

”Osaston hoitajatar, neiti Pusu. Tohtori Hyrkäs.”

Yliukko asteli ensimmäiselle vuoteelle. Toiset seurasivat arvonsa mukaan jäljestä. Yliukko ei nähnyt sitä pientä näytöstä, joka tapahtui hänen selkänsä takana. Ei

tarvinnutkaan, sillä Kyyhkys-äiti sen näki, ja se riitti.

Iltapäivällä Tipuli kutsuttiin Kyyhkys-äidin kansliaan.

”Neiti, teidän käytöksenne ei ollut tänään niiden sääntöjen mukainen, joita täällä pitää noudattaa.”

Hänen majesteettinsa Kyyhkys-äidin ääni oli kylmä kuin jäävuorien välissä viheltelevä pohjatuuli.

Tipuli oli aina koettanut sovelluttaa elämäänsä kaikki mahdolliset sopivaisuussäännöt, ettei vain mitenkään loukkaisi Kyyhkys-äidin huippuunsa kehittynyttä hienotunteisuutta ja muodollisuutta. Kuluneen päivän hän jo laski niiden joukkoon, joita voi hyvällä syyllä sanoa onnistuneiksi päiviksi. Tämänaamuisella vuodejupakalla ei voinut olla mitään yhteyttä käyttäytymisen kanssa. Hänhän oli mallikelpoisesti säilyttänyt silloin tyyneytensä.

”Kuinka niin?” kysyi syntinen rauhallisesti.

”Te tiedätte, ettei tässä laitoksessa salli-

ta hoitajattarien koketeeraavan lääkäreille eikä kenellekään. Siitä huolimatta te kehtasitte iskeä silmää nuorelle tohtorille tänä aamuna. Mitä luulette hänen ajatelleen teistä?"

"En tiedä varmasti. Luultavasti jotain hauskaa, koska hän ensiksi vilkutti silmää. Katsoin velvollisuudekseni vastata samalla mitalla."

"Olen tähän asti pitänyt teitä kunnollisena nuorena naisena, joka miesten nähden käyttäytyy säädyllisesti. Petyin. Ette ole ikäisiänne parempi."

Ratirallallei! Tipuli painoi silmänsä lattiaan. Hän oli hyvästä mielestä ja hillitystä riemusta ratkeamaisillaan. Kyyhkys-äiti oli pitänyt häntä kunnollisena nuorena naisena! Olipa löytänyt yhden hyvän puolen silmätikustaan! Nyt sen harhaksi havaitsi, raukka.

"Kiellän jyrkästi flirttailemisen laitoksessa. Ulkopuolella voitte olla mitä haluatte. Mutta . . . sisällä . . . ei silmäystäkään — tai tulee paikan vaihto."

Kyyhkys-äiti veti kuvaannollisesti mus-

tan roikan häpeämättömän hoitajattaren yli, jonka silmät vekkulimaisesti välähtelivät, vaikka hän koetti vetää kasvoilleen katuvan virnistystä.

Kylki mahtavuudesta ja omanarvontunnosta vääränä poistui siveellisesti suuttunut Kyyhkys-äiti sisempään huoneeseen. Hän oli sanonut sanansa.

Turmeltunut hoitajatar livahti käytävään. Hän suorastaan säteili. Seikkailu oli pujahtanut elämän arkeen. Hän rakasti seikkailuja. Antakaamme hänelle hyväntahtoisesti anteeksi, ettei hän sitä ehkäissyt, vaan riemuitsi sen edelleen kehittämisestä.

Hän jazzasi Myhkyrän luo toiseen kerrokseen.

”Tipuli Pusu, ovatko aivosi ruvenneet vuotamaan?” kysyi Myhkyrä.

”Näytänkö miestenmetsästäjältä? Purista, purista totuus esiin, niin vaikeaa kuin se sinusta lieneekin!”

Myhkyrä nipisti toisen silmänsä kiinni, toisella tarkasteli edessään pyörästelevää toveria juuresta latvaan.

”Et sinä juuri miestenmetsästäjältä näytä. Mutta kelpo riista, kas, se sinä olet. Jos miesmaailma sinut tuollaisena näkisi, niin monta viekasta ansaa viritettäisiin pääsi menoksi.”

”Ylihoitajatar olemaks toista mieltä. Hän uhkasi ajaa minut talosta, jos uskaltaisin vielä kerran iskeä silmää uudelle apulääkärille.”

”Is-iskitkö sinä silmää uudelle tohtorille?”

”Iskin kuin iskin.”

”Hyvä Luuooja, tuota lasta! Näkikö Kyyhkys-äiti sen?”

”Hyvin näki.”

Myhkyrä painui istumaan. Hänen ystävällinen ajatusmaailmansa heitteli yllätyksellisesti kuperkeikkoja. Myhkyrä oli pohjaltaan ankarasti siveellinen luonne ja hirtteli mielellään kevytmielisiä letukoita. Mutta kun hänen sydämensä oli 24 karaatin kultaa, haki se vaistomaisesti syntiselle lieventäviä asianhaaroja. Tipulia hän oli pitänyt loistavana poikkeuksena nykyisessä, miehiä pyydystävässä tyttönuorisossa.

Tuossa nyt ”loistava poikkeus” seisoi tunnustamassa tehneensä sellaista, jota ei Saimakaan . . . Ei! Mahdotonta! Sillä oli varmasti jokin koirankonsti mielessä. Sen se oli näköinenkin.

”Tipuli! Totuus ei ole sinussa. Sinä valehtelet häpeämättömästi.”

”Minä olen iskenyt silmää. Minä olen saanut muistutuksen!”

”Tipuli, kuinka sinä voit! Iskeä silmää tuntemattomalle, oudolle . . .”

”Kuka tässä puhuu oudosta ja tuntemattomasta! Me olemme tunteneet toisemme siksi kauan, että voimme irvistääkin, jos on välttämätöntä.”

Myhkyrä pompahti pystyyn. Hänen aivonsa alkoivat kehrätä romanttisesti.

”O-o-onko hän sinun . . ?”

”Kyllä hän on minun.”

”Varmastiko?”

”Kunniasana!”

”No, nyt minä ymmärrän sinun kujeellisen naurusi silloin, kun sodimme tohtorinnan paikasta. Etkä sinä tätä meille kertonut! Sinä, sinä olet tietysti kertonut hä-

nelle, millaisia löyhkiä me olemme?" läähätti Myhkyrä.

"Tietysti."

"Ooo!"

"Ptruu! Mihin nyt aiot lentää?" Tipuli tarttui Myhkyrän esiliinaan.

"Kertomaan tytöille, että apulääkäri on sinun sulhasesi."

"Sulhaseni! Hullu! Veljeni hän on."

"Häh?"

"Vel-je-ni."

"Älä valehtele!"

"Onko sinusta mahdotonta, että veljeni on lääkäri?"

"Ei. Mutta sinä olet Pusu, hän Hyrkäs."

"Voimmehan olla eri isää, tyhmeliini."

"Rakas lapsi, puhu totta! Kuolen, ellet kerro mulle alastonta totuutta."

"Istu ja niele, ettet läkähdy! Saat kuulla alastoman totuuden. Mutta räjäytän sinut osastoinesi päivinesi ilmaan, jos sanallakaan hiiskut siitä toisille. Onko selvä? Kerää luusi ja pyöri huoneeseeni! Saat katsella sadannen kerran valokuviani ja todeta

sellaista, mitä et ole yhdeksälläkymmenelläyhdeksällä kerralla jaksanut tajuta.”

Täsmälleen viikon perästä tapasi Kyyhkys-äiti Tipulin rikkomassa ankaraa määräystään. Tyttö ja nuori tohtori seisoivat laboratoriossa juttelemassa.

Kyyhkys-äiti kivettyi. Tämä ei ollut enää tottelemattomuutta! Tämä oli röyhkeyttä, uhmaa. Että — että he vielä molemmat ilkesivät hymyillä.

”Anteeksi, jos häiritsen!” Ylihoitajattaren ääni kopisi kuin keppi tyhjän tynnyrin pohjassa. Oh, niitä sivistyneistön naisia. He mestaavat syntisen äänellä ja katseella.

”Ette ollenkaan, hyvä neiti. Pyysin tässä vain sisartani pistäytymään vaimoni luona. Hän saapui eilen lasten kanssa kaupunkiin.”

Markka, olkaa hyvä! Kyyhkys-äidin ilme oli korkeammankin pääsymaksun arvoinen.

”Sisartanne!”

Tauno katsoi parhaaksi valistaa ylihoitajatarta sukuselostuksella. Kun oikein en-

nakkoluulottomasti katseli pitkää tohtoria ja pientä hoitajatarta, niin ei tarvinnut olla juuri antropologi todetakseen heidät sisaruksiksi. Kyyhkys-äidin naama alkoi sulaa kuin voi päivänpaisteessa. Tauno sai ystävällisen hymyn.

Kyyhkys-äiti otti henkensä komerosta kumin ja pyyhki Tipulin päältä pois vetämänsä mustan roikan. Tytöllä oli sukua. Silmätikun virka lakkasi. Tästä lähtien Tipuli kuului ylihoitajattaren kahvivieraisiin.

3

Ihminen on sitkeähenkinen. Hän ei kuole häpeästä.

Myhkyrä, Saima ja Tipuli olivat iltapäivätöissä laboratoriossa. Viereisessä huoneessa työskenteli heidän valvontansa alaisina muutamia oppilaita. Tohtorien piti olla perinnäistapojen mukaan poissa talosta siihen aikaan. Mitään mieltäylentävää ei ollut päivän kuluessa tapahtunut Kyyhkysessä eikä koko Helsingissä. Keskustelu liikkui rakkauden laveassa ja ehtymättömässä aihepiirissä.

Myhkyrä.

Sinulle, Saima, annan tepsivän neuvon, miten saat miehen.

Saima.

Epäilen neuvojesi tepsivyyttä, koska et ole niillä itsellesikään kyennyt miestä saamaan.

Myhkyrä.

Ettenkö olisi saanut! Hyh! Viisikin! Mutta en saanut mieleistäni. ”Parempi kelpo tyhjä kuin pehkuiset eväät.”

Saima.

En minäkään pehkuista huoli.

Myhkyrä.

Jollet muuta menettelyäsi, niin saat olla ilman tai tyytyä ”pehkuisiin eväihin”.

Saima.

Sitä et sinä tiedä.

Myhkyrä.

Vanha varis osaa illalla huomispäivän sään ennustaa.

Tipuli.

Myhkyrä, miksi et minulle neuvoasi suo? Tiedäthän minun niitä paremmin tarvitsevan kuin Saiman.

Myhkyrä.

Sinä et ikinä saa miestä, neuvoinpa tai en sinua.

Tipuli.

Sinä suorasukaisen kohtelias olet!

Myhkyrä.

Kuka uskaltaisi ottaa kaltaistasi jäänaamaa! Olen monesti pannut merkille, että jouduttuasi vähänkin kosketuksiin miesväen kanssa olet kuin tinaan valettu. Istut, mökötät, olet hirveän järkevä ja pakkaat pisteliääksi. Hyh. Miehet pelkäävät sellaista naista. Ei! Naisen pitää olla hymyilevä, lempeä, tyhmä. Naisen täytyy osata ottaa kauniita asentoja, näyttää naisellisuuttaan ja avuttomana turvautua vahvempaan sukupuoleen.

Saima.

Nyt tiedän, miksi Myhkyrä ei ole saanut miestä. Miehet ovat pelänneet esitelmiäsi, Myhkyrä-parka. Ihme, ettet ole ruvennut Kotikasvatusyhdistyksen puhujaksi.

Myhkyrä.

Ehkä naimisiin mentyäni otan sen sivutoimekseni.

Saima.

Aiot siis vielä naimisiin?

Myhkyrä.

Kyllä, näyttääkseni sinulle, että halveksitut neuvoni tepsivät.

Tipuli.

Mutta olethan sanonut, ettet ikinä mene naimisiin. Olet kieltänyt meitä toisiakin.

Myhkyrä.

Se on niitä nuoruuden ylimielisiä purkauksia. Silloin sanoo niin paljon sellaista, mitä ei aiokaan teossa toteuttaa. Silloin odotetaan myös sitä ainoaa, kaikkinielevää, hurmaavaa rakkautta, jonka värisyttävän olemassaolon meille selvittävät romaanit, näytelmät, filmit. Sen odotuksessa annetaan monille kelpo aviomieskokelaille rukkasia ja potkuja. Ehkäpä jotkut tun-

nenaiset lopuksi joutuvat rakkauden hurmioon. Järkevä nainen ei koskaan. Painakaa tämä visusti mieleenne, te romaanien pilaamat neitoset! Jos sitä jää odottamaan, niin rämettyy, rypistyy, kuivuu kuin kaapin nurkkaan unohtunut nauris. Eei! Järkevä nainen valitsee siveän, varakkaan, terveen, raittiin, leppeän miehen, saa lapsia, hoitaa taloutta, on onnellinen.

Saima.

Tämän esitelmäsi valossa on vaikea nähdä sinua järkevänä naisena.

Myhkyrä.

Minä alan, luojan kiitos, tulla vähän kerrassaan järkeväksi.

Saima.

Sinulla on siis kiikarissasi siveä, varakas, terve, raitis, leppeä mies, jonka aiot lumota tyhmyydelläsi, avuttomuudellasi ja kauneilla asennoillasi? Onnittelen! Mistä olet löytänyt ihmeotuksesi?

Myhkyrä.

Ei tarvitse mennä merta edemmä kalaan. Onhan meillä sellainen ihmeotus tässäkin talossa.

Saima.

Yliukko! Hyhhyh! Yhtä hyvin voit ruveta jääkellaria mielistelemään.

Myhkyrä.

Jääkellarissa säilytetään kaikki pilautuvat tavarat.

Saima.

Jaa, mutta Yliukko on sellainen jääkellari, ettei sen ovi meikäläisille avaudu. Me olemme hänelle pihtejä, saksia, työkaluja, ja auta armias, ellemme ole kunnossa tarvittaessa.

Myhkyrä.

Jaa, jaa, mutta se ei silti pilaa hänen kelpoisuuttaan avioliittomarkkinoilla. Hän on ehdottomasti ihmeotus, jollaisten olemassaoloa epäilit. Ja vaikka en häntä ra-

kastakaan, niin olisin valmis harppaamaan hänen syliinsä, jos hän sen minulle avaisi.

Tipuli.

Viivana minäkin loikkaisin. Yliukko ja isä ovat ainoat miehet, joita kunnioitan. Kas Yliukko on mies, jonka kanssa voi vaeltaa pimeässä laaksossa kahdenkesken vuosikaupalla tarvitsematta pelätä, että hän rupeaa hyväilemään. Sellaisen miehen kanssa menisin mielelläni naimisiin. Nyt kun olen joutunut vanhaksipiiaksi, niin karkausvuotena kosin häntä, ellei Myhkyrä tepsivine neuvoineen ehdi edelleni. Luulenpa, että melkein alan huomisesta ruveta Yliukkoa rakastamaan.

Sillä siunatulla hetkellä aukeni ovi Tipulin selän takana, ja laboratorion läpi loikki Yliukko käytävään, häviten kuin haamu katuovesta ulos.

Myhkyrä putosi istumaan pesuvatiin kuin Chaplin ilveilyfilmissä. Saima ei pudonnut, mutta hän pudotti koeputken,

joka helisten lensi tuhansiksi säpäleiksi. Tipuli ei pudonnut eikä pudottanut. Hänellä oli vielä niin paljon jähmettymätöntä älyä, että osasi kunnioittavasti väistyä pois Yliukon tieltä. Jos toivomukset toteutuisivat toivomishetkellä, olisivat nämä kolme naista nyt istuneet talon halkokellarissa.

Myhkyrä osoitti ensin toipumisen merkkejä. Siihen luonnollisesti vaikutti istuimen vesiperäisyys.

Myhkyrä.

Nyt häpäisin itseni oikein perustuksia myöten. Myhkyrä parka, kuinka olet rohkeneva katsoa esimiestäsi silmiin!

Tipuli.

Tunnen kuolevani häpeästä.

Myhkyrä.

Lapsi kulta ei häpeästä kuolla. Se olisi liian helppoa. Se täytyy kestää eläen.

Saima.

Ei hän meitä tuntenut.

Myhkyrä.

Älä sano! Hän tuntee meidät hajustakin täällä, vaikkei kadulla tunne naamastammekaan. Te olette sentään nuoria. Se on teille lieventävä seikka. Mutta minä, poloisen poika! Voi, voi!

Saima.

Ei sinun silti tarvitse pesuvatiin hukuttautua. Mielelläni toikkaan sulle laivakyydin Suomenlinnaan. Siellä alkaa olla jo vettä vähän enemmälti.

Nyt vasta alkoivat Myhkyrän tuntohermot jatkaa keskeytynyttä toimintaansa. Hän nousi seisomaan. Raikas nauru täytti laboratorion.

Myhkyrä.

Tämä tapaus on kuin jostain romaanista leikattu. Mistä? Sitä en jaksa muistaa. Yksi pää kesän ja talven. Mutta sen muistan varmasti, että yksi siinä kirjassa pääsi onnellisiin naimisiin.

Tipuli.

Kaksipas. Eihän yksin voida naimisiin mennä.

Myhkyrä.

Älä saivartele! Uskokaa minua, tämä tietää jotain. Varmasti Yliukko rakastuu johonkuhun meistä ja nai.

Tipuli.

Sinä olet tietenkin se "johonkuhu".

Myhkyrä.

Varo itseäsi! Lensithän melkein Yliukon syliin keikastellessasi oven edessä.

Tipuli.

Kunpahan joku minut korjaisi, ettei äskeinen julma ennustuksesi kävisi toteen.

Seuraavana päivänä ennen ylilääkärin kierrosta Tipuli "rappasi" naamansa Saiman puuterilla, jotta voisi ilmijoutumatta punastua. Myhkyrä vannoi samassa tarkoituksessa sivelevänsä kaikki paljaat

paikkansa sinkkivalkoisella. Saima sitävastoin tunnusti olevansa mielissään, jos Yliukko saisi hänet punastumaan.

Määrätyllä hetkellä Yliukko purjehti Tipulin osastolle valkoisessa halatissaan. Luojan kiitos! Ukko ei vilkaissutkaan hoitajattareen, murahti vain ohimennen aamumurahduksensa ja riensi vuoteelta toiselle.

Kierros oli tehty. Riemumielin Tipuli avasi poistujalle oven. Tavallisesti Yliukko pötki matkoihinsa vilkaisematta avaajaan. Rahastahan he tekivät tehtävänsä.

On kuitenkin niin, että kun yllätyksiä rupeaa tulemaan, tulevat ne läjäpäissä. Yliukko pysähtyi kynnyksellä, katsoi tulipunaiseksi karahtavaa hoitajatarta, hymyili, kumarsi, hävisi.

Minkä tähden pitää ihmisen laskea suustaan sanoja, joista hän saa tehdä tilin ennen tuomiopäivää?

4

Mikä on avioliitto?

Se on sellainen liitto, johon Tipulilla ei ollut halua liittyä. Pikkutyttönä hän sensijaan oli hartaasti halunnut naimisiin. Kas, perheen äidillä olivat hallussaan hillopurkit, pikkuleivät, tortut ym. pikkutytöille mieluisat asiat.

Koulutyttönä hän suri rumuuttaan, joka sulki avioliiton portit, suudelmat, hellät kuhertelut kuutamopoluilla.

Tuo kaikki oli nyt voitettu kanta. Elämä oli kovakouraisesti tehnyt haaveksivasta tytöstä järkevän naisen, liiankin järkevän.

Oliko hän jostain lukenut vai lieneekö ainoastaan kuullut avioliittoa verrattavan kahteen samaan nuoraan sidottuun vasikkaan, jotka rimpuilevat kumpikin suunnalleen, että ovat hirttäytyä. Sopiva vertaus!

Kyyhkysen vanhatpiiat vakuuttivat kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa toisilleen, ettei nykyaikana ollut yhtään täysin sopusointuista avioliittoa. Tipulin he kastoivat samaan uskoon. Ja todellakaan Tipuli ei ollut tavannut yhtään täysin onnellista avioparia. Valitettavasti hänen tuttavapiirinsä oli pieni, joten hänen oli vaikea vahvistaa asia päteväksi koko maailmaan nähden. Suinpäin ihmiset kuitenkin ryntäävät naimisiin. Siinä ihminen muistuttaa kärpästä. Sekin lentää hurottaa kärpäspaperiin, vaikka se on mustanaan varoittavia esimerkkejä.

Tässä on nyt vain yksi kahdeskymmeneskuudesosa niistä mietteistä, jotka risteilivät Tipulin aivoissa, kun hän kiipesi veljensä kotiin.

Tauno-veljeä oli onnistanut hyvin viime aikoina. Hän oli etevä kirurgi. Sanottiin hänellä olevan erikoiset mahdollisuudet kohota maan etevimpien kirurgien joukkoon. Kyyhkysen apulääkärin virka, jonka hän nuoruudestaan huolimatta sai, oli jo kaunis askel tätä päämäärää kohden.

Kunnianhimoko vai todellinen tiedemiehen into häntä kannusti eteenpäin, sitä oli vaikea läheistenkään saada selville? Korviaan myöten hän kuitenkin upottautui lääketieteen ja kirurgian syvyyteen.

Perhe-elämän taivaalla alkoi vaellella mustia pilvenmöhkäleitä. Lahja ei voinut kärsiä, että hänet syrjäytettiin toiselle sijalle. Sitäpaitsi oli Taunolla muutamissa asioissa hänen mielestään Noan aikaiset ajatukset. Tauno oli kotona tottunut siihen, että äidin aika kuului kokonaan perheelle ja lapsille. Hän vaati Lahjalta samaa. Silloin syntyi sota. Tauno sai kuulla, ettei Lahja ollut uhrannut toivorikasta elämäänsä ruvetakseen lapsenpiiaksi, sukanparsijaksi, keittäjäksi, siivoojaksi. Kun Tauno halusi kuulla, mitä varten hän sitten oli naimisiin mennyt, sulkeutui vaimo kammioonsa, ei syönyt, ei juonut, ei puhunut.

Tämmöiset mökötyskuurit eivät olleet hauskoja. Vapautuakseen niistä Tauno hankki taloon pari naista, jotka toimittivat perheenäidin ja palvelijan tehtävät. Rouva

sai omistautua ”taipumuksilleen”. ”Taipumukset” eivät olleet tuottavaa laatua, päinvastoin ne aiheuttivat tuntuvia lisämenoja. Nämä lisämenot uhkasivat avioonnea uudella ukkosilmalla.

Rikasta tehtailija-isää ei ollut enää olemassa. Hän oli niitä uudenaikaisia liikemiehiä, jotka lopettavat uransa tekemällä kahdeksannen reiän päähänsä. Sen tien menivät Lahjan suuret perinnöt. Hän sai tyytyä miehensä hankkimaan vaatimattomaan tuloon.

Lahja-rouvalla ei ollut säästäväisyystaipumusta. Hän kuului niihin naisiin, jotka saavat valtionvirkamiehet vähän väliä ruinaamaan palkankorotusta ja ei-valtionvirkamiehet elämään yli varojensa. Tauno parka! Hän oli velkainen. Hänen olisi pitänyt elää säästäen ja maksaa entiset velkansa, mutta vierellä marisi vaimo rahaa, rahaa, rahaa. Hän sai kuulla viisitoista kertaa päivässä olevansa ahne, saituri, kitupiikki, kitsas, kun koetti järjestää suuta säkkiä myöten, ettei tarvitsisi seurata appensa viitoittamaa tietä.

Täällä Helsingissä oli rahasta tullut päivän polttavin kysymys. Tauno piti päänsä. Tulojen täytyi riittää, uutta velkaa hän ei enää tekisi. Lahjan itku ja mökötys eivät tehonneet. Senkin vähän ajan, jonka Tauno ennen omisti perheelleen, hän käytti nyt kokonaan opintoihinsa ja töihinsä. Pahimmissa tapauksissa hän kutsui sisarensa selvittämään sotkeutuneita asioita.

Siksipä rauhanvälittäjä Tipuli huokasi haikeasti painaessaan veljensä huoneiston ovikellon nappia. Mikähän loistoesine oli taasen saanut perheen pääjäsenten periaatteet kissanhännänvetoon?

Tauno tuli avaamaan ovea.

”Hanki hiljaisuutta taloon! Ja valmista kunnollinen kahvi, meille tulee vieras!” sanoi veli ja pyörähti matkoihinsa, ennenkuin Tipuli ehti kysyä mitään.

Lapset kirkuivat huoneessaan. Parasta mennä heidän suunsa ensiksi tukkimaan.

”Mikä kultasia vaivaa?”

Molemmat kirkujat kääntyivät oveen päin.

”Täti!” Pikku kasvot kirkastuivat. Mo-

lemmat hyökkäsivät tädin luo.

"Oletteko te tapelleet? Hyh, hyh! Isot pojat!"

Täti istuutui nojatuoliin. Pojat kiipesivät syliin. Silmät kuivattiin, nenät puhdistettiin. Taunolla ei ollut muita lapsia kuin nämä viisivuotiaat kaksoset. Lahja sanoi niissä olevan aivan kylliksi, eikä hän erikoisesti näitäkään hellinyt. Siksi pojat olivat kovasti kiintyneet tätiin, joka aina leikki mielellään heidän kanssaan.

"Emme ole tapelleet, mutta äiti löi meitä. Isä ajoi pois luotaan. Kaisa meni ulos", sanoi Esko.

"Täti ei lyö, täti ei aja meitä pois, täti ei mene pois, ennenkuin aamulla", mielisteli Asko.

Pari omenaa, jotka löytyivät tädin ihmeellisen syvästä taskusta, poisti kokonaan lastenhuoneesta pahanmielen. Täti sai nöyrästi ruveta autoksi ja kuljetella herrasväkeä nurkasta nurkkaan. Ilo oli ylimmillään.

Makuuhuoneen ovi aukeni. Lahjan kauniit, itkettyneet kasvot näkyivät aukossa.

”Hei, oletko sinäkin kotona! Luulin sinun olevan kaupungilla”, puheli ovela ’auto’.

Lahja vilkaisi kälyynsä. He eivät olleet koskaan olleet oikein hyvät ystävät, mutta tulivat mainiosti toimeen keskenään. Vaikkei Tipuli koskaan luopunut periaatteistaan, hän oli aina valmis auttamaan ja palvelemaan. Siitä Lahja piti. Ihmeellisen viisaita neuvojakin hänen pienessä päässään vilisi. Sitten hän oli hyvällä tuulella, piti pojista eikä koskaan pyrkinyt olemaan Lahjaa etevämpi. Taunon ja Lahjan kiistellessä hän ei asettunut kummankaan puolelle. Mieluimmin hän sellaisissa tapauksissa oli vaiti, vedottaessa koetti keksiä välityssuunnan. Välisti, vain välisti oli Lahja huomaavinaan pilkallisen välähdyksen kälyn silmissä, mutta se hävisi aina, ennenkuin toinen ehti sitä tarkata.

”Kotona olen. En viitsi lähteä mihinkään, kun olen niin maatiaisen näköinen.” Lahja retkautti itsensä nojatuoliin.

”Menkää ostoksille, pojat! Auto menee pirssiin. Tööf, tööf.”

Pojat alkoivat kääriä leluja paperiin. Auto huristi ärtyneen äidin jalkojen juureen pirssiin.

”Minusta sinä et ole ollenkaan maatiaisen näköinen.”

”Vai en! Katso päätäni! Voiko sivistyneellä naisella enää olla tämän siivottomampaa päätä?”

”Enpä luulisi.”

”Nykyään on lyhyt tukka muodissa. Se sopii niin mainiosti minulle. Se on helppo hoitaa, ja se nuorentaa.”

”Mikset leikkauta?”

”Tauno ei anna. Hän sanoo apinoiksi ja paviaaneiksi leikkotukkaisia naisia.”

”Hyvänen aika! Oletko tullut niin riippuvaiseksi miehesi mausta ja mielipiteistä. Se ei ole uudenaikaista.”

”Taunon mausta välitän viisi.”

”No, sitten shinglautat jo huomenna.”

”Niin, mutta hän ei luvannut minulle rahoja uuteen hattuun.”

”Vastahan viikko sitten ostit pari hattua.”

”Te olette koko suku samanlaisia. Ha-

tut ovat liian suuria shinglattuun päähän.”

”Vaihda! Vielä he ne vaihtavat tai pienennytä!”

”En ole tottunut perumaan kauppojani ja pienentelemään vaatteitani. Isä ei koskaan pakottanut minua sellaiseen. Sain aina mitä halusin. Isä oli maailman parhain mies. On kauheaa olla naimisissa barbaarimaisen miehen kanssa.”

”Minulla ei ole siinä asiassa kokemuksia. Mutta — eräässä asiassa on minullakin kokemuksia. Hajoita nutturasi! Laitan hiuksesi siten, että ne erehdyttävästi muistuttavat leikkotukkaa.”

Tipuli oli kovasti väsynyt. Hän oli ahertanut koko päivän osastollaan. Mutta tässä ei auttanut välittää väsymyksestä. Veljen kotirauha oli saatava palaamaan. Välillä hän kiidätteli autona poikia kaupasta toiseen, välillä pirssissä kampasi ja pöyhi äidin kultaisia hiuksia.

”Tällainen tukkalaite sopii sinulle. Se ei ole tavallinen. Joka naisellahan nyt on polkkatukka. Todella hienot naiset eivät

seuraa muodin oikkuja. Heillä on omat persoonalliset kampauksensa ja pukunsa. No, me kai emme kuulu tuohon onnelliseen naisluokkaan, joka voi olla sellainen kuin haluaa. Meidän täytyy seurata muotia yhtä tarkasti kuin jonkun puotineidin voidaksemme olla hienoja ja sivistyneitä."

Kampauspuheella oli toivottu vaikutuksensa. Lahjan persoonalliset vaistot heräsivät. Hän tietysti oli erikoinen ja tahtoi pysyä sellaisena. Seuraavien viikkojen aikana saivat tohtorinna Hyrkkään ystävät kuulla kaunosanaisia esitelmiä persoonallisesta pukeutumisesta ja kampauksesta.

Sillä aikaa kuin Lahja pyörästeli peilin edessä, meni Tipuli keittiöön täyttämään veljensä toista määräystä. Pojat seurasivat kintereillä.

Hyvin järjestetyssä taloudessa ovat molemmat apulaiset yhtaikaa iltalomalla. Tipuli sai yhdistää virat, keittää kahvia, katsoa lapsia.

Keittiössä alkoi iloinen elämä. Täti hääri hellan luona. Asko istui lattialla kahvi-

mylly säärien välissä. Esko käytti konetta ja lisäsi papuja kahaan.

”Jospa täti jäisi meille iäksi!” toivoi Esko.

”Ei täti voi jäädä. Tädin täytyy hankkia itselleen mies. Hän on siinä iässä”, sanoi Asko vakavasti. Hänen viisivuotinen pikkupäänsä tallensi mainiosti aikuisten ajattelemattomia sanoja.

”Häh?” Täti kääntyi ällistyneenä veljenpoikaan päin.

”Ellet pidä kiirettä, jäät vanhaksipiiaksi”, jatkoi Asko kääntyen myös tätiin päin, mutta sitten hänkin halusi pyörittää myllyä. Kun Esko ei sitä sallinut, joutuivat veljekset tukkanuottasille. Täti nosti kahvimyllyn hyllylle ja erotti tappelijat. Hän otti toisen parkuvan ja sätkivän tenavan toiseen kainaloon, toisen toiseen. Täydessä lastissa laiva lähti purjehtimaan höyhensaarille.

”Huutakaa kovemmin, sillä satama jo näkyy!” neuvoi täti matkien höyrykonetta. Pojat olivat heti suostuvaisia laivaleikkiin. Potkurit kävivät, sumusireenit vin-

kuivat. Vaappuva alus tulla hurotti keittiöovisalmesta eteismerelle. Sen aikaansaama melu oli valtava.

Töksis! Komea laiva seisahtui keskelle selkää. Kari. Haaksirikko. Lasti mulskahti mereen.

Tipuli seisoi esimiehensä Yliukon edessä.

”Saanko esittää sinulle tämän meluavan joukon. Sisareni ja toivorikkaat jälkeläiseni”, esitteli Tauno.

”Anteeksi, neiti! Olen varmasti nähnyt teidät ennenkin.”

No, totisesti! Ei ollut sittenkään teeskentelyä, ettei Yliukko tuntenut alamaisiaan näiden ollessa omissa vaatteissaan. Mutta eipä ollut Ukossa pisaraakaan sairaalakankeutta. Hän hymyili, hän katsoi, hän kumarsi. Siinä seisoi koko herttaisuudessaan lapsuudenajan suutelijaherra.

”Siltä minustakin tuntuu”, veikeä hymy ilmestyi Tipulin suupieliin.

”Nyt muistan. Te istuitte toissa iltana takanani teatterissa katsomassa ’Liitupiiriä’. Teillä oli tuo sama puku.”

Siunatkoon! Hän tunsi puvut, mutta ei puvun omistajaa.

”Olemme tavanneet muulloinkin. Olemme jutelleetkin.”

”Sitä en todellakaan jaksa muistaa.” Yliukko katseli huvitettuna kirkassilmäistä, nuorta tyttöä, jonka hameen helmassa riippui kaksi luottavaista vekaraa. Tipuli olisi ollut kovin imarreltu, jos hän olisi tiennyt, mitä miellyttäviä arvosteluja liikkui esivallan korkean otsan takana.

”Muistatteko, kun eräs pikku tyttö ja poika ajoivat pillastuneilla hevosilla autonne edellä? Saman tytön pelastitte kanavaherran hopeahelaiselta kepiltä. Se tyttö olen minä.”

Jo muisti. Muisti naisen ja suudelmatkin. Taisi muistaa ne paremmin kuin pelästyneen tytön. Varjo häilähti kasvojensa yli. Hymy kangistui.

”Muistelenpa tosiaankin kerran pelastaneeni pikkutytön syyttömästä saunasta”, virkkoi hän harvakseen. Sitten hän ikäänkuin vapautui jostain surullisesta muistosta ja jatkoi ystävällisesti. ”Vai olette te se

pikku tyttö. Sittenhän olemme vanhoja tuttavia. Ehkäpä te juuri siksi kiinnititte huomiota teatterissa.”

Oo! Kyyhkynen tulee kuhertamaan itsensä kateudesta leikkuupöydälle, kun saa kuulla Yliukon tunnustuksen.

”Mutta Paavo, etkö häntä todellakaan sen paremmin tunne?” puhkesi Tauno selittämään. ”Hänhän on Kyyhkysessä sisätautiosaston hoitajatar.”

Yliukko hölmistyi. Hölmistyi täydellisesti.

”Mitä? Oletteko te pikku neiti . . . neiti . . . Pusu?”

”Kyllä.”

”Hän on myös Eskon ja minun täti!” liitti siunattu Asko vapauttavasti. Yliukko kumartui kaksosten puoleen.

5

”Nuori, lupaava, ulkomailla mainetta saavuttanut viulutaiteilija Erkki Erä saapui eilen kotimaahan neljä vuotta kestäneeltä opintomatkaltaan. Tänään tulee taiteilija pääkaupunkiin esiintyäkseen solistina sinfoniakonsertissa. Hän antaa myös muutamia omia konsertteja täällä ja maaseudulla”, luki Topias Uutta Suomea. Hän luki aina sanomalehdet ääneen, vaikkei olisi ollut ketään kuulemassa. Nyt lankesivat sanat täysilukuiselle kuulijakunnalle. Hoitokunta särpi päiväkahviaan.

”Mikä Pusulle tuli? Ethän liene istunut nuppineulan kärjelle?”

Tipuli pompahti todella seisomaan kuin istumapaikka olisi kärjistynyt pistäväksi. Hän tempasi lehden ällistyneen Topiaan kädestä. Myhkyrän täysi kahvikuppi teki vallankumouksen. Pöydässä vallitsi kahvinpaisumus.

”Taas raivoo Herodias...”, alkoi Kyyhkysen Krysostomus, täti Myhkyrä, pitää esitelmää ihmisistä, jotka ovat afektien vallassa.

Tipuli ei kuullut sanaakaan tästä korkeastioppineesta esitelmästä. Hän näytti nielevän Uuden Suomen silmillään.

”Myhkyrä pidä huoli osastostani! Viivyn enintään pari tuntia”, sanoi hän viskaten lehden Topiaan silmille ja livisti tiehensä, ennenkuin hämmästyneet toverit ehtivät tehdä kysymystäkään.

”Pusu! Onko hän tullut hulluksi?” tointui Myhkyrä.

”Vielä mitä! Panen pääni pantiksi, että hän menee asemalle tuota viulutaiteilijaa vastaan, mikä hänen nimensä nyt oli. Näin selvästi, kuinka hän hätkähti ja silmät rupesivat loistamaan, posket hohtamaan, kun Topias mainitsi taiteilijan nimen”, ilmoitti Aune, sillä hän oli yöeläimen tarkoilla silmillä nähnyt kaikki.

”Ei hän ole koskaan maininnut mitään taiteilijatuttavuuksistaan”, huomautti Saima.

”Onko hän sitten puhunut meille muista tuttavuuksistaan? Tyttö on salaperäinen. Todellisuudessa tiedämme perin vähän hänestä. Olen pitänyt häntä aina kylmäverisenä tyttönä, niin että olen perin pohjin hämmästynyt, kun hän kaatoi kahvikuppini ja ryntäsi ulos kuin kuumaverisin mustalainen.” Myhkyrä katseli kulmat kurtussa kahvista esiliinaansa.

”Minusta hän sentään olisi saanut kauniisti pyytää sinua huolehtimaan osastostaan eikä komentaa kuin piikaa. Älä huolehti, älä kiusallakaan! Niin minä sinuna tekisin”, intoili Saima.

”Sen kyllä uskon. On niin sinun tapaistasi ehdottaa jotain tuollaista”, karahti Topias Myhkyrän puolesta.

Mutta Tipuli loikki jo kaukana kadulla. Satoi räntää. Ihmiset kulkivat etukumarassa, takinkaulus mahdollisimman pystyssä, kasvoilla kiusaantunut, kiukkuinen ilme. Arvaahan sen. Housujen prässäykset kastuivat, rutistuivat, rähjäytyivät. Naisten kiharat oikenivat, riippuivat korvallisilla kuin noitaämmän hapset. Maali ja

puuteri juoksivat arveluttaviin kasoihin ja juormuihin.

Tipulia eivät pistävät räntäpisarat kiusanneet. Hänen kiharoitaan ne eivät oikoneet. Päinvastoin ne kipristyivät entistään somempiin kiemuroihin, jotka liimautuivat liekehtiviin poskiin. Takki ei liioin pelännyt vettä ja räntää. Se oli tehtykin pahoja ilmoja eikä komeilua varten. Hän tunsi oikein elävänsä ponnistellessaan viimaa ja sadetta vastaan.

Kyyhkysestä oli pitkä matka asemalle. Tipulin täytyi kiivetä raitiovaunuun ehtiäkseen ajoissa junan tulolle. Hänen oli niin hyvä olla. Hän loisti kuin Stockmannin tavaratalo iltavalaistuksessa.

Pilimp!

Herra ja kaksi neitiä tulivat räpistellen vielä viime tingassa vaunuun. Opiskelijoita, koska puhuivat tenteistä. Tipuli hymähti muistellessaan omia nolosti päättyneitä lukujaan. Millainen kakara hän olikaan ollut silloin! No, leipänsä hän nyt sentään hankki, vaikkei voinutkaan sitä tehdä haluamallaan tavalla.

Ikäänkuin arvaten Tipulin leipäiset ajatukset hypähti erään rouvan täysinäisestä toripussista kaunis, ruskea leipä lattialle. Se kiersi äsken tulleen herran jalkoihin, pyörähti pari kertaa ympäri ja asettui lepoon kuin parhaalle pöydälle. Herra katsahti, mikä hänen kiiltäviä kalossejaan hyväili. Huomasi leivän. Kumartui. Ojensi sen kohteliaasti punastelevalle omistajalle.

Taivassalo ja pienet kivet! Siinähän seisoi Kullanvaaran Jussi. Jussi oli opettajaksi päästyään suorittanut ylioppilastutkinnon ja lueskeli nyt maisteriksi. Tipuli ei ollut tavannut Jussia pariin vuoteen, sillä Jussi oleskeli kesät ulkomailla, eivätkä he Helsingissäkään olleet sattuneet yhteen. Kotoa Tipuli sai kuulla, että tänä vuotena Jussin pitäisi päästä maisteriksi.

”Päivää, Jussi!” sanoi Tipuli iloisesti.

Herra Kullanvaara katsahti vaunussa olijoihin. Jo hän tunsi Tipulin.

”Kas, päivää, neiti!” Pieninkään hymyn häive ei noussut Jussin kasvoille, vaikka hän kohotti lakkiaan kuin gentlemanni,

jolla on takanaan ristiretkiin ulottuva esi-isäin jono. Sitten hän kääntyi välinpitämättömästi pois Tipulista muodikkaiden seuralaistensa puoleen.

Tipulista tuntui, kuin olisi märällä rukkasella lyöty päin hänen naamaansa. Katkerat ajatukset sumensivat loistavat kehräsilmät. Pois vaunusta! Hän ei tahtonut olla herra Kullanvaaran kanssa saman katon alla.

Vasta kun räntä ja tuuli hakkasivat häntä kasvoihin kadulla, hän saavutti mielen tasapainon.

”Sinä olet itserakas höntti”, haukuskeli Tipuli itseään. ”Katso nyt märkää, rypistynyttä takkiasi! Luuletko sinä, että hienot, knallipäiset herrat kehtaavat tunnustaa olevansa lähemmin tuttuja kaltaistesi rääsyruhtinattarien kanssa, varsinkin kun heillä on seurassaan näyteikkunasta otettuja muotinukkia. Opi muistamaan, että Jussista on paisunut suuri herra, jota sinä et voi enää hiuksista ravistella! Hän on mennyt pitkin askelin eteenpäin, sinä olet pysynyt paikallasi. Kurkista lähimpään

näyteikkunaan, niin näet, miten nenäsi muistuttaa parsinneulaa!"

Ja Tipuli kurkisti ensimmäiseen näyteikkunaan. Ei nenä vielä ollut parsinneulan näköinen. Hän naurahti ääneen.

"Minulleko nauratte?" kivahti ärtyinen vanha neiti. Tipuli käännähti päin. Hän ei ollut huomannut ollenkaan vierellään kiharoitaan kohentelevaa kummitusta.

"Varjelkoon! Omalle nokalleni nauran." Iloisena tepasteli Tipuli tiehensä.

Turun juna läheni viheltäen laituria, kun Tipuli ryntäsi juoksujalkaa sillalle. Hänen silmänsä keksivät heti rouva Sorosen, Erkin nuorimman sisaren, joka oli veljeään vastassa puolikasvuisen poikansa kanssa. Rouva ei tuntenut Tipulia. Olihan se mahdottomuuskin, sillä rouva ei ollut nähnyt häntä seitsemään vuoteen. Nuoret tytöt muuttuvat siinä ajassa enemmän kuin täysikasvuiset rouvat.

Tipuli pysyttelihe rouvan lähettyvillä.

Jarrut natisivat. Juna pysähtyi. Tipuli revautti silmänsä selkoselälleen.

Tuolla, tuolla seisoi Erkki! Tipuli pu-

jahti lähemmäksi.

Kylläpä Erkistä oli tullut miehekäs niinä neljänä vuotena, joina Tipuli ei ollut häntä nähnyt! Ohikulkevat naiset vilkuilivat ihastuneina häneen. Hän oli aivan liian kaunis mieheksi. Hän näkyi itsekin olevan selvillä soreudestaan. Ylhäisesti kuin kreivillinen rakastaja teatterilavalla hän laskeutui vaunusta. Ja uusi viulukotelo oli hänellä kädessä. Uusi Erkki. Kasvoilla oli vain entinen, tuttu hymy. Se nostatti heti kauniin hymyn Tipulinkin huulille.

Taiteilija tervehti sisartaan ja tämän poikaa. Suku ensin. Ei toki suudellut. Oli siinäkin entisensä tapainen. Puristi kättä ja näppäsi leikillisesti siskoa olalle.

Hänellä näkyi olevan nainen mukanaan. Pieni, siro turkispallo, pikisilmä. Kuka?

Tipuli harppasi askelen lähemmäksi.

Säestäjä! Vai niin. Vai täytyi säestäjä tuoda ulkomailta. Hm. Ihana turkispallo taisi hoidella sivutoimenaan Saaran virkaa, ehkä Saara XIII:ta.

Vihdoin loppuivat tervehdykset. Tipu-

lin sydän nousi kurkkuun, se hupsu. Nyt olisi hänen vuoronsa.

”Vanhassa, rakkaassa Helsingissä jälleen”, sanoi Erkki. Hänen silmänsä sattuivat parin askelen päässä seisovaan tyttöön. Tytöstä ne siirtyivät ohikulkeviin ihmisiin, asemarakennukseen, taivaaseen, joka syyti silmille vettä ja räntää. Sitten hän pujotti kätensä turkispallon kainaloon. Taiteilijat vastaanottajineen lähtivät kävelemään odotussaleihin päin.

Vaatimattomasti, melkein köyhästi puettu tyttö seisoi kivettyneenä. Erkki ei ollut tuntenut häntä! Tai ei ollut tahtonut tuntea.

”Tipuli! Hän ei tuntenut sinua! Hän näki sinut, katsoi sinua, mutta sinä olit hänelle yhdentekevä, samanlainen kuin tulitikunpätkä, jota hän potkaisi kiiltävän kenkänsä kärjellä. Sinä olet höpäkkö, vaikka et ota sitä uskoaksesi. Erkki on kuuluisa, tulee kuuluisammaksi. Hänellä on parempia tuttavuuksia kuin vanhat koulutoverit.”

”Niin! Mutta hän sanoi, että kielet kat-

ketkoot viulustani, jos sinut unohdan.”

”Usko sinä kakarana annettuihin lupauksiin, niin kyllä saat sydänsuruja itkeä vollottaaksesi. Tyydy sinä vain kauniisti elämään myyränelämääsi!”

”Tyydynhän, tyydynhän. Olisi ollut niin hauskaa, jos hän olisi edes sen verran tuntenut kuin Jussi äsken. Olisi hiukan nyökännyt edes.”

”Hyvä, ettei nyökännyt. Sinä olet reilun kädenpuristuksen arvoinen.”

”Pidin häntä parempana kuin Jussia, kuitenkin Jussi alentui tuntemaan minut, mutta Erkki . . .”

”Parempi Erkki on kuin Jussi. Sinä olet vain nyt niin katkeralla tuulella, ettet jaksa ajatella. Älä ole niin itserakas, että lajittelet ihmiset hyviin ja huonoihin sen mukaan, tervehtivätkö vai eivät sinua.”

”Oli miten oli. Haluan itkeä.”

”Itke, itke! Sadetta seuraa pouta.”

”Eikö hän tullutkaan tässä junassa?” sanoi ystävällinen junailija seisahtuen katkerasti itkevän tytön eteen, joka seisoi yksin suurella laiturisillalla. ”Älkää olko pahoil-

lanne! Huomenna hän tulee varmasti."

Tipuli ei vastannut. Hän lähti kävelemään pois tuntien itsensä hylätyksi kuin räntäpisara, jota jokainen jalallaan tallasi. Hän antoi kyyneleittensä virrata. Kukapa tässä ihmispesässä välitti toisen suruista ja kyynelistä. Jokainen eli omaa itsekylläistä elämäänsä. Suurkaupungissa tunsi itsensä yksinäisemmäksi kuin Lepikkomäen synkimmässä salossa, jossa jokainen puu heilutteli ystävällisesti oksiaan lohduttomalle.

6

Kahvikestit Myhkyrän "yksityiselannossa". Ei ollut kylläkään hänen kolmaskymmenesviides syntymäpäivänsä. Hän oli saanut kakun eräältä potilaaltaan, joka oli parantunut hänen hellässä hoidossaan. Toverit olivat pitämässä kristillistä tasajakoa. Henkevä keskustelu liikkui sen potilaan ympärillä, jonka kauniit pohkeet oli halla vienyt silkkisukkien sisästä.

Keskeytys kimposi lattialle hengästyneen Tipuli Pusun hahmossa.

"Tiedättekö, tiedättekö hirveän suurta uutista?" hän huohotti.

"Täytyykö häneltä leikata jalat poikki?"

"Onko toinen auto ajanut satama-altaaseen?"

"Onko joku upseeri...?" alkoi upseereihin ihastunut yövalvoja.

"Älkää, hyvät ystävät, yrittäkö arvata!

Te ette sitä ikinä arvaisi. Sanokaa yksinkertaisesti näin: 'Rakas Tipuli, sano se meille!' Myhkyrä, istu tai varaa ainakin kuiva paikka taaksesi . . . no . . . korkea jännitys! . . . Minä kävelin . . . Yliukon kanssa."

"Älä valehtele!" laukesi kuin yhdestä suusta.

"Jodipullo tänne! Piirretään hänelle viikset, niin oppii puhumaan totta."

"Se on totta!"

"Topias, käy jodipullo!"

Jodipullo tuli.

"Puhutko totta, Pusu!"

"Minä kävelin Yliukon kanssa."

"Seis! älä piirrä! Jodi on liian hyvää tuollaisen häpeämättömän valehtelijan naamaan." Myhkyrä pauhasi.

"Yliukkoako ryntäsit viikko sitten asemalle tapaamaan räntäsateessa? Sanopa totuus! Yliukolleko olet tämän viikon aikana kaikkina joutohetkinäsi kirjeitä kirjoitellut? Anna Tipuli Heikintytär Pusu, luuletko sinä, että meillä on aivot vanhasta sideharsosta?"

Kun Tipuli illalla istui huoneessaan, Myhkyrä pyöri sinne neuleineen. Hän kutoi kaikki joutoajat sukkia, jotka hän sitten omakätisesti jakeli katujen risasukkaisille lapsille. Ei hän ollenkaan kutonut hyväntekeväisyystarkoituksessa, selitti hän, aikansa kuluksi vain. Kädet ristissä ei aikaihminen ilkeä istua, ajatusta vaativaa työtä ei jaksa tehdä, kas silloin sukankudin on ihanteellinen työ. Ruumis lepää, ajatus on huviretkellä ja sukka valmistuu.

”Sinä tekisit hyvin jalosti, jos edes hiukan vihjailisit, mitä tietää tämä alituinen kirjoitteleminen?”

”Itsehän äsken sen niin hyvin selitit. Sulhaselle kirjoitan.”

”En usko.”

”Ole uskomatta ja istu hiljaa!”

”En tee kumpaakaan. Tulin juttelemaan.”

”En halua kuulla juttujasi.”

”Mitä muutakaan voisit tehdä?”

”Heitän sinut ulos.”

”Milloin olet nähnyt tuulen kiviä heiluttelevan?”

”Rakas Myhkyrä!”

”Jopa muuttui ääni kelloon. Poistun heti. Kuule, mitä Yliukko jutteli sinulle kävellessänne?”

”Itsehän todistit, etten ole Yliukon kanssa kävellytkään.”

”Se on yhdestoista asia se. Tarpeen vaatiessa todistan sinut vaikka kiinalaiseksi. Näin omilla silmilläni, miten Yliukko saattoi sinut pienelle portille.”

”Minkä tähden sitten väität valheeksi . . .?”

”Sinä olet kana! Sinä et ymmärrä yhtään mitään. Mitä juoruja nousisi talossa, jos todella tiedettäisiin Ukon kävelleen kanssasi.”

”Hyvänen aika! Enhän voinut käskeä häntä laputtamaan tiehensä!”

”Et, mutta voit pitää nokkasi kiinni ja olla kaakattamatta sitä koko kanalauman kuullen.”

”Eihän se mikään salaisuus ole.”

”Ei ole nyt. Voi vielä tulla. Sinä olet täysiverinen hullu, jollet heitä mertaasi järveen, kun suuret kalat rannalla posuavat.”

”Myhkyrä, olet parantumaton salaperäisten juttujen punoja! Yliukko oli vieraisilla veljeni luona. Kun satuin lähtemään aikaisemmin pois, hän lähti mukaan. Koska meillä oli sama matka, niin hänen oli melkein pakko saattaa minua.”

”Ajattele! Hän satuttautui kanssasi yhtaikaa veljesi luo. Tämä tietää jotain.”

”Kuristan sinut. Hänellä ei ollut aavistustakaan minun siellä olostani. Vasta kahvipöydässä tapasimme.”

”Mistä juttelitte matkalla?”

”Hermostuneista ihmisistä ja parantoloista, joita pitäisi heitä varten perustaa.”

”Oi, miksi ette puhuneet unettomuudesta, joka vaivaa naimattomia ihmisiä?”

”Säästin sen sinun varallesi. Minuahan ei unettomuus kiusaa. Liika uni paremminkin.”

”Älä ole ylimielinen, Tipuli. Sinulla on nyt mainio tilaisuus napata hyvä kala verkkoosi. Hiukan veikistelet ja keikistelet, niin . . .”

”Inhoan veikistelyä ja keikistelyä. Laputa nyt matkoihisi! Sinua en missään ta-

pauksessa huoli puhemieheksi.”

”En pyrikään. Minusta on vain suuri synti, että kaltaisesi tytöt jäävät vanhoiksipiioiksi, kun kaikenlaiset himphamput menevät naimisiin.”

”Hommaa itsesi ensin naimisiin, sitten vasta otamme minut päiväjärjestykseen!”

”Aina minä huolehdin omat asiani. Sinä et näytä osaavan sitä taitoa. No, no! Älä, nyt suutu! Menenhän minä. Muista vain, etteivät isot kalat aina rannassa ui!”

7

”Saima, lähdetkö kanssani? Ostaisin puvun itselleni”, pyysi Tipuli.

Saimaa ei huolinut tällaiseen hommaan kahdesti pyytää. Pukujen osto kuului hänen alaansa. Kaikki Kyyhkysen naiset turvautuivat Saimaan pukukysymyksessä. Ylihoitajatar ja Topias muodostivat luonnollisen poikkeuksen säännöstä. Kyyhkysäidillä oli oma varma makunsa. Topias ei tunnesyistä halunnut noudattaa Saiman ”syntistä” makua.

Tipuli pyysi ensin Lahjaa puvun valintaan, mutta tämä esitelmöi tusinapuvuista ja ehdotti omaa kallista ompelijaansa. Tusinapuku kelpaa tusinaihmiselle, päätteli Tipuli, eikä ompelijan valmistama puku olisi joutunut tähän hötäkkään. Hän turvautui Saimaan.

Arvostelulautakunta oli koolla Tipulin huoneessa, kun tytöt palasivat kaupungil-

ta. Topias tempasi paketin Tipulin kainalosta. Koko komeus levitettiin tutkittavaksi, tuomittavaksi.

”Katsokaa mademoiselle Pusua! Hän aikoo verhoutua silkkiin, vaikka on julistanut kaikki silkkipuvut pannaan. Tämä ei tiedä hyvää. Hänellä on mies kierroksessa”, mylvi Myhkyrä niin, että Topiaan täytyi heittää puku Saiman käsivarrelle ja panna kämmenensä Myhkyrän suun eteen.

”Onko tarkoituksesi saada Kyyhkys-äiti tänne?”

”Tipuli, vedä yllesi nyt tuo pyydyksesi!”

Jospa hän olisi sen saanutkin itse vetää! Jokainen tahtoi olla siinä hommassa mukana. Vähällä oli mennä riekaleiksi koko kuunpalkan maksava komeus. Sitten alkoi pyörittteleminen ja arvostelu. Pienen haukkumisen ja näykkimisen jälkeen tunnustettiin puku, joskaan ei hyväksi, niin mukiinmeneväksi kumminkin.

”Jos sinun parempi minäsi olisi nyt lähettyvillä, niin sanoisit rehellisesti, kakis-

telematta, mitä tilaisuutta varten ostit tuon periaatteitasi vastustavan puvun.”

”Parempi minä on läsnä. Menen konserttiin.”

”Et ole ennenkään sinne silkissä vaeltanut.”

”Olen istunut takapenkeissä, nyt menen eteen.”

”Kenen kanssa?”

”Veljeni.”

”Sitä emme usko.”

”Saatte nähdä. Hän noutaa minut täältä.”

”Veli on esiliina. Tuon puvun takana on vieras mies. Purista totuus!”

”No, kuulkaa sitten totuus, te uteliaat mölyapinat . . .”

”Puhuttele säädyllisesti!”

”Kuten lehdistä olette huomanneet, antaa tänä iltana viulutaiteilija Erkki Erä konsertin. Häntä on jo etukäteen lehdissä kehuttu. Hän on . . .”

”Jos aiot uskotella, että häntä miellyttääksesi noin hienoksi tälläydyt, niin il-

moitamme epäilyksemme heti. Sinun ei tarvitse enempää siihen suuntaan vaivautua."

"Nyt on kuitenkin niin, että taiteilija on luokkatoverini. Katson velvollisuudekseni mennä eturiveihin hänen konserttiinsa."

"Ajatelkaa, tytöt, luulin hänen aikovan miellyttää jotakuta upseeria", huudahti Aune.

"Ne hän jättää sinulle. Voit rauhoittua!" ivasi Topias.

Illalla tytöt tahtoivat olla pukemassa Tipulia. Vastarinta oli hyödytön. He sanoivat laittavansa tytön sellaiseksi, että "ihailijan sydän palaisi sykkyrään kuin nahka tulessa".

Nuttura purettiin. Pitkät palmikot kierrettiin seppeleeksi pään ympäri. Muutamat otsasuortuvat uitettiin kiharoiksi ja jätettiin vapauteen kiemurtelemaan. Saima irroitti jalomielisyyspuuskassa korvarenkaansa. Tipulin täytyi ne lainata. Myhkyrä ei halunnut olla miestä huonompi. Hän kaivoi kassoistaan hänelle jo ammoin pieneksi käyneen rannerenkaan. Tipulin

täytyi sekin ottaa. Lopuksi kiristettiin emännöitsijältä utuinen silkkiliina, joka heitettiin kaiken kruunuksi harteille.

Tipuli tunsi olevansa pyntätty kuin rikkaan miehen joulukuusi.

”Sinä vasta alaikäisen näköiseksi tulit”, tunnusti Topias.

”Miten upseerit tulevat ihastumaan häneen”, kadehti Aune.

”Hyvä lapsi, sinä olet oikein sievä”, ja Myhkyrän täytyi pyöräyttää Tipulia.

”Hm!” sanoi Saimakin.

Tipuli kurkisti uteliaana peiliin. Vanhat viisaat sanovat, etteivät vaatteet miestä tee. Ehkä eivät miestä. Naisen ne synnyttävät sielua myöten uudestaan. Tipuli ei olisi tuntenut kuvaansa muuten, ellei se olisi tutusti irvistellyt.

”Katsopa vain pienokaista!” hämmästeli Taunokin nähdessään siskonsa.

Lahja ei suvainnut lähteä konserttiin. Hänellä olivat omat menonsa. Hän ei alentunut ottamaan selvää taiteilijasta, koska tämä oli ensikertalaisia. Lahja suosi vain sellaisia taiteilijoita, joilla oli vakiin-

tunut maine. Tauno suostui sensijaan heti. Osti liputkin.

Heillä oli paikka toisessa penkkirivissä. Tipuli ei koskaan ollut istunut näin edessä. Hänestä tuntui kuin kaikki ihmiset tuijottaisivat häneen. Todellisuudessa ei Tipuliin tuijottanut kukaan muu kuin hänen vieressään istuva herra, jota nähtävästi huvittivat tytön komeat hiukset ja poskilla aaltoileva puna.

Sali täyttyi täyttymistään. Väkeä oli harvinaisen runsaasti. Tipuli muisti Erkin ensimmäisen konsertin ennen ulkomaille lähtöä. Kourallinen kuuntelijoita oli silloin. Arvostelijakin oli ankara. Tipuli oli itkenyt arvostelun luettuaan. Hän ei olisi enää uskaltanut sellaisen tillikan jälkeen jatkaa. Erkki oli vain kironnut kerran. Hän näyttäisi vielä. Niin. Nyt hän oli näyttämässä.

Kooten rohkeutensa Tipuli vilkaisi ympärilleen. Hyi hirveää, miten itsetietoisina ja viisaan näköisinä ihmiset istuivat! Heistä olisi voinut luulla, että he tässä vasta mestareita ovat. Annas, kun saisivat viu-

lun viitosiinsa, niin kyllä äänet lähtisivät toisin kuin tuntemattoman taiteilijan jousesta!

Erkki parka, miten housusi mahtanevatkaan tutista!

Taiteilijahuoneen ovi aukeni. Saara XIII tepsutteli pianon luo. Puoli askelta jäljempänä tuli Erkki viuluineen.

Laimeita aplodeja.

Tipuli ei saanut käsiään liikkumaan. Hän tuijotti.

”Nej, men han är vacker!” kuiskasi joku Tipulin takana.

Aplodit vilkastuivat. Erkki kumarsi, hymyili.

Eivät sen pojan housut tutisseetkaan. Hän näytti olevan korokkeella kuin konsanaan kotonaan. Ja komea hän oli. Kyllä hän varmasti naisia konsertteihinsa kokoaa, soittipa miten tahansa.

Hän sovitti viulunsa leuan alle. Jousi kohosi.

”Hyvä luoja, anna hänen onnistua!”

Hän onnistui. Hän onnistui paremmin kuin oli odotettukaan. ”Viulu alkoi soida

leveästi kuin vanhalla mestarilla, soittoon tuli kiinteätä, joustavaa rytmiä, ja nuori mies kasvoi aikamieheksi", sanottiin seuraavan päivän sanomalehtiarvostelussa.

Tipuli risti kätensä kuin kirkossa. Hänen sielunsa kiiti sävelten mukana kesäkukkien ja laululintujen parveen.

"Erkki tahtoo tavata meitä", sanoi Tauno väliajalla.

"Eipähän?"

"Hän katsoi äsken meitä."

"Katsoiko?"

"Varmasti. Mennään puhuttelemaan häntä!"

Tipuli hätääntyi.

"Ei! Ei missään nimessä! Ei hän meitä tunne."

"Tuntee varmasti. Näin sen hänen silmistään."

"Hänellä on paljon uusia ystäviä. Ei hän meistä enää välitä."

"Pikkuinen, oletko kateellinen?"

"En, mutta en halua tunkeilla. Odotetaan häntä poistuessa. Jos hän haluaa pu-

hutella meitä, niin hän tulee luoksemme, jollei, niin . . .”

”Kuten haluat.”

Konsertin loputtua Tipuli ja Tauno odottelivat Erkkiä.

Vihdoin aukeni ovi. Turkispallo vierähti Erkin taluttamana ulos.

”Erkki!” äännähti Tauno. Tipulin sisua kirveli. Mitä ihmettä varten Tauno ei malttanut olla ääneti? Hänhän pakotti Erkin tervehtimään.

Erkki luovutti turkispallon eräälle herralle ja tuli sisarusten luo.

”Terve, Tauno! Hauskaa tavata!”

”Onnittelen! Sinusta on paisunut mestari!”

”Kiitos! . . . Vaimosi varmaankin!” Erkki kääntyi kohteliaasti Tipulin puoleen.

”Erkki, etkö sinä minua enää tunnekaan?” huudahti tämä niin kovaa, että lähellä olijat kääntyivät katsomaan.

”Tipuli! Sinäkö?” pääsi Erkiltäkin. Siekailematta hän tarttui tyttöä olkapäihin ja käänsi hänet valoon päin. ”Totisesti sinä!”

Ja sitten hän oli niin iloisen näköinen, että sai turkispallolleen viikon ajan vannoa, että tyttö oli hänen entinen, pieni hinaaja-aluksensa, joka oli koulussa kuljettanut häntä luokalta toiselle.

”Sinä et minua todellakaan tuntenut!”

”Hyvä ystävä, olet niin paljon muuttunut viime näkemästä. Kasvanut kolme senttiä alaspäin ja tullut alaikäisen näköiseksi. Kuulkaa! Minun täytyy nyt mennä. Pian tapaamme. Pidän siitä huolen. Minulla on sinulle, Tipuli, paljon kerrottavaa. Näkemiin!” Pitkin, reippain askelin hän meni turkispallonsa luo.

Tipulin sielu tanssi temppelissään. Erkki ei ollut ylpistynyt. Hän ei ollut vain tuntenut Tipulia. Ratirallatirei. Hän lupasi pian tavata! Hän kertoisi! Hän soittaisi.

”Kuule, koetapa kävellä kunnolleen! Sinähän hypit kuin tanssijatar”, neuvoi veli.

”Mahdotonta!”

”Sitten otamme auton.”

”Otetaan vaikka lentokone!”

8

”Täällä on eräs rouva, joka haluaa tavata neiti Pusua.”

”Fiina on hyvä ja pyytää häntä istumaan. Tulen hetken kuluttua.”

Kymmenen minuutin kuluttua seisoi Tipuli vastapäätä sisartaan.

”Taina! Kuinka ihmeessä olet tänne joutunut?”

”Junassa tulin.”

”Miksi et kirjoittanut tulostasi?”

”Minä karkasin kotoa.”

Tipuli vihelsi.

”Vai sieltäpäin se nyt taas tuleekin.”

Tässä on jäänyt kertomatta, että Pusuperheen kaunotar oli jo viisi vuotta sitten joutunut naimisiin. Yhtäkkiä, esipuheitta yllätti kosija perheen. Pitkä sotilashenkilö tähtineen ja 27-numeroineen ajaa pöllähti moottoripyörällä Lepikkomäen koululle, esitteli itsensä ja pyysi tyttären kättä.

Äiti alkoi udella rakkaudesta ja muista avioliiton peruspylväistä.

”Niistä puhelen morsiameni kanssa”, karautti ylkä. ”Teiltä pyydän tyttärenne kättä ja siunaustanne. Ellette anna, otan ilman, sillä tyttö on täysi-ikäinen.”

Äiti vetäytyi loukkautuneena syrjään. Lemmikki-tyttären sulhanen ei ollut kovinkaan korkeassa kurssissa äidin silmissä. Isä pani kovan kovaa vastaan. Hän röyhisti rintansa, katsoi tuimasti tulevaan vävyyn ja sanoi karskisti:

”Ota!”

Yhtä rasakasti oli kosiminenkin käynyt. Taina oli tavannut miehen muutaman kerran tanssiaisissa, tiesi juuri hänen nimensä ja sen että hän tanssi kerrassaan kehnosti. Eräänä päivänä harppasi herra Kaksikymmentäseitsemän hänen rinnalleen kadulla.

”Päivää, neiti!”

”Päivää, luutnantti!”

”Haluaako neiti tulla vaimokseni? Minulla ei ole entistä.”

”Käyhän se.”

Siitä sukeutui kolmessa viikossa avioliitto, jossa ei ollut epäselvänä kysymys, kumpi on isäntä talossa. Aluksi Taina taisteli kynsin hampain vapautensa puolesta. Tuon tuostakin hän karkasi luutnanttinsa käsistä jonkun sukulaisensa luo, mutta nämä aina vihjasivat luutnantille, joka taas kävi hakemassa omansa pois. Nykyään oli herrasväellä neljä lasta. Tainasta alkoi sukeutua kohtalainen perheenäiti. Karkaamiset harvenivat. Luutnantti ylennettiin kapteeniksi. Suku alkoi rauhautua Tainan kohtalosta.

Tuossa hän nyt istui taas ja näytti maailman onnettomimmalta naiselta.

”Mitenkä lapset ja Allan voivat?” Tipuli sivuutti röyhkeästi perhesuruun osanoton.

”Terveitä kaikki.”

”Milloin aiot palata kotiisi?”

”En palaa ollenkaan!”

”Toivottavasti Allan saa lapsilleen uuden ja paremman äidin, joka pysyy kotona eikä kaikkien pikkuriitojen vuoksi karkaile.”

”Arvasinhan, että rupeat pistelemään”,

pillahti Taina itkuun. ”Kaikki te olette samanlaisia. Isä, Tauno ja sinä. Te ette yhtään ymmärrä, miltä tuntuu, kun kadottaa omien asioittensa määräämisvallan.”

”Kun menee naimisiin, täytyy tottua siihen, ettei ole omia asioita ollenkaan.”

”Hiukseni ovat oma asiani. Minä saatan ne leikata tai pitää pitkinä oman mieleni jälkeen.”

Tipulin suupielet alkoivat arveluttavasti nytkähdellä. Hän ei sentään nauranut ääneen. Hän hymyili.

”Hiuksistako”, — selvyyspaussi —, ”teille tuli riita?”

”Niin. Allan on hirveän vanhoillinen. Hän ei anna minun leikkauttaa hiuksiani. Hän sanoi, että sinä hetkenä, jona lettini naksahtaa poikki, naksahtaa meidän avioliittommekin poikki. Minulla ei ole pienintäkään asiaa hänen kattonsa alle. Tiedät, miten sanansa mittainen mies hän on.”

”No mutta, pitkät hiuksethan sulla vielä on?”

”On. Hän saa uskoa, että ne ovat lyhyet ja siksi olen lähtenyt pois.”

”Kuule, soitan Lahjalle. Hän vie sinut parturiin. Saatte yhdessä haukkua miehiänne. Hän on näet myös yksi onneton aviovaimo.” Tipuli aikoi mennä toteuttamaan sanojaan.

”Anna olla! En halua tavata Lahjaa, en Taunoa. En halua leikkauttaa hiuksiani.”

”No, mitä sitten haluat? Kiusata miestäsi ja lapsiasi? Se on todella jaloa!”

”Sinä olet ilkeä Yhyy, yhyy!”

”Mene huoneeseeni ja rupea nukkumaan! Hermosi ovat epäkunnossa. Illalla voimme mennä teatteriin. Huomenna alkaa jo miehesi näyttää hyvältä ja rakastettavalta. Ylihuomenna tulee haikea ikävä pienokaisia. Seuraavana päivänä on sopiva aika palata katuvana syntisenä kotiin.”

”En mene ikinä kotiin.”

”Soo, rouva! Nyt menet maata. En todellakaan halua kuunnella järjettömyyksiäsi.”

Seuraavana aamuna kysyi Tauno:

”Oletko nähnyt Tainaa?”

”Mitä sitten?”

”Allan tuli meille aamujunassa. Arveli Tainan karanneen tänne.”

”Kyllä hän on huoneessani.”

”Leikkotukkana?”

”Ei.”

”Kyllä te naiset olette hulluja.”

”Kiitos! Olen samaa mieltä teistä miehistä. Luulisi hyvin vähän häiritsevän avio-onnea, onko vaimolla lyhyt vai pitkä tukka. Mutta ei. Tukasta tehdään elämän ehto.”

”Naisille näkyy olevan hiuskysymys elämän ehto, ei miehille.”

”Ohoh, sitä fariseusta! Jos sinulle ja Allanille olisi yhdentekevää, ovatko vaimojenne hiukset pitkät vai lyhyet, en uskoisi siitä nousevan koteihinne mitään erimielisyyksiä. Mutta teille ovat hiukset auktoriteettikysymys. Tuollaisia me nykyajan ihmiset olemme kaikki, huippuun kehittyneitä persoonallisuuksia, jotka pyörimme oman minämme ympärillä. Me saarnaamme kauniisti tasaarvoisuudesta, mut-

ta heti kun kaksi ihmistä joutuu yhteen, alkaa kamppailu ylivallasta. Teemme tikusta asian, katselemme sitä vahvan suurennuksen läpi, pidämme sitä mammuttipölkkynä, jonka yli on mahdoton harpata. Avioliitossa näkyy tämä tikkujen suurennustaito olevan erikoisalana."

"Katsopa pienokaista, kun oikein tulistuu."

"Täytyyhän minun tulistuakin. En silti puolusta Tainaa, en Lahjaa. He ovat yhtä itsekkäitä kuin heidän herrat miehensä. Teidän kaikkien tulisi ajatella vähemmän itseänne, enemmän toisianne."

"Älä saarnaa, kun et ole vielä satimessa! Sinä olet hyvä ja ymmärtäväinen tyttö. Toivon, että joku järkevä mies älyää sinut korjata!"

"Huh, eikö sinulla ole parempaa toivottavaa! Selkääni oikein karmii ajatellessani, että saisin Allanin kaltaisen järkevän miehen. Vielä kerran huh! Jos menisin naimisiin, pitäisi miehelläni olla kohtalainen järkiannos."

Illalla tuli herrasväki Kaksikymmentä-

seitsemän hakemaan Tipulia kahvilaan. He aikoivat painua yöjunassa takaisin parkuvan perheensä piiriin. Molemmat olivat niin iloisia ja onnellisia kuin olisivat juuri vaihtaneet kihlasormuksia. Kävelivät käsikoukkua ja nojailivat toisiinsa.

”Hiukset ovat siis jääneet pitkiksi?” kysyi Tipuli.

”Eipäs. Polkkapää meidän tyttö on.”

”Älä nyt! Vastustithan ankarasti lyhyttä tukkaa.”

”Kuulehan, pikku käly!” Lanko pujotti toisen kätensä Tipulin kainaloon. ”Me elimme vuoden niin sulassa sovussa, että luulin jo avioliittomme käyvän yksitoikkoiseksi, kyllästyttäväksi. Nyt tapahtui virkistävä poikkeus. Palkkioksi sai tyttöni lyhyen tukan.”

Tipulin piirustukset menivät sekaisin. Hm! Toisen onni on sota ja tora, toisen lepo ja rauha. Siinä kai suurin konsti onkin, että hoksaa, mikä aviomies mistäkin pitää, ja käyttäytyy sen mukaan.

9

Tainan avioelämän palattua onnellisesti rauhallisiin uomiinsa Tipuli luuli pysyväisen rauhan palanneen omaistensa piiriin ainakin loppuvuodeksi, jota oli enää päivä jäljellä. Tipulilla oli vapaa iltapäivä. Kun hän ei viitsinyt yksin maleksia pitkin katuja, hän pujahti veljen kotiin.

Talossa vallitsi syvä hiljaisuus ikäänkuin perhe olisi syventynyt punnitsemaan kuluneen vuoden vaiheita. Tuo oli kuitenkin kaunis harha. Tämä perhe ei ollut niitä, jotka veisaavat kiitoksen onnen päivistä ja voitetuista vastoinkäymisistä. Ehkä heillä ei niitä ollutkaan, ei ainakaan omin silmin nähtyinä.

Esko ja Asko olivat hoitajineen ulkona. Taunolla oli vastaanotto. Lahja istui imeksien savukettaan happamena kuin syksyinen karpalo.

Käly otti mukavan asennon hyllyvällä

sohvalla. Köyhä sairaitten sisko sai sellaisesta harvoin nauttia. Hän oli hyvällä puhetuulella. Vaitelias käly sai tyynyjen seasta kuulla pakinoita joululahjoista, ilmasta, hameen kellomaisesta laajentumisesta, oopperan lakkaamisesta ja Hildénistä. Mikään ei saanut rouvaa innostumaan. Hm, hm, sanoi käly sielussaan. Hmm! Nyt oli taasen Hyrkkään perheessä pelattu aatteellista potkupalloa. Rouva oli varmaan saanut pahan "pääpotkun".

Tipuli kohotti säärensä ilmaan. Siro sääri! Mitähän jos hänkin laittaisi itselleen polvihameen! Kai joku silloin heittäisi hänen sääriinsä ihailevia silmäyksiä. Vähät siitä, jos reumatismi vanhoilla päivillä luissa luisteleekin. Olla miesten ihailema, kas siinä sielua hivelevä päämäärä, johon pyrkikäämme terveytemme uhalla, vaikkei muuta ihailtavaa löytyisikään kuin pari hoikkia sääriä.

"Kyllä nämä perheenemännän velvollisuudet ovat raskaat", keskeytti Lahjan murtunut ääni Tipulin mietteet. Siro sääri laskeutui kiltisti toisen viereen. Tyttö ko-

hosi jännittyneenä istumaan. Laukesipas Lahjan puhesuoni.

Perheenemäntä oli uusi sana, jota Lahja oli nyt ruvennut puheessaan viljelemään. Sen hän oli oppinut eräästä kotitalouslehdestä, jonka kirjalliseen avustajapiiriin hän oli hiljattain päässyt. Hänen ensimmäinen kirjoituksensa koski kotiapulaisten vaihtelevaisuutta, josta hänellä olikin laajat ja omaperäiset kokemukset.

”Ehkäpä saan kantaa tulitikun päät ja paperossin tumput roskalaatikkoon, niin voit hiukan levähtää raskaan raadantasi jälkeen”, pisti Tipuli hymyillen. Arvaahan, miten perheenemäntä saa hikoilla helsinkiläisessä, nykyajan mukavuuksilla varustetussa talossa, kun ei ole muuta kuin kaksi kotiapulaista auttamassa.

”Istu alallasi äläkä pistele! Tiedän hyvin, ettei sinusta muu ole työtä kuin lastenhoito, ruoanlaitto, astiainpesu, parsiminen. Meillä oli äsken sota Taunon kanssa tuosta samasta asiasta. Hän on yhtä mieltä kanssasi. Eihän se muuten ihme olekaan. Minä olen toisenlaisesta kodista.

Meitä opetettiin seuraamaan taipumuksiamme. Ne, jotka eivät kykene muuhun kuin lastenhoitoon ja astiainpesuun, tehkööt sitä! Me, jotka kykenemme muuhunkin, meidän tulee astua julkiseen toimintaan ja vaikuttaa laajoihin kansankerroksiin."

Tipulin mieli teki kainosti huomauttaa, eikö ensin pitäisi saattaa oma kotielämänsä sopusointuiseksi ja sitten vasta kohottaa kynttilänsä maailmaa valkaisemaan. Hän nieli huomautuksensa. Tauno oli luultavasti siitä pitänyt tarpeeksi valaisevan esitelmän.

"Mitä taipumustasi aiot ruveta kansalle valistamaan?"

Lahja katsoi hetken tyynyjen seassa piehtaroivaa kälyään. Tyttö oli näöltään lauhkea lammas, mutta sisältä taisi olla suuri irvihammas. Nytkin hän katseli kälyään niin herttaisesti kuin olisi singonnut rakastettavan kohteliaisuuden.

"Olen kirjoittanut romaanin."

Sattuipa! Tipuli oikein leuhahti istualleen. Hänen silmissään välähti todellinen

kiinnostus. Pörröpää kurkottautui lähemmäksi.

”Oikeinko totta?”

Lahja oikaisi selkänsä ja hymyili armollisesti. No, pikkukäly, nyt näet, minkä kyvyn olette saaneet sukuunne.

”Vein sen äsken kustantajalle.”

”Kenelle?”

”Maan parhaalle tietysti.”

”Ooo! Lupasiko kustantaa?”

”Kuukauden kuluttua ehkä saan tietää.”

”Mitä sanoi Tauno? Tietääkö hän hommastasi mitään?”

”Hänkö? Kyllä.”

”Mitä hän sanoi?”

”Tauno ei ymmärrä yhtään mitään kaunokirjallisuudesta. Suo anteeksi suorat sanani, mutta teillä ei ole koko suvussa taiteellisia taipumuksia ja vaistoja.”

”Olisin utelias kuulemaan, mitä tyhmyyksiä sukuni viisain jäsen lateli kirjastasi?”

”Sanoi, että roskakirjallisuutta oli jo tarpeeksi minun siihen panematta vaati-

matonta lisääni.”

”Aviomiehet eivät kai yleensäkään ole liialla kohteliaisuudella pilattuja. Sinun ei siis kannata murjottaa. Kun kirjasi on ilmestynyt, niin lyö sillä miestäsi päähän. Ole nyt iloinen!”

”Ei meillä nyt siitä riitaa ollut. Hän ei luvannut minulle tarpeeksi pukurahoja. Oli muka velkojen korot maksettava. Oh, isä ei koskaan kiusannut koroillaan ja veloillaan!”

”Sinä sait jouluksi uuden puvun”, tuli reunamuistutus tyynyjen joukosta.

”En voi aina esiintyä samassa puvussa. Ajattele! Loppiaisena on kutsut kenraali Kamelin perheessä. Sinne tulee myös viulutaiteilija Erkki Erä, se nuori ja kaunis, jonka konsertissa olit Taunon kanssa. Koko kaupunki on häneen ihastunut, tiedäthän . . .”

Lahja ei nähnyt Tipulista kuin katoavat kantapäät. Hyvä luoja, millainen tyttö. Hänellä ei ollut käyttäytymisen alkeitakaan. Monesti hän sai riidellä miehensä kanssa tytön takia, kun Tauno tahtoi vält-

tämättömästi sisarensa heidän hienoihin kutsuihinsa. Onneksi tyttö oli siksi järkevä, ettei tullut. Syyksi hän ilmoitti tavallisesti, ettei hänellä ollut tarpeeksi avokaulaista paitaa, jolla voisi kutsuissa esiintyä. Lahja kiitti luojaa tästä järkevästä tekosyystä.

Kenelle hän nyt noin torven täydeltä mahtoi puhua? Lahja heristi korviaan. Hän ei ehtinyt muuta kuulla kuin säteilevän ”näkemiin”.

”Kenelle soitit?”

Tipuli oli poissa raiteiltaan. Hän pyörästeli varpaillaan, levitteli käsiään, kiemurteli kuin oopperan primaballerina.

”Kenelle soitit?”

”Luvallasi”, lauloi Tipuli, ”kutsuin tänne erään herran, nuoren, komean, uljaan kuin antiikin jumalan. Jos sinulla on ambrosiaa ja nektaria, niin kanna ne pöydällesi. Vain paras on kyllin hyvää hänelle.”

”Tipuli, kuka hän on?”

”Johan sanoin.”

”Etpäs sanonut nimeä.”

”Nimen peittäköhön yö!”

”Älä kiusaa! Sano, kuka hän on!”

”Vaikka kuristaisit, en sittenkään sano. Voit nyt toki puoli tuntia odottaakin.”

”Sinä olet samanlainen kuin Tauno. Noin hänkin minua kiusaa.”

”Kiusaaminen on hurmaavaa. Etkö ole sitä huomannut?”

”Hän on sinun sulhasesi. Muuten eivät silmäsi loistaisi eivätkä poskesi hohtaisi. Olethan hiuksesikin laittanut toisella tavalla.”

”Eikö tämä hiuslaite sovi hyvin minulle?”

”Se on hyvin kakaramainen. Tipuli, minä kuolen, ellet sano.”

”Kuole vain! Silloin saat vielä vähemmän tietää. Pyhä Pietari kyllä taivaan portilla vieroittaa ajatuksesi maallisista murheista. Me pystytämme haudallesi kirjoituksen: Sukunsa loistava edustaja, kuoli uteliaisuuteen!”

Vaikka Lahjan urkkimistaito jokapäiväisen treenauksen kautta oli kehittynyt huippuunsa, hän ei saanut Tipulin suusta ulos tavuakaan. Tyttö piti puoliaan ensi-

luokkaisesti ja niin hauskasti, ettei Lahja osannut edes suuttua.

Kahdenkymmenen minuutin kuluttua ovikello helähti.

Tipuli paineli ovelle kuin sadanmetrin juoksija maaliin. Lahja seurasi jäljessä kaksikymmenminuuttisen uteliaisuuden kiusaamana.

”Tervetuloa!” huusi riemastunut, villiytynyt Tipuli kimmauttaen oven auki.

Oventäyteinen, vanha herra, soluttautui eteiseen.

”Neiti ei varmaankaan toivonut näin sylen täyteistä annosta”, virkkoi vieras veikeästi myhäillen.

”Täytyy myöntää, että puolta pienempi annos oli kysymyksessä”, vastasi toïntunut Tipuli samaan sävyyn.

”Tuhannet anteeksipyyntöni, neiti! Onko tohtori tavattavissa?”

”Kyllä. Olkaa hyvä ja käykää viereisestä ovesta sisään!”

”Iloitkaa, neiti! Täältä näkyy tulevan puolta pienempi annos”, luikkasi iloinen setä silmää vilkuttaen ja hävisi.

Pitkä, komea herra ilmestyi nyt vuorostaan oven kehyksiin.

Lahja, joka vahingoniloisena nauraa tirskui salin ovella, hämmästyi. Kaupungin naisten hartaan palvonnan esine seisoi hänen kotinsa kynnyksellä.

”Tervetuloa!” sanoi Tipuli nyt maltillisemmin kuin ensimmäisellä kerralla, jolloin lämmin tervehdys oli langennut väärään maaperään.

”Terve, Tipuli!” Lahjan suureksi ihmeeksi tarttui kaupungin naisten hartaan palvonnan esine molemmin käsin pikkukälyn käteen. ”Olethan sittenkin pysynyt entiselläsi. Konsertti-iltana luulin pääkaupungin tehneen sinustakin muotinuken.”

”Minä en ole vaikutuksille altis. Mutta sinä olet hieno kuin Ranskan lähettiläs.”

”Siltäkö tuntuu?”

”Hyvää päivää ja tervetuloa kotiini, herra taiteilija!” alkoi Lahja. Hänestä oli sentään liikaa, että hänet noin syrjäytettiin mitättömän pikkukälyn vuoksi.

Tipuli esitteli Erkin ja Lahjan toisilleen. Lahjan kukoistus puhkesi täydessä loistos-

sa kuorestaan. Hänen äänensä helisi kuin huilu. Niin tyttömäinen ja lapsellinen hän osasi olla, ettei Tipuli muistanut itseään koskaan sellaisena nähneensä. Ja niin viisaasti ja järkevästi ja hauskasti hän osasi keskustella! Erkki ihastui häneen. Aluksi Tipuli koetti ottaa osaa keskusteluun, mutta sitten hän kokonaan syrjäytettynä vaikeni.

”Olen kai onnistuneesti huonekalujen värinen. Sulaudun niiden kanssa kokonaisuudeksi niin hyvin, ettei minua edes huomata”, ajatteli unohdettu haikeana.

Tipuli kuunteli ällistyneenä Lahjan suuria musiikkia koskevia tietoja. Hänhän ei harrastanut musiikkia. Hänellä ei ollut tiettävästi lauluääntä eikä laulukorvaa. Hän suorastaan kadehti Tipulin ja miehensä musikaalisia lahjoja, joita hänen täytyi myöntää heillä olevan.

Pian Tipulille valkeni Lahjan musikaalinen viisaus. Viereisellä pöydällä oli korkea pakka musiikkikirjallisuutta. Hm. Kaunis käly siis tentti loppiaista varten. Nyt hän saikin näyttää taitonsa enemmin.

Merkillinen muisti hänellä näkyi olevan. Jos hän vain olisi osannut silloin tällöin hyräillä jonkin säkeen puheensa täydennykseksi, olisi vaikutus ollut loistava.

”Valitettavasti olen hyvin epämusikaalinen”, sanoi hän aina vähän väliä, kun oli sanoa säväyttänyt jonkin loistavan arvostelun tai lainannut jonkun kuuluisan musiikkimiehen sanoja. Tässä sai Tipuli oikein uudenaikaista havainto-opetusta, miten puutteetkin voidaan käyttää edullisesti.

Eteisestä kuului melua. Nuoret herrat tulivat kävelyltä. Salin ovelta kurkisti pari punaista nenännipukkaa. Ilokseen Tipuli huomasi erottuvansa huonekaluista, koska molemmat vekarat lensivät hänen luokseen huutaen riemusta kuin Kolumbuksen miehet Amerikan rannan näkyessä.

”Täti! Täti!”

Vekarat eivät ottaneet kuuleviin korviinsakaan äidin kehoitusta mennä mitä pikimmin lastenkamariin. He mönkivät kuin karhunpojat tädin syliin. Hartaitten

tervehdysten jälkeen näytti täti tuulen kopistelemalta heinäpielekseltä.

”Täti, oletko sinä nähnyt oikeaa karhua?”

”Täti, minä aion ruveta karhuksi. Sitten kaikki heittävät minulle karamelleja.”

”Jospa ilkeä mies heittää suuhusi kuuman paperossin?”

”Minä syön kaikki ilkeät miehet.”

”Hiljaa, herrat karhut! Ettekö näe, että täällä on vieras setä? Mars antamaan kättä hänelle! Erkki, tässä näet Taunon toivorikkaat jälkeläiset.”

Pojat soluttautuivat tädin sylistä maahan ja losauttivat olan takaa sedälle kättä.

”Kumarra kauniimmin, Esko!” neuvoi äiti.

”Eivät herrat toisilleen kauniisti kumartele”, vastasi Esko varmasti.

”Mitä kuuluu?” kysyi setä huvitettuna poikain topakkuudesta.

”Kukkuluuruu!” vastasi Asko.

Lahja punastui. Hän olisi tahtonut esiintyä hyvin kasvatettujen lasten äitinä,

vaikkei hän paljon kasvatuksella itseään vaivannut. Nyt häntä harmitti vielä sekin, että pojat olivat ihastuneet tätiin eivätkä piitanneet hänestä mitään. Itse asiassa hän välitti vähät tuollaisesta rypistelevästä ja tahrivasta hyväilystä, mutta kun koko hänen äskeinen, henkevä keskustelunsa ei ollut saanut taiteilijan silmiin sellaista ihailun välkettä, jolla hän nyt katseli kälyä ja lapsia, näräsi kateus hänen mieltään. Hän nousi vihastuneena ja tahtoi viedä lapset pois.

Molemmat vintiöt takertuivat tätiin kiinni.

”Täti, tule mukaan! Tule, täti!”

”Vie heidät pois!” sanoi Lahja. Kun Tipuli oli hävinnyt meluavan parven mukana, huokasi äiti:

”Tipuli on pilannut pojat hemmottelullaan. Olen siitä monesti Taunolle sanonut, mutta hän ei tahdo loukata sisartaan kieltämällä häntä leikkimästä poikien kanssa.”

Erkki ei kuullut huomautusta. Hän näytti ihastuneena kuuntelevan poistujain

iloista melua. Sillä hetkellä Lahja kadehti ensimmäisen kerran kälyään.

Kahvipöydässä Erkki tapasi vasta Tipulin.

”Sano hemmetissä, että sinulla on asiaa kaupungille! Tulen mukaasi. Emmehän täällä saa kunnollisesti vaihtaa sanaakaan keskenämme”, kuiskasi Erkki, kun Lahja meni puhelimeen.

Tipulin silmät alkoivat jälleen loistaa. Eipäs Lahja vain ollut saanut Erkkiä lumotuksi kaihoisasti mulahtelevilla silmillään, korvia hivelevällä äänellään, henkevällä keskustelullaan.

”Mistä te puhuittekaan?” kysyi Lahja takaisin tultuaan. ”Tipuli aivan loistaa.”

”Sanoin hänelle, että hän puuhaa edelleenkin monissa askareissa kuten Martta raamatun kertomuksessa”, Erkki valehteli.

”Olette aivan oikeassa. Hän on todella pieni materialisti. Hän ei välitä vähääkään henkisistä harrastuksista. Mieheni on samanlainen . . .” Sitten seurasi vanha laulu aviomiesten vanhoillisuudesta, etenkin

oman aviomiehen, vaatimaton omien henkisten kykyjen esittely. Olihan rakas isämme topannut kauniin kälyn päänsisuksen kaikenlaisilla henkisillä ja taiteellisilla harrastuksilla.

”Suo anteeksi, Lahja! Minun täytyy nyt lähteä”, sujautti Tipuli väliin.

”Niinkö? Olisit jäänyt vielä vähäksi aikaa”, virkkoi Lahja välinpitämättömästi.

”Hyvästi, Erkki!”

”Odota, minä lähden myös. Olen viipynyt jo liiankin kauan, mutta en raaskinut luopua henkevästä seurastanne. Hyvä rouva, sallitte kai minun pistäytyä toistekin viihtyisässä kodissanne?”

”Voi, herra Erä, täytyykö teidän todellakin nyt jo lähteä! Ettekö voisi jäädä meille illaksi? Tänne tulee muutamia tuttavia tinaa valamaan. Olisi niin hauskaa saada pitää kaltaisenne nero . . .”

Tipuli paiskasi oven kiinni. Moinen matkaloiminen ja imartelu kismitti häntä. Olipa Erkkikin oppinut maailmalla makeilemaan. Kohtelias! Hm! Entinen suorasukainen Erkki olisi ollut tuhat ker-

taa parempi.

Viiden pulskan minuutin kuluttua saapui Erkki.

”Vihdoinkin rauhassa kahden kesken”, sanoi hän, pujottaen reippaasti kätensä tytön kainaloon, niinkuin se olisi ollut vanha, totuttu tapa. Tipuli hiukan aristeli, mutta ei ollut sitten tietävinäänkään. ”Hyvänen aika, luulenpa, että väriset.”

”Tuli hiukan vilu odotellessa. Pian jälleen lämpenen.”

Erkki puristi värisevän käsivarren tiukemmin kainaloonsa.

”Kerro nyt, mitä oikein hommit!”

”Se on pian kerrottu. Olen sairaanhoitajatar.”

”Miksi jätit kaikki taiteelliset harrastukset?”

”Kuulithan, mitä kälyni sanoi, meillä ei ole koko suvussa taiteellisia taipumuksia.”

”Tuntui olevan liian täynnä omaa minää, kaunis kälysi. Mutta aivan totta?”

”Harrastukset eivät elätä, ystäväni. Minusta ei olisi tullut koskaan mitään eri-

koista, niin päätin olla sitten tavallistakin tavallisin ihminen."

"Niin sinun tapaistasi, pienokainen."

"Olisin hyvin kiitollinen, jos et sanoisi minua pienokaiseksi. Se tuntuu naurettavalta, kun olen jo vanhapiika."

"Todella! Joko olet harmaassa? Oletko tyytyväinen ammattiisi?"

"Parhaimmatkin ihmiset ovat tyytymättömiä. Tipuli-parka ei edes kuulu parhaisiin ihmisiin. Mutta huonomminkin voisi olla."

"Miten oletkaan entisesi lainen. Tunnen muuttuvani jälleen tyhmäksi koulupojaksi, jota laahataan läksyjen joukkoon kaikin kekseliäin keinoin."

Pienet lumitähdet kiemurtelivat hilpeästi jalkojen ympärillä. Ystävykset poikkesivat syrjäkaduille.

"Mitä pidit säestäjästäni?" kysyi Erkki äkkiä.

"Kaunis. Hänetkö aiot naida?"

"Hyvänen aika! En! Hänhän on vanha kuin taivas, täyttänyt jo kolmekymmentä vuotta."

”Ah, niinkö nuori taivas vasta onkin!”

”Tuleva vaimoni ei saa olla kahtakymmentä vuotta vanhempi.”

”Onko ulkomailla naisia, jotka aina pysyvät kaksikymmenvuotiaina?”

”Jos löytäisin ihanteeni, hän saisi olla pari vuotta vanhempikin.”

”Onko sinulla jonkinlainen naisihanne?”

”Miksi ei olisi!”

”Onko luvallista kysyä, millainen on tämä sinun ihannenaisesi?”

”Sitä on vähän vaikea sanoa. Ensinnä pitää hänen olla nuori ja kaunis.”

”Ikävää, sillä se sulkee minut heti pois kilpailusta.”

”Haluaisitko tulla sitten vaimokseni?”

”Älä sitä ollenkaan epäile! Ole hyvä ja jatka!”

”Huomaan, että teet pilkkaa, mutta se on sinulle sallittua. No niin. Tulevan vaimoni pitää olla lahjakas, henkevä, naisellinen, luotettava ystävä, hellä äiti, rakastava vaimo, tulinen rakastajatar . . .”

”Seis, seis! Riittää mainiosti! Koot-

kaamme kaikki naisten henkiset ja ruumiilliset hyveet, tehkäämme niistä yksi nainen, niin tuleva vaimosi on valmis. Tällaista naista et ole vielä löytänyt. Nyt sinä siis käännät komeat hartiasi muille naisille ja odotat vain ihannetta. Niinkö?"

"En. Täytyyhän minun etsiä ja kokeilla. Välisti luulen jo saavuttaneeni ihanteen. Olen onnellinen. Silloin tulee pettymys. Kaikki raukee. Uusi etsiminen alkaa."

"On kaunista, että esität perhoselämäsi naismaailmassa näin maallikon tajuttavassa muodossa. Aina olen ihmetellyt, mikseivät taiteilijat viihdy viikkoa kauemmin yhden naisen parissa. Ymmärrän. He etsivät ihannetta."

"Kielesi pistää, tyttöseni."

"Et ole tottunut pisteliäisiin naisiin. Mutta minähän olenkin vain piikki ruusustossa."

"Pieni ja siro piikki."

"Kiitos! Katsos, olen saanut perin huonon käsityksen taiteilijaelämästä. Valitettavasti se käsitys elää monissa muissakin

kuolevaisissa. Oman mielipiteeni olen muodostanut huhujen, juorujen, kertomusten, sanomalehtien mukaan. Luin jokin aika takaperin eräästä kuuluisasta taiteilijasta, hänen ensimmäiselle vaimolleen piti A. puheen, toiselle B. ja kolmannelle C. Pitkän tutkimisen perästä pääsin selville, ettei mies ollut muhamettilainen."

"Pienokainen . . ."

"Älä sano niin!"

"Katsohan, jos kaksi ihmistä ei sovi yhteen, on heidän parempi erota kuin kitua ja kiduttaa toisiaan."

"Sellainen ei ole sallittua niille, joihin kaikkien silmät ovat tähdättyinä. Heidän pitää olla oman onnensa uhalla esimerkkinä kansalle eikä johdattaa sitä rappioon."

"Ajattele, pienok . . . , ystävä, että heilläkin on vain yksi elämä, että heillä on oikeus elää se onnellisina."

"Kyllä, mutta heillä ei ole oikeutta näyttää huonoa esimerkkiä."

"Voi hirmu, oletko sinä noin periaatteellinen!"

”Olen.”

”Pötyä. Ajattele, jos me molemmat olisimme naimisissa. Äkkiä huomaisimmekin rakastavamme toisiamme, niin vannon, ettei mikään voisi estää meitä kuulumasta toisillemme.”

”Voit olla varma, että siinä tapauksessa me pysyisimnie erossa kuin kuolema itse olisi välillämme.”

”Toivonpa, että olisimme tuollaisessa tilanteessa, voidakseni näyttää olevani oikeassa.”

”Jumala sinua siitä varjelkoon!”

”Sinähän sanoit sen niin juhlallisesti kuin olisit kirkossa.”

”Minä en pidä vakavilla asioilla leikkimisestä. Muuten tässä olemmekin jo Kyyhkysen portilla. Olen täällä hoitajattarena. Onnellista uutta vuotta!”

”Joko me nyt eroamme?”

”Iloiset ystäväsi odottavat sinua. En tahdo pidättää. Kiitos tästä illasta!”

Tipuli ojensi kätensä Erkille. Tämä katseli hetken pientä kättä, joka tuntui värähtelevän hänen omassaan.

”Onnellista uutta vuotta!” Erkki kumartui. Hetken tunsi Tipuli lämpimät huulet kädellään. Pitkin askelin, kaulus pystyssä Erkki poistui.

Parin viikon perästä hämmästytti Yliukko Tipulia sanoen:

”Neiti Pusu, mihin olette satuttanut kätenne. Siinähän on iso mustelma.”

Neiti Pusu sävähti punaiseksi. Hän piilotti käden selän taa.

Yliukon poistuttua hän riensi heti vesijohdon luo. Mustelma hävisi.

”’Sinä olet kana!” imarteli Tipuli itseään.

”Neiti, älkää nyt menkö noin hemmetin kovasti!” Sälli tarttui Tipulin käsivarteen. Tähdet alkoivat tanssia tyttöparan silmissä. Monesti häntä oli varoitettu liikkumasta yksin kadulla myöhään. Tähän asti hän oli saanut kulkea häiritsemättä. Nyt roikkui välttymätön vaara käsikynkässä.

”Tässä eivät voimat riitä, ellei järkikulta käy avuksi”, tuumi tyttö. Hän siis nojautui myöntyvästi roikaleeseen.

”Sinä taidatkin olla kiva flikka. Luulin sinua äskeisestä kopeudestasi päättäen herrasneidiksi.”

”Piika minä vain olen. Luuletko sinä herrasneitien tähän aikaan yksin kadulla kuljeksivan?”

”Eihän ne pruukkaa. Sinä et kai pane pahaksesi pientä pusua?”

”Hihi! Mutta älä viitti ruveta keskellä katua turpailemaan. Näin pakkasella voi

nousta rusina huuleen. Rouva luulee, että herra on puraissut. Meillä on sen sortin rouva."

"Onkos teillä sen sortin herra?"

"Jo tok! Hän se vasta on kova pussailemaan. No, sen nyt hyvin ymmärtää, kun rouva on niin lihava, ettei kahta metriä lähemmä pääse. Kuule, ootko sinä matkalla jonnii flikan luo?"

"En."

"Ihankoon tuo on totta?"

"Ihan totta."

"Hyvä. Lähdetään sitten meille. Herrasväki on matkoilla eivätkä tule kotiin ennenkuin parin päivän perästä. Minä olen rouvan äidin kanssa kahden kotona. Mummo on melkein kuuro. Suostutko?"

"Kele nyt, jos en suostuisi. En ole saanut kunnollista ruokaa viikkoihin."

"Poika parkani! Meillä saat hyvän sapuskan."

"Mikä sinun nimesi on?"

"Anna Pusu."

"Saakeli. Onpa sinulla mukava nimi."

"Pidä leipälinkkusi kiinni, ettei se vanha

kuuro herää! Nyt olemme näet perillä. Mennään vaan näin paraatiovesta.”

Ennenkuin sälli huomasikaan, seisoi hän valaistussa eteisessä. Valkopukuinen hoitajatar tuli vastaan. Tipuli oli tuonut sällin synnytysosastolle.

”Tämä on ensikertalainen. Luultavasti pihtisynnytys tarpeellinen”, sanoi Tipuli nauraen.

Kun sälli näki, mihin satimeen hän oli joutunut, hän ei jäänyt kauemmaksi aikaa töllöilemään ympärilleen, vaan pujahti avoimesta ovesta takaisin kadulle.

”Olipa se epäkohtelias kavaljeeri, kun ei edes hyvästiä sanonut”, naureskeli Tipuli.

11

”Jaa-a! Kuka teistä vielä jaksaa muistaa sen ajan, jolloin Anna Tipuli Pusu tuli Kyyhkyseen? Pelkään pahoin, että muistamme sen kaikki. Kuinka puhdas ja viaton hän silloin olikaan! Nainen, joka ei miehestä mitään tiennyt. Nyt on pääkaupunki tämän saloseudun ruusun siinä määrin turmellut, että hän menee vieraan miehen kanssa operettiin”, saarnasi Myhkyrä.

”Älä syytä viatonta pääkaupunkia! Itse olet pilannut minut esitelmilläsi!”

”Tule tänne syyparka, täällä on paljon muitakin! Olisikohan liian röyhkeää kysyä, kuka on se herra, jonka kannattaa ostaa sinulle lippu ensi-iltaan?”

”Hän on eräs koulutoverini.”

”Minusta näyttää siltä, että kaikki miehet, joiden kanssa seurustelet, muuttuvat koulutovereiksesi.”

”Eipähän muuttunut sekään yhdeniltainen sälli.”

”Hyvästi, senkin paksunahkainen valehtelija!” Myhkyrä lähti loukkautuneena tiehensä. Pysähtyi sentään kynnyksellä ja kysäisi:

”Tuleeko hän noutamaan sinut täältä?”

”Sen hän viimeksi tekee. Hän pelkää lasiin litistettyjä neniä.”

”Se mies ei rakasta sinua.”

Tipuli naurahti. Oli hulluuden huippu ajatellakin, että Erkki Erä olisi häneen rakastunut. Hänhän ei pitänyt Tipulia naisenakaan. Jos hän sen joskus teki, niin naisasianaiseen hän ystävänsä rinnasti. Tokko lie koskaan Erkin taiteilijakiharain alla vieraillut aatos, että Tipuli oli nuori tyttö, johon saattoi ja joka saattoi rakastua. Pieni sairaiden sisko oli hänelle suruton ystävä, jolle hän luottamuksellisesti kertoili asioistaan.

”Sitä et sinä tiedä”, vastasi Tipuli ja lähti Myhkyrän vanavedessä painumaan ulos.

Ylioppilastalon eteisessä Tipuli vasta kohtasi kavaljeerinsa. Viime minuutissa tietysti. Levoton daami jo pelkäsi saavansa lähteä tyhjin toimin pois.

”Tapasin pari neitosta”, selitti hengästynyt kavaljeeri. ”En olisi muistanut koko operettia, mutta onneksi putosivat liput nenäliinan seurassa lattialle. Neitoset sen huomasivat ja ojensivat liput minulle. Silloin muistin. Hyvästiä sanomatta lähdin juoksemaan tänne. Toivottavasti voin vielä lepyttää neitoset. Tässä minä nyt olen. Olenko kunnossa?”

Tuollainen Erkki oli. Suutu ja toru häntä, jos raaskit. Tyytyväisenä näinkin hyvissä ajoin saapumiseen, meni Tipuli puuskuttavan ritarinsa kanssa pimeään katsomoon. Orkesteri pauhasi täysin palkein.

Tipuli ei pitänyt operetteista. Hänestä ne olivat liian lurjusmaisia. Kuka hyvä ihminen nyt tuolla tavalla tanssi ja ketkutteli melkein alasti? Ja miksi tuo alastomuus oli yksipuolista? Miksi juuri naiset olivat alastomia? Onhan miesruumis yhtä kaunis kuin naisenkin. Kauniimpikin naisten

mielestä. Kuitenkin miehistä ei näy muuta paljasta kuin hätäseltä naama. Pitäisi operettien tekijäin ja näyttämölle asettajain vähän naiskatsojainkin makua tyydyttää. Yksipuolisuus tympäisee.

”Sinäpä istut happamen näköisenä. Mitä mietit?” kysyi Erkki, kun he menivät kahville ensimmäisellä väliajalla.

Vai hänelle Tipuli olisi mietteensä kertonut! Erkki olisi nauranut ja nimittänyt häntä valkonauhan tädiksi tai olisi todistanut hänen kadehtineen noita sirojäsenisiä, liukaskinttuisia naisia.

”Olisin ollut makean näköinen, jos olisin tiennyt sinun katselevan minua eikä näytöstä.”

”Vilkaisin vain hiuksiasi, tyttöseni, sillä kenelläkään koko tässä salissa ei ole sellaisia.”

Toisen näytöksen aikana alkoi Tipulista tuntua, että hänen sivistyksessään oli nyrkinmentäviä koloja; hän ei jaksanut pitää operetista. Hän käänsi päänsä ja alkoi pimeän suojassa tarkkailla kanssaihmisiään katsomossa. Se oli todella kiintoisaa. Nä-

kyi vain sieluja, jotka olivat kiivenneet temppeleittensä harjalle tuulettamaan itseään.

Tipulin vieressä istui viehkeä perhetyttö. Hän seurasi silmää räpäyttämättä kuningatarmaisesti liikehtivää primadonnaa. Ah, noin hänkin! Noin hänkin panee miehet jalkainsa juuressa kiemurtelemaan.

Tuohon tapaan muutkin nuoret naiset.

Keski-ikäinen nainen hiukan taempana nojasi velttona selkänojaan, lihava leuka lössällään, suu hiukan raollaan. Nojaa! Katseleehan tätäkin. Melkein noin minuakin ennen liehiteltiin. Olisinpa vain hoksannut olla pidättyväisempi, niin varmasti olisi Runar tehnyt tyhmyyksiä . . .

Ja kun näyttämöllä suudeltiin, näkyi se selvästi keski-ikäisen naisen kasvoilla. Hän tunsi jälleen vuosien haalistamat suudelmat tuoreina huulillaan.

Herrat, nuoret ja vanhat, istuivat notkeina, suorina. Heidän sielunsa liitelivät näyttämöllä hyväillen henkisellä kädellä keijujen siroja sääriä.

Väliajalla ryhmä herroja ja naisia piiritti

Erkin. Tipuli-parka jäi yksin istumaan mehulasinsa ääreen. Hän oli kuin pieni, harmaa metsävarpunen, joka oli eksynyt kiiltäväselkäisten pääskysten ja loistavien kolibrien seuraan. Varpus rukka tunsi olonsa oudoksi.

”Kuka on tuo herttainen pikkutyttö, joka on kanssasi?” kysyi eräs herroista Erkiltä. Hän oli huomioinut hylätyn seuralaisen, jonka poskilla puna väreili kuin aamurusko valkeissa poutapilvissä.

”Mikä pikkutyttö?”

”Tuo, jolla on nuo erikoiset hiukset. Hänellä on myös ihmeelliset silmät.”

Erkki käännähti vilkaisemaan Tipulia.

”Ei hän ole mikään pikkutyttö.”

”Haluaisin tutustua häneen, ellei sinulla ole mitään sitä vastaan.”

Erkki katsahti tuttavaansa. Tämä näytti todellisella innostuksella silmäilevän hänen ystäväänsä. Erkki tunsi selittämätöntä vastenmielisyyttä tuttavaansa kohtaan. Tipulia hän ei saisi ainakaan hakkailla, mikäli se Erkistä riippuisi.

”Tuskinpa on sinulle mitään iloa siitä

tuttavuudesta. Hän ei ole samanlainen kuin muut nykyajan tytöt.”

”Tuo tekee minut uteliaaksi. Onko hän sukulaisesi?”

”Ei. Hän on koulutoverini.”

Tipuli sai mehunsa juoduksi. Hän nousi ja meni saliin paikalleen. Häntä harmittivat hiukan Erkin tuttavien katseet. He kai luulivat hänen olevan pahoillaan Erkin epäkohteliaisuudesta. Ikäänkuin hän Erkiltä muunlaista käytöstä odottaisikaan.

Poistuva tyttö ja Erkin ilmeinen kankeus esittelemiseen puhalsivat neitosten uteliaisuuden vireille.

”Oliko hän ensimmäisellä vai toisella luokalla teidän ollessanne ylioppilaskokelas?” kysyi toinen neiti veikeästi.

”Olemme luokkatoverit”, vastasi Erkki kuivasti. ”Sitäpaitsi olemme tunteneet toisemme pienestä pitäen.”

Neidit naurahtivat epäuskoisesti.

”Suokaa anteeksi, jos emme usko. Neitihän on varmasti teitä paljon nuorempi.”

”Se ilahduttaa Tipulia suuresti, sillä to-

dellisuudessa hän on hiukan kolmatta vuotta minua nuorempi.”

”Näinköhän.”

”Kyllä hän sen itsekin tunnustaa”, Erkki aikoi lähteä noutamaan Tipulia. Kolmas soitto ehkäisi hänen aikeensa. Yleisö meni paikoilleen.

”Taidatte olla häneen rakastunut”, luikkasi neitonen silmää vilkuttaen. Erkki ei ehtinyt vastata.

Pakatessaan Tipulia autoon Erkki ei aikonut lähteä kyyditsemään daamiaan kotiin. Hän sanoi:

”Näitkö nuo kaksi neitosta, joiden kanssa juttelin väliajalla?”

”Näin.”

”He luulivat, että olen rakastunut sinuun.”

”Hepä vasta tyhmiä olivat.”

”Tyhmiä?”

”Jos he kerran luulivat meidän olevan suhteissa toisiimme, niin järkevintä olisi ollut otaksua meidät naineiksi.”

”Miten niin.”

”Rakastunut mies ei jätä lemmittyään

yksin särpimään mehua, mutta kyllä kyllästynyt aviomies."

"Tarkoitatko, että minun olisi lähdettävä saattamaan sinua?"

"Ei. Turhaa se olisi. Kiitos seurasta! Hyvästi!"

Tipuli tuuppasi kavaljeerin pois auton ovelta ja sulki sen. Auto pörähti ja lähti.

12

”Neiti Pusu! Tämä vasta onnellinen sattuma!”

Kyllä maar on onnellinen sattuma lentää suinpäin esimiehensä syliin. Tipuli hämmentyi tästä odottamattomasta syleilystä niin, ettei osannut kunnolleen anteeksi pyytää.

”Onko veljenne kotona, neiti?” kysyi Yliukko korjaillen horjahtaneita silmälasejaan.

”Kyllä.” Tipuli nyökkäsi kunnioittavimman hyvästinsä. Yliukkopa pyörähtikin ympäri ja lähti hämmästyneen tytön sivulla mittelemään katua.

Yliukko oli ihmeellisesti ihastunut Taunoon ja tämän perheeseen. Hän oli siellä melkein yhtä usein kuin Tipulikin. Tavallisesti hän jutteli Taunon kanssa lääketieteen uusista saavutuksista, politiikasta ja muista miesten asioista. Kahvipöydässä

hän oli itse herttaisuus ja kohteliaisuus naisväelle. Esko ja Asko olivat hänen erikoisessa suosiossaan. Puhe luisti kangertelematta.

Tipulista oli riemuisaa, kun sai pistää muutamissa asioissa vastaan. Välisti täytyi Yliukon myöntää neidin olevan oikeassa. Se tuntui niin hyvältä, etenkin kun Kyyhkysessä piti mukisematta totella. Kerran Tipuli oli Lahjan ja Taunon kanssa vieraisilla Yliukon luona. Ja kerran, huippusaavutus, hän oli tämän kanssa kahden elokuvissa. Monesti Tipulin kieltä kutitti ja mieli teki pullistella saavutuksillaan, mutta hän jätti sen sentään tekemättä. Myhkyrällä oli ilmankin hullut luulonsa. Apuläkärin sisaren etuoikeudet olisivat myös myrryttäneet kateellisuuteen taipuvien toverien mieliä.

Tipuli lähti oijustamaan Kyyhkyseen.

”Eikö neidillä ole tänään vapaailta?”

”On.”

”Ettekö haluaisi tehdä kanssani pientä kierrosta kaupungilla?”

Miksei. Voihan Tipuli kuunnella pie-

nen, opettavan esitelmän lääketieteen alalta. Myhkyrän seurassa hän oli niin tottunut esitelmien kuuntelemiseen.

Yliukko valitsi tekstiksi elämän yksinäisyyden. Hän oli oikein kaunopuheinen. Tipuli ei vain ymmärtänyt, kuinka voitiin yksinäisyydestä niin kauniisti puhua, kun joka askelella tuli vastaan viisi, kuusi ihmistä. Ja pakkoko hänen oli olla yksinäisenä, höperön! Suvaitsisi vain ojentaa kätensä, niin joka nainen olisi valmis elämänsulostuttajaksi.

Kevätilma kihahti Tipulin päähän. Hänen teki mieli hurjastella, puhua pötyä ja nauraa tirskua. Yliukon yksinäisyysesitelmä ei löytänyt kaikupohjaa Tipulissa. Sen verran hän jaksoi seurata mukana, että suunnilleen vastasi oikein hänelle kohdistettuihin kysymyksiin.

”Oletteko leski?” kysyä nappasi Tipuli kesken kaiken. Hänestä tuntui melkein siltä, että Yliukko oli puhunut viisi minuuttia naisesta, jota hän nimitti vaimokseen.

Yliukko katsahti kummastuneena Tipuliin. Hän oli juuri päässyt kertomasta,

kuinka hänen morsiamensa, sama, jonka Tipuli oli silloin Kanavalla nähnyt, karkasi viikkoa ennen häitä erään taiteilijan kanssa. Yliukko selitti asian uudestaan ja lisäsi vielä, että morsian oli itsekin ollut taiteilija, laulajatar.

”Anteeksi!” mutisi Tipuli nolona.

Hän koetti pitää ajatuksensa supussa. Mielessään hän kummeksi esimiehen avomielisyyttä ja miksi tämä juuri hänet valitsi luottamusmiehekseen. Hän tunsi itsensä abbedissaksi, jolle paavi ripittäytyy. Sydämessään hän sätti naista, joka oli hennonut jättää Yliukon kaltaisen miehen ikävään. Yliukon knallin ympärille punoutui pyhimyskehä. Tipuli ei luullut maailmassa löytyvänkään sellaisia ihmisiä, jotka uskollisina surisivat ensimmäistä, hylättyä rakkauttaan. Sielunsa silmillä hän säälien katseli Yliukon arpista, runneltua sydäntä.

”Neiti, ettehän pidä tunkeilemisena kysymystäni? Onko sydämenne vielä vapaa?”

Tipuli hätkähti. Oliko hän kuullut vää-

rin. Ajatukset kotiin Yliukon menneisyyden saloilta!

Yliukko toisti kysymyksensä.

Tipuli naurahti.

”Sydämeni on vapaa kuin taivaan lintu, esimerkiksi kelpaava ’tabula rasa’.”

”Mitähän Yliukko tuolla tiedolla tekee”, visertelivät syrjäajatukset. ”Aikooko hän vastalahjaksi vaatia minulta elämäkerrallisia tietoja? No, pian hän niistä saisi tarpeensa. Minun elämäerämaassani ei ole yhtään yllätyksellistä keidasta, ei samumia eikä kiljuvaa jalopeuraa.”

”Uskon teidän puhuvan totta, sillä en ole huomannut teidän seurustelevan kenenkään kanssa. Siksi rohkenen kysyä teiltä, haluatteko ruveta vaimokseni.”

Keidas!

Kookospähkinä putosi suoraan Tipulin päähän. Sanat hyytyivät suuhun.

”Te hämmästytte, neiti. Tämä ei ole kuitenkaan mikään hetkellinen mielijohde. Minun ikäiseni mies ei toimi enää hatarien perustelujen mukaan. Pyyntöni on vakavan harkinnan tulos. Olen pitänyt tei-

tä tarkasti silmällä sekä työssänne Kyyhkysessä että veljenne kodissa. Te olette pitänyt minua koneena. Se on ollut hyvä, sillä silloin olen saanut nähdä teidät sellaisena kuin olette. Sallikaa minun sanoa! Olen hyvin ihastunut teihin. Teillä ovat kaikki ne ominaisuudet, jotka järkevä mies vaatii vaimoltaan. Te olette vaatimaton, hyväsydäminen, pidätte kotiaskareista, olette järkevä. Lapset rakastavat teitä. Olette terve, reipas, iloinen. Sitten te ette ole millään tavalla kuuluisa nainen, jonka läsnäolo on välttämätön kaikenlaisien yhdistysten kokouksissa. Ja sitten teillä ei ole taiteellisia taipumuksia. Taiteilijatarta en ikinä enää huolisi, olipa tämä vaikka kuinka hyvä ja jalo ihminen."

Yliukon puhe ei vielä loppunut tuohon pisteeseen. Hillitysti, vakaumuksellisesti hän lateli Tipulin nähtäväksi tämän kaikki hyvät ominaisuudet. Hämmästynyt tyttö huomasi olevansa esimiehensä silmissä päätänsä pidempi pääkaupungin naisia. Jaa-a. Siinä sitä taas oltiin. Tähän asti oli Tipuli kadehtien katsellut hymyileviä

naisepäjumalia, toivonut olevansa yksi heistä. Nyt hänelle oppinut herra selvitteli, että hän tässä olikin kadehdittava. Pyöreäksi ja kauniiksi lopuksi Yliukko puhui siitä lujasta avioliitosta ja avio-onnesta, joka rakentuu molemminpuoliselle kunnioitukselle.

Mutta Tipulin kurkkua kihelmöitti pitkä, vihlova parkaisu, parkaisu sulasta tuskasta. Kuinka hävyttömän julma kohtalo kehtasikin olla! Koko ikänsä, pikkutytön hoippuvista unelmista asti, hän oli odottanut, kaivannut yhtä ainoaa hurmaavaa, kiihkeää rakkauden tunnustusta. Aijaijaijai! Tuossa oli hänen ensimmäinen kosijansa, ja niin hän kosi, kuin olisi ostanut tynnyrin hyvää tervaa.

”En rakasta teitä, en ketään muutakaan. Naimisiin en halua. Olen mieluimmin yksin. Kiitän teitä loistavasta tarjouksestanne, mutta en voi sitä ottaa vastaan”, vastasi Tipuli tylysti, melkein vihaisesti.

”Älkää nyt kuitenkaan antako lopullista vastausta, neiti! Miettikää! Tutustukaa minuun! Mielelläni odotan. Ehkäpä ru-

peatte minusta sen verran pitämään, että voitte elää onnellisena rinnallani. Ei puhuta tästä enää! Saatan teidät Kyyhkyseen.”

Kun Tipuli sai seuraavana aamuna kimpun ihania ruusuja, hän repi heti niiden mukana tulleen käyntikortin, kirjoitti uuden ja vei ruusut Myhkyrälle.

”Oo, mun sieluni! Kuka on hassannut noin hirveästi rahaa minun hyväkseni?” kiljui Myhkyrä.

”Sitä en tiedä. Kukkakaupan poika ne toi.”

”Oo, ne ovat varmasti Arvidilta! Ooo! Mutta penikka, muistapa pitää visusti suusi kiinni!”

13

Viikon kuluttua tapasi maaseutukiertueelta tullut Erkki Tipulin. Hän ei näyttänyt olevan ollenkaan säteilytuulella menestyksestään huolimatta. Hän tarttui Tipulin käsipuoleen ja vei tämän vastaan pullikoimisesta välittämättä asuntoonsa.

”Mitä vastoinkäymisiä sinulla on taas ollut?” aloitti Tipuli löydettyään mukavan paikan pehmeällä sohvalla.

”Sanopa, menenkö kihloihin vai enkö!”

”Jos se on ihannenainen, niin mene!”

”Hän on säestäjäni.”

”Joka on vanha kuin taivas?”

”Kolme vuotta hän vain on minua vanhempi. Hän on rikas. Minä melkein lupasin hänet aikoinaan naida.”

”Ja nyt hän vaatii lupauksen täyttämistä?”

”Niin.”

”Sananlasku sanoo karkeasti: Tee tahtosi, tapa lapsesi, mutta älä sano, että minä käskin.”

Erkki käveli pitkin askelin lattialla ja kouri tukkaansa. ”Sinustakaan ei ole mitään hyötyä. Sanoisit, ota hänet tai pysy erossa hänestä!”

”Kumman lauseen toivoisit minun sanovan?”

”Sinä olet aasi!”

”Kiitos!”

”Minä näin sinut muuten eilen, kun pelastit sen rapakkoon kaatuneen lapsen.”

”Mitä se kuuluu tähän?”

”Ei mitään. Säestäjäni sääli uutta kävelypukuasi.”

”Se ei tarvinnut sääliä. Kuten näet, se on jälleen puhdas ja sileä.”

”Kuka oli se herra, jonka kanssa kävelit?”

”Mitä tämä on? Lupasit keventää sydämesi minulle, nyt kuitenkin rupeat urkkimaan minun asioitani. Mitä merkitsee tällainen vakoileminen?”

”Tulitte vastaani. Mutta niin olitte in-

nostuneet keskusteluun, ettette minua huomanneet, vaikka melkein tyrkkäsin sinua ohikulkiessani.”

”Sinun ei pitäisi tulla sentään liian itserakkaaksi. Eihän aina voi vahtia, milloin suvaitset vastaan tulla. Jätetään tämä! Soita minulle vähän!”

”Hiiteen soitto! Se ei minua nyt huvita.”

”Mitä ihmettä? Ethän liene sairas?”

”Sielusta ei voi paljon muutakaan sanoa.”

”Sielu parka! Mitähän siltä puuttuu?”

”Rakkautta. Äidin kuoleman jälkeen en ole saanut pisaraakaan todellista rakkautta.”

”Siinä pulassa en valitettavasti voi sinua auttaa. Eikö säestäjäsi sinua sitten rakasta?”

”Kyllä, tavallaan. Kun jaksan ostaa hänelle lahjoja, kun hyväilen häntä, kun olen kohtelias, kun häntä palvon, hän rakastaa minua. Jos vähänkin laiminlyön velvollisuuksiani, kas silloin on kaikki lopussa.”

”Kesken kaiken, Erkki! Olenko noessa?”

”Et. Niin olet puhdas ja lämmin kuin äsken munittu muna.”

”Mitä ihmettä sitten tuijotat minuun?”

”Tuijotanko? En tiedä. Sinuun on tullut viime näkemästä jotain uutta. Mitä? Koetan päästä siitä selville.”

”Mitäpä uutta minuun olisi voinut tulla?”

”Esimerkiksi tuo verien levoton leikki poskipäihisi. Sitä en ole ennen huomannut. Silmäsikin loistavat kuin tähdet syysyön taivaalla.”

”Kas vain! Sinähän rupeat runoilemaankin. Sinussa taitavat uinua kaikki taidelajit.”

Erkki kumartui innokkaana eteenpäin.

”Sano, Tipuli, sano oikein omantuntosi jälkeen, onko kukaan sinua suudellut?”

”Näkyy olevan paras aika pötkiä tiehensä. Sinua en huoli rippi-isäkseni. Hyvästi! En tule näkyviisi, ennenkuin sielusi on terve.”

Erkki ei ollut niitä ihmisiä, joiden luota pääsi lähtemään pään nyökkäyksellä. Hän iski kouransa lujasti pakenijan hameeseen.

Irtipääsy olisi maksanut kourallisen kangasta.

”Ptruu, neiti! Yksi asia vielä. Ei suinkaan sillä vanhalla äijällä ole mitään tekemistä sinun kanssasi?”

”Millä vanhalla äijällä?”

”Ka, hänellä, jonka kanssa kävelit.”

”Onpa hyvinkin. Hän on sen sairaalan ylilääkäri, missä olen hoitajattarena.”

”Varo, pienokainen, sitä vanhaa puoskaria! Hän katseli sinua liian lämpimästi. Teki mieleni kääntyä ja nutata häntä päin kuonoa.”

”Sinäpä käytät kaunista kieltä. Kai minullakin saa olla ihailijoita kuten sinulla. Päästä hameeni tai annan sinulle kunnollisen tukkapöllyn. Sen tarpeessa näytät olevan.”

”Älä suutu! Voisithan sinä välisti uskoa minulle salaisuuksiasi kuten minä sinulle.”

”Minulla ei ole salaisuuksia. Jos olisi, niin aikanaan saat ne tietää.”

”Siinä tuli oikein sinun tapaisesi vastaus. Tiedätkö aavistan jollain tavalla, että

olet sisältäpäin aivan toisenlainen kuin miltä päällepäin näytät.”

”Voit olla siitä varma. Sisälläpäin on minulla suolisto, maksa . . .”

”Sappea olet sisältä! Nyt ala laputtaa! Viisasteluja en siedä naisen huulilta.” Herra taiteilija tyrkkäsi ystäväänsä niin, että tämä oli kaatua.

”Tällaista hävytöntä kohtelua et ikinä saa anteeksi. Laahaa ensin puoliväkisten luokseen, sitten potkii ulos.”

”En aio vaivata itseäni anteeksipyynnöin, hyvä neiti.”

Isäntä saatteli vierastaan eteiseen, jossa kumpikin oli itselleen kohtelias, s.o. kumpikin auttoi ylleen takkinsa.

”Mitä tuumit, jos tekisimme pienen kävelymatkan meren rannalle?”

”Voimmehan käydä Eteläsatamassa.”

”Ei. Mennään johonkin, jossa on vain meri ja me kaksi.”

”Kiitos! Minulla ei ole pienintäkään halua lähteä yöksi harhailemaan kanssasi pitkin rantoja.”

”Tietysti tulet. Minä määrään.”

”Mikset ota rakasta, tulevaa morsiantasi mukaasi?”

”Oletko hassu! Viedä nyt sellainen säserä kapine liukkaille rantakiville! Minä en ole mikään jättiläinen, että jaksaisin häntä käsivarsillani kanniskella. Eikä ole nyt haluakaan. Tahdon juuri sinut mukaani. Sinä et marise. Sinä ymmärrät. ’Rakastan rantojesi autiutta’, runoilee Koskenniemi. Me, jotka emme osaa ajatella noin kauniisti autiudesta, osaamme, Luojan kiitos, siitä nauttia. Olen autiotuulella tänään. Tulethan mukaani, Tipuli.”

”Voinhan tulla.”

”Hulluja ei kynnetä, ei kylvetä, ne kasvavat itsestään”, sanotaan.

Tipuli tunsi itsensä yhdeksi tuollaiseksi itsestään kasvaneeksi hulluksi. Hän oli antanut arvelematta rukkaset Yliukolle, mutta punastui kuitenkin joka kerta, kun joutui tämän kanssa vastatusten. Monesti hän huomasi hullun henkensä nimittävän esimiestä Paavoksi.

Ei Tipuli Yliukkoa rakastanut. Ei pannut sydämestä siltä paikalta. Elämän hyvinvoinnille ei ero Yliukosta tehnyt ollenkaan kiusaa. Päinvastoin. Hänen läsnäolonsa kiusasi Tipulia jollakin selittämättömällä tavalla.

Tipuli ei ollut mikään tavallisuudesta poikkeava, nuori tyttö, vaikka hänen kylmyytensä toista sukupuolta kohtaan olikin ilmeinen. Jos me hiukan rohkenisimme kohottaa sitä salaperäisyyden huntua, joka

verhoaa jokaisen nuoren tytön sydäntä, niin saisimme pian selville syyn Tipulinkin kylmyyteen, jolla hän kohteli nuoria miehiä. Mutta koska Tipuli ei itsekään mielellään kurkistanut verhon taa, niin ei ole syytä meidänkään tehdä sitä. Hän oli päättänyt jäädä vanhaksipiiaksi ja sairaanhoitajattareksi koko iäkseen. Työtä oli. Hellyyttä ja hoivaa sai antaa. Ei ollut suuria iloja, jos ei ollut suuria surujakaan. Elämä kulki tavallista, tasaista latuaan.

Yliukon odottamaton naimatarjous kasvatti Tipulin sieluun hyvän- ja pahantiedonpuun. Omatunto sanoi heti, että pysytä ajatuksesi visusti poissa siitä ja ajattele kaikkia muita mahdollisuuksia, joiden hedelmiä saat vapaasti syödä. Mutta kun sielussa oli kerran hyvän- ja pahantiedonpuu, ei sieltä myöskään puuttunut sitä vanhaa matoa, joka parhaansa mukaan neuvoi syömään siitä puusta.

Mato

Olisihan mukavaa, kun sinusta tulisi tohtorin rouva.

Tipuli.

Hän on liian vanha minulle.

Mato.

Vanhassa vara parempi, turva toisen tähtehessä.

Tipuli.

En rakasta häntä.

Mato.

Pyh! Puhu rakkaudesta! Hautaa ajoissa kaikki rakkaudenhoureet, ne eivät sinulle ikinä tuota onnea! Ole järkevä nainen! Tämä on edullisin naimatarjous, minkä tulet eläessäsi saamaan. Yliukko on kunnioitettava mies. On varakas. Hän ei tule jättämään sinua toisten naisten takia. Hän vaalii sinua kuin kukkaa kämmenellä. Ajattele vanhanpiian yksinäisiä, ikäviä vanhuudenpäiviä! Kuka häntä silloin enää kaipaa ja tarvitsee? Kuka häntä rakastaa? Mutta kun menet naimisiin, saat lapsia, jotka rakastavat, hoitavat, hellivät sinua, kun olet vanha, ryppyinen, sairas. —

Ääh! Ajatukset ovat kuin hiiri ruokasäiliössä. Kun tukit yhden reiän, nakertaa se viereen uuden. Hiirennakki on ruostunut virattomaksi.

Myhkyrä! Hän ansaitsee myös oman kappaleensa tässä luvussa. Jos Yliukko olisi maksanut hänelle palkkion, ei hän sen innokkaammin olisi voinut ajaa tämän asioita Tipulin sydämessä. Tipulin teki välisti mieli heittää kengällä vasten ystävän agiteeraavaa suuta. Hän ei ollut sanonut Myhkyrälle halaistua sanaa Yliukon kosinnasta, mutta näkyi hän sen sanomattakin tietävän.

Yliukko ei katseellakaan muistuttanut tarjoustaan. Suomalainen ei ole luotu kiireeseen. Hän antoi asian hautua. Kyyhkysessä hän kohteli Tipulia kuin pihtejään ainakin. Siitä Tipuli oli hänelle hyvin kiitollinen. Sensijaan Kyyhkysen ulkopuolella he kohtasivat toisensa entistä useammin. Tipuli oppi yhä enemmän kunnioittamaan esimiestänsä erinomaisen hyvänä, viisaana ihmisenä, mutta itse hän tunsi olevansa hänen seurassaan toinen olento

kuin tavallinen, jokapäiväinen Tipuli. Hän oli kankea, harkitseva ”Pyhä Anna”. Oikein häntä pakkasi välisti suututtamaan, ja silloin hän sanoa säväytteli tylyyksiä kohteliaalle, isälliselle kavaljeerilleen. Toisinaan hän taas sanoi ”niin” ja ”amen” kaikkiin Yliukon puheisiin. Katsokaas, on sellaisia ihmisiä, joiden seurassa tuntuu synniltä olla oma itsensä. Yliukko oli tällainen kaavamaisen hyvä ja arvokas, ja hän kangisti seuransa samanlaiseksi.

Oli huhtikuun viimeinen päivä. Tipuli järjesteli ja puhdisti leikkaushuonetta. Eräältä mieheltä oli sahattu jalka. Nyt piti vielä leikata umpisuoli. Hän koetti nopeasti hävittää edellisen operaation verisiä merkkejä. Kun hän oli sen tehnyt, hän alkoi järjestää esille uudessa leikkauksessa tarvittavia välineitä. Hän latoi ne pienelle kiiltävälle tarjottimelle ja lähti viemään niitä paikoilleen. Silloin hän joutui silmäkkäin totisten, oudosti katsovien silmien kanssa.

Tipuli oli aina pitänyt hermojaan ensi-

luokkaisina vehkeinä, jotka eivät pienistä tärskyistä sekaisin lennä. Luulo oli luulo. Tuo outo, totinen tarkastelu sai hänet siinä määrin häkeltymään, että hän ei muistanut pitää tarjotinta kohdallaan. Lattialle luistavain esineiden kilinä ja kalina sai hänet tajuihinsa.

Alilääkäri, apulääkäri, ylihoitajatar, Myhkyrä, oppilas ryntäsivät toteamaan vahingon. Jokainen katsoi odottavana vuoroin Yliukkoon, vuoroin Tipuliin.

”Ylihoitajatar, käskekää joku toinen hoitajatar tänne! Neiti Pusun on paras mennä huoneeseensa”, sanoi Yliukko kuivasti.

Tipuli kokosi lattialle pudonneet esineet. Myhkyrä otti ne säälivin katsein huostaansa. Tipuli livahti häpeästä mykkänä pois omaan huoneeseensa.

Hyvä Luoja, millainen aasi hän olikaan ollut. Menettää tuolla tavalla mielenmalttinsa! Mitä Yliukko mahtoi nyt hänestä ajatella? Hän ei voisi häpeämättä katsoa tätä silmiin. Jos Yliukko katsoisi häneen vielä kerran siten, kuten äsken, ei hän voisi

tulla toimeen. Hän joutuisi kuin joutuisikin hänen vaimokseen. Ei! Pois tästä talosta!

Tipuli juoksenteli huoneessaan kuin hakien jotain, näkemättä kuitenkaan mitään.

Joku koputti oveen. Kyyhkys-äiti ilmestyi kynnykselle. Hän aikoi nähtävästi hiukan nuhdella huolimatonta hoitajatarta.

”Ylihoitajatar, minä sanon nyt itseni irti”, pamautti Tipuli, ennenkuin Kyyhkys-äiti ehti suutansa avata.

”Rakas lapsi, te houritte.”

”En. Minä lähden kuukauden kuluttua tästä talosta.” Kyyhkys-äiti tarttui mitään virkkamatta Tipulin ranteeseen tarkaten valtimoa. Hän oli melkein kokonaan voittanut vastenmielisyytensä ilkamoivasilmäistä hoitajatarta kohtaan. Nyt varsinkin hän tunsi suopeutta, kun näki tytön joutuneen Yliukon epäsuosioon. Varmasti tyttö olisi saanut kipakamman ojennuksen, ellei olisi sattunut olemaan apulääkärin sisar.

”Ei teidän pidä ottaa noin pahaksenne pientä nuhdetta huolimattomuudestanne.

Ylilääkäri olisi voinut teitä ankaramminkin rangaista. Te rupeatte nyt kiltisti nukkumaan ja menette iltapäivällä ulos. Huomenna olette terve. Poislähdöstä ei voi olla puhettakaan."

"Ei! Minä lähden pois. Pankaa paikka auki! Muuten jää sisätautisten osasto hoitajattaretta."

Tipulin silmät leimusivat melkein mustina. Kyyhkysäiti huomasi turhaksi vastustaa nyt häntä. Tyttö taisi olla hiukan sairas. Hän kehoitti häntä riisuutumaan.

"Neiti, te panette siis paikkani auki?"

"Miettikäähän nyt toki edes huomiseen!"

"Ei, minä en muuta päätöstäni."

Seuraavien viikkojen kuluessa Tipuli toivoi, että olisi voinut lähteä talosta kuin kiukustunut palkkapiika edelläkäyvittä irtisanomisitta.

"Minne menet? Mitä aiot? Mitä varten noin vähästä nokkauduit?" tutkivat toverit lakkaamatta.

"Perästä kuuluu, sanoi torventekijä",

vastasi Tipuli oraakkelimaisesti. Siihen eivät tytöt tyytyneet. He pitivät pientä hoitajatarta kansallisomaisuutena, ja jokainen reposteli häntä parhaansa mukaan.

”Aluksi menen vanhempieni luo”, koetti ahdistettu selittää. ”Syksyllä hankin uuden paikan.”

”Tytöt, te olette äärettömiä poropäitä joka sorkka.” Myhkyrä mylvi. ”Te ette ymmärrä tuon taivaallista koko jutusta. Kunnelkaa minua! Luon valkeutta pimeyteenne. Mitä varten Tipuli jättää näin hyvän paikan? Yliukon nuhde on vain tekosyy. Hän aikoo varmasti naimisiin. Tämä on niin ilmeinen asia, ettei sen ratkaiseminen vaadi korkeampaa matematiikkaa.”

”Onko se totta?”

”Korkeampi matematiikkako?”

Koko lauma hyökkäsi käsiksi Tipuliin.

”Armoa! Uskokaa Myhkyrää! Hänellä on profetoimisen lahja.” Päästyään irti kutittelevista, nipistelevistä tovereistaan ilkimys lisäsi: ”Valitettavasti hän profetoi puolittain.”

Pahimman möyräkän irtisanomisesta Tauno-veli nosti.

”Sinä olet pähkähullu jättäessäsi tällaisen paikan.”

”Pitkin ikääni olen kuullut hulluudestani, joten tieto ei nytkään yllätä minua.”

”Onko sinulla edes toinen paikka tiedossa?”

”Ei.”

”Hölmö! Kai sinä sentään jostain syystä eroat?”

”Kai kai.”

”Mistä syystä?”

”Se ei kuulu sinuun.”

”Et suinkaan liene niin lapsellinen, että sen leikkaushuoneessa tapahtuneen kommelluksen takia eroat?”

”En.”

”Mistä syystä sitten?”

”Johan sanoin, ettei se sinuun kuulu.”

”Vai ei kuulu! Hyvä! Minä en hanki enää sinulle paikkaa, muista se!”

”Ei tarvitsekaan.”

Tauno katseli tarkkaan sisartaan, joka

osasi välisti olla itsepäinen kuin synti.

”Ethän aikone naimisiin?”

”En.”

”Älä valehtele! Poskesi lensivät punaisiksi.”

Tauno suli herttaiseksi. Hän istuutui sisarensa tuolin käsinojalle tarttuen ystävällisesti tämän leukaan. Taunon Helsingissä olon aikana oli lämmin ystävyys yhdistänyt sisarukset. Se ilmeni sanattomana auttamisena ja myötämielenä. Ei kuulunut Pusujen tapoihin tunteista jaaritteleminen.

”Pienokainen, älä ole noin umpimielinen! Voit huoleti kertoa minulle kaikki.”

”En mene naimisiin. Sitä varten juuri pois lähden.”

Leuka oli kuin hohtimien välissä.

”Tarkoitatko . . .?”

”Tarkoitan.”

”Kuka? Ei suinkaan Paa . . .?”

”Hän.”

”Tarkoitatko, että ylilääkäri on kosinut sinua?”

”Tarkoitan.”

”Ja sinä olet antanut hänelle rukkaset?”

”Kyllä.”

”Paavo Kilpi on kosinut sinua ja sinä olet antanut hänelle rukkaset?”

”Niin.”

”Sinä hölmö!”

”Jaa, minä hölmö.”

Tauno nousi kävelemään.

”Suuri Luoja, millaisia hölmöjä nuoret tytöt voivat olla. Luuletko, että sinulle joka päivä tehdään sellaisia naimatarjouksia kuin Kilven on?”

”En.”

”Miksi herran nimessä annoit rukkaset?”

”En rakasta häntä.”

”Äts! No, ketä sitten rakastat?”

”En paljon ketään.”

”Tipuli, sanon sinulle vakavan sanan. Sinun on parasta jättää rakkaus Luojan haltuun. Sillä ei nykymaailmassa pitkälle potkita. Kas, järki on se, jolla pärjää. Paavosta saat varakkaan, vakavan, kunnollisen miehen. Hänen vaimonaan sinulta ei

puutu mitään. Hän tulee kohtelemaan sinua kuin prinsessaa.” Jne., Myhkyrän virsi veisattuna bassoäänellä.

Että Taunon puhe kantaisi kolmikymmenkertaisen hedelmän, lensi Lahja sisään. Hän oli kauniisti oven takana kuunnellut ja tunnustikin sen rehellisesti syleillessään riemastuneena kälyään.

”Nyt ymmärrän, miksi Kilven käynnit meillä sattuvat täsmälleen yksiin sinun käyntiesi kanssa.”

Joka ikinen kerta, kun Tipuli tämän jälkeen rohkeni pistäytyä veljen kotona, otti Lahja puheeksi Yliukon aviotarjouksen. Hän suunnitteli kaikki valmiiksi Tipulin morsiuspuvusta aina huonekalujen järjestelyyn saakka.

Ainoa, joka ei näyttänyt olevan millänsäkään Tipulin irtisanoutumisesta, oli Yliukko. Hän karttoi tyttöä yhtä paljon kuin tämäkin häntä. Työssä he kohtasivat toisensa, mutta Yliukko ei silloin vilkaissutkaan häneen. Tipuli oli siitä kiitollinen, vaikka toiselta puolen se häntä harmittikin.

15

Lahja oli pahalla tuulella, vaikka ulkona puut puhkesivat lehtiin ja Tauno oli luvannut ottaa hänet mukaansa Tanskaan, jonne hän aikoi kuukauden kestävälle opintomatkalle. Kustantaja oli kohteliaasti, mutta varmasti kieltäytynyt julkaisemasta hänen romaaniaan. Siinä oli tarpeeksi syytä pahaan tuuleen ja myrtyneeseen mieleen.

Tipuli oli puolestaan hyvällä tuulella. Ei hän iloinnut Lahjan pettymyksestä. Niin ilkeä hän ei ollut. Siitä hän vain oli mielissään, että Lahja oli saanut uuden puheenaiheen ja antoi olla hänen asiansa repostelematta.

Väärinymmärretty kirjailija selvitteli Tipulille, millaisia despootteja kustantajat ovat ja miten he katsovat omaa etuaan.

”Mitä aiot tehdä käsikirjoituksellesi?” kysyi Tipuli.

”Vien sen toiselle kustantajalle, joka ymmärtää minua paremmin.”

”Tiedätkö, olen aina kuvitellut, että kustantaja on hirveän epäkohtelias, vanha äijä, jonka luokse saa kuukauden ajan vartoa puheillepääsyä ja joka sitten syö tai ainakin nujertaa maahan aloittelevan kynäsankarin. Vasta kun on saanut viiden, kuuden etevän kirjailijan suosiollisen lausunnon teoksestaan, ottaa hän sen kustantaakseen.”

”Jos tuollainen suositus tarvittaisiin, niin hyvin vähän uusia kirjailijoita silloin ilmestyisi.”

”Niin ehkä vähemmän, mutta sitä parempia.”

”Sinä et ymmärrä, mikä kirjailija on parempi, mikä huonompi. Sellaiselta ihmiseltä, joka voi pitää kirjahyllyllään rinnatusten ’Seitsemää veljestä’ ja ’Herrat pitävät vaaleaverisistä’, ei voi odottaa mitään ymmärtämystä. Suo anteeksi! Me taiteilijat olemme aina väärinymmärrettyjä.”

”Tai te ymmärrätte väärin tavallisia

kuolevaisia.”

”Oh, sinä olet välisti yhtä kiusallinen kuin Tauno.”

”En ollenkaan. Minusta näet pääsee helposti eroon.”

Tipuli lähti ulos.

”Mitähän, jos minäkin yrittäisin?” välähteli ajatus hänen mielessään.”Mitäs, jos veisin kirjoitukseni minäkin kustantajalle? Luultavasti saan sen takaisin kuten Lahjakin, mutta se antaisi ajatuksilleni uutta työtä. Se estäisi niitä aina askartelemasta Yliukon naimatarjouksen valo- ja varjopuolissa.”

Punnittuaan asiaa puolin ja toisin hän päätti yrittää onneaan. Hän meni kotiin. Lipaston laatikosta ilmestyi paksu pinkka tiheään kirjoitettua paperia.

”Mutta, sehän on totta. Tällä lapsella ei ole vielä nimeä.” Hän oli kirjoittanut huvikseen, ajattelematta koskaan erikoista nimeä huvilleen. Mietittyään hetkisen hän tarttui kynään ja kirjoitti: ”Liian kauniin miehen vaimo.”

”Tulipa hänestä mykkylä tai mäkkylä,

mutta kustantajalle minä sen nyt kumminkin vien."

"Entä jos se kelpaa julkaistavaksi!"

"En usko sitä."

"Ajattele sentään sitäkin mahdollisuutta! Sitten sitä sanomalehdissä arvostellaan, repostellaan, tutkitaan. Hirveän viisaat miehet ja naiset latelevat koko maailman nähtäväksi kaikki kirjan puutteet ja virheet. Sinä saat hävetä silmät päästäsi."

"Mutta minähän kätkeydyn kauniisti salanimen taa."

"Salanimi! Raukkamaista!"

"Sellaisia raukkoja on paljon. Ei haittaa, jos olen yksi heistä."

Tipuli laittoi kirjansa siroon pakettiin ja lähti. Hän oli jo melkein kustannusliikkeen luona, kun katumapää tapasi. Hän pyörähti rutosti takaisin. Olkoon sentään laatikossa koko kirja!

Pyörtäessään Tipuli törmäsi päin ohikulkijaa.

"Ah, anteeksi, herra!"

Vanha mies, vanhuuttaan kiiltävässä takissa, pysähtyi.

”Ei hätää, pikku neiti! Jospa vain kaikkia töytäisyjä seuraisikin tuollainen lämmittävä katse, niin helppoa olisi vaellus läpi elämän”, sanoi vanhus.

Tipuli kääntyi verkalleen. Noin olisi isäkin sanonut! Olipa tyttärestä tullut pelkuri, pelkäsi arvostelevia sanoja ja katseita, vaikka maailma oli niitä täpösen täynnä. Täysvauhti, Tipuli! Pörhötä villasi, karkaise sisusi, mene!

Ja Tipuli meni.

Kustannusliike ei ole mikään jalopeurain luola. Kustantaja ei ole myös kynsiä hiova jalopeura, vaikka Tipulista oli sellaiselta tuntunut pujahtaessaan liikkeen isoon kivimuuriin. Perin tyytyväisenä hän sieltä poistui. Kustantaja oli ollut kiltti ja ystävällinen setä eikä aikonut ollenkaan hampailla, ei edes silmillä mestata Tipulia, joka melkein häveten jätti tekeleensä hänen käsiinsä.

Nyt maistui elämä elämälle. Mieli alkoi himoita uutta keväthattua. Hattukauppojen näyteakkunat lisäsivät öljyä tuleen. Tipuli lankesi ja pujahti puotiin.

(Huom! Tipulin kukkarossa oli neljä nikkelimarkkaa ja kaksi raitiotielippua.)

Tipuli-neidin hatusta voi hyvällä syyllä sanoa, että sen kukoistus oli jo aikoja sitten puhjennut kuorestaan. Myyjättärien silmä huomasi sen heti. He päättivät tehdä

hyvän kaupan maalaisserkun kanssa. Huonot ja huokeat hatut tuotiin esille. Tipuli koetti kylmäverisesti survoa niitä päähänsä, mutta epäonnistui täydellisesti. Koko liikkeessä ei ollut yhtään hattua, joka olisi mahtunut hänen päähänsä.

”Neidin täytyy leikkauttaa hiuksensa, niin sitten varmasti saatte sopivan hatun”, ehdotti eräs myyjätär.

”Ei käy päinsä. Hattu pitää olla päätä varten, eikä pää hattua varten”, vastasi Tipuli ja hyvillä mielin hän pujahti takaisin kadulle. Toiseen hattukauppaan hän ei enää uskaltanut mennä. Jos tuollaisen kauhean koettelemisen jälkeen sattuisi löytymään sopiva hattu, miten hän kehtaisi tunnustaa, ettei hän voi sitä ostaakaan, kun ei ole rahaa mukana.

Kukkakaupan akkunassa oli ihania ruusuja. Tipuli jäi niitä ihailemaan.

”Hyvällekö haisevat?” kysyi tuttu ääni sivulta. Herra Erkki siinä seisoi ihka uudessa kevättaklauksessaan.

”Erinomaiselle. Ollapa yksi rinnassani!”

”Ostan sinulle. Tule!”

”Seis! Onko sinulla todella rahaa hassata sellaiseen joutavuuteen?”

”Neiti, tuo puhe on loukkaus.”

”Saattaa olla. Mutta muistan erään varoittavan esimerkin entisiltä päiviltä. Sinä ja Ampiainen veitte Saaran ja minut kahvilaan. Pahaa aavistamatta lähdimme. Kun tuli maksun aika, kävitte te ensin riitelemään, sitten tappelemaan, kumpi laskun maksaa. Ei siksi, että olisitte niin innokkaasti halunneet maksaa toistenne puolesta, vaan siksi, että tahdoitte pakottaa toisenne maksamaan koko höskän. Lopulta kävi selville, ettei kummallakaan kavaljeerilla ollut taskussaan pennin neljännestä. Meille olisi tullut pitkä nenä, ellei Saaralla olisi ollut rahaa. Niin että jätetään ruusu ostamatta! Kuten huomaat, olen kaunis ruusuttakin.”

”Mutta kun ostan, niin ostan”, penäsi Erkki ja osti neljä ruusua.

”Mihin me nyt menisimme näitä ruusuja näyttämään?” kysyi Tipuli. Villi tuulenhenki alkoi puhallella hänen sisässään.

”Mennään asuntooni! Näytän sinulle morsiameni uusimman kuvan.”

”Hyvämaineiset tytöt eivät mene poikamiesten asuntoihin”, vastasi Tipuli nenä siveässä kippurassa.

”Olithan siellä kerran ennenkin.”

”Olin, kun väkisin veit.”

”Etkö ole yhtään utelias näkemään morsiameni kuvaa?”

”Hirveästi! Mutta miksi et kanna sitä lompakossasi?”

”Se on liian iso mukana kuljetettavaksi.”

”Sepä vahinko!”

”Älä nyt tekeydy joutavan kainoksi! Tule mukaani! Vietänhän viimeisiä poikamiehen ilonpäiviä. Tule! Soitetaan, lauletaan, ollaan irti maasta. Nyt olen sillä tuulella, että haluaisin kulkea pitkin katuja ja soittaa, soittaa, soittaa.”

”Hyvä! Sitten otamme auton ja käskemme kuljettajan vahvasti pöryyttää konettaan.”

He ottivat auton ja ajelivat hullutellen ympäri kaupunkia, kunnes Erkki kauhuk-

seen sattui vilkaisemaan taksamittariin. Auto pysäytettiin heti. Tietysti Erkin rahat eivät riittäneet. Tipulin täytyi antaa omansa lisäksi. Sittenkin he jäivät 1 mk 50 p velkaa kuljettajalle. Tipuli tarjosi kyllä raitiolippuja, mutta kuljettaja ei niitä huolinut. Onneksi! Erkki vaati heti, että ne piti käyttää hyödyllisesti. Sen he tekivätkin. Köyhinä kuin kirkon hiiret he saapuivat Erkin asuntoon.

”Näytä nyt morsiamesi kuva!”

”Tuossa on pöydällä.”

Siinä istui Saara XIII shinglattuna ja onduloituna. Vaatteita hänellä ei näyttänyt olevan. Valkea turkiskaulus peitti aavistuksellisesti kuvan alaosan. Ihanassa kädessä oli ruusu.

”Herkullinen otus”, ajatteli Tipuli. Ääneen hän sanoi: ”Hurmaava!”

”Vielä mitä! Tiedätkö, että sinusta tulisi hurmaavampi kuva. Päästäisit hiuksesi auki . . .”

”Vöh, vöh, vöh, Erkki! Milloin kihlaus julkaistaan?”

”Tänään, jos olen sillä päällä. Huomen-

na, jos olen sillä päällä. Ylihuomenna, jos . . .”

”Aivan totta?”

”Olen jo kihloissa. Etkö sitä huomaa? Siksi olen iloinen kuin vanha kameli, jolla on täysi taatelitynnyri selässä.”

Erkki keikautti pahaa-aavistamattoman ystävänsä taatelitynnyriksi käsivarsilleen ja alkoi rallattaen pyöriä ympäri huonetta tyttö sylissään. Tipuli koetti kiemurrella vapaaksi, mutta ei onnistunut. Hän kaivoi taskustaan kuminauhassa riippuvan pallon, jonka Asko oli hänelle lahjoittanut. Pallo alkoi pomppia päin rallattajan naamaa. Kuminauha oli uusi. Erkki sai kirpeän napsun huulilleen. Hän nuljautti tytön kiltisti maahan. Huulesta vuoti verta.

”No, vanha kameli, miksi nuolet huuliasi? Mihin taatelitynnyrisi hävitit?” ilkkui Tipuli. Pallo pyöri, ja ilma hurisi.

”Älä ilku tai käy huonosti!”

”Kadulleko aiot heittää? Ei, kuomaseni. Itse tulin. Itse menen.”

”Näytän sulle, kuka on isäntä talossa.”

Erkki tavoitteli tyttöä. Tämä livahti

flyygelin taa.

”Uuu — säisäisäää!” nauroi tyttö. Hänen silmänsä rupesivat loistamaan, posket hohtamaan. Hän oli auttamattomasti kuperkeikkatuulella. Tämä leikki miellytti häntä.

”Saakeli”, kirosi Erkki. Ei siitä syystä, ettei saanut notkeaa tyttöä kiinni. Hän sattui vain ensimmäisen kerran todenteolla hoksaamaan, miten suloinen hänen pieni ystävänsä oli. Veret rupesivat kiehumaan. Leikki muuttui todeksi. Mutta tyttö juoksi taitavasti flyygelin takaa pöydän taa, pöydän takaa flyygelin taa, eikä Erkillä ollut toivoakaan saada villikkoa kiinni. Hän riehui aivan turhaan. Mitä turhemmaksi hän huomasi ponnistuksensa, sitä innokkaammin hän tavoitteli tyttöä kiinni.

”Tunnusta häviösi, vanha kameli! Sinä et saa ikinä minua kiinni.”

Erkistä oli leikki kilometrin päässä. Hän otti vauhdin. Välittämättä kallisarvoisesta kristallipytystä, joka helähtäen putosi lattialle palasiksi, hän hyppäsi pöydän yli suoraan Tipulin eteen.

”Maljakko!” hätäili Tipuli.

Erkki ei huomannut maljakkoa. Hän tempasi Tipulin jälleen syliinsä. Nyt ei kameli rallatellut. Hän oli päässyt taatelitynnyriin käsiksi. Hän olikin nälkäinen, vanha kameli. Tipuli-parka ei ollut eläessään aavistanut, että joku voisi suudella niin ajatuksia seisauttavasti.

Vihdoin alkoi ajatus jälleen tikittää. Kauhistuneena hän tarttui Erkin korviin työntäen tämän pään kauemmaksi. Silmissä oli niin hätääntynyt ilme, että Erkki kävi hämilleen ja laski tytön kiltisti jaloilleen.

”Tipuli, ethän sinä suuttunut?” kuiskasi Erkki, aikoen tarttua uudelleen tytön käsiin.

Jo alkoi Tipulin ajatus lentää. Hän peräytyi.

”Älä koske minuun!”

”Mutta sehän oli leikkiä! Hupsu leikistä suuttuu.”

”Inhoan tuollaista leikkiä.”

Outo ilo riehui Erkin sydämessä. Hän halusi kiusata ystäväänsä. Hän tarttui jäl-

leen tytön käteen.

”Rakas tyttö, ethän nyt minua pelänne”, hän koetti vetää rimpuilevaa ystävää luokseen.

”Heitä irti, hullu!”

”Hullu, tähän asti kyllä. Ajattelehan, että olemme tunteneet toisemme vuosikausia, ja nyt vasta sattumalta huomaamme, mikä ilo on suudelma.”

”Erkki, et saa! Muista morsiantasi!”

”Morsian! Mitä hänellä on tekemistä meidän välisissä asioissamme? Älä ole lapsellinen, iso tyttö! Kuka tuollaisista seikoista nykyaikana välittää. Morsiameni tietää, etten ole mikään munkki.”

Tipuli riuhtaisi kätensä irti.

”Ehkä ei morsiamesi välitä, ehkä et itse, mutta minä välitän. Minä en ole mikään lautasliina, johon kuka tahansa saa pyyhkiä suunsa. Olet ystäväni; mutta et sen enempää. Jaksan sulattaa unohtamisen, epäkohteliaisuudet, haukkumiset puolellasi, hyväilyistäsi en välitä. Tunteittesi varaventtiilinä en tahdo enkä jaksa olla. Olen vanhanaikainen nainen monessa

suhteessa ja rakkausasiassa erittäin. Tahdon kaikki tai en mitään. Ja sinä olet sellainen mies, jolta en tahdo mitään. Sinulla ja minulla on siksi erilainen käsitys rakkaudesta, että siinä emme ymmärrä koskaan toisiamme.”

”Rakas äkäpussi, ei suudelma mikään rakkauden merkki ole.”

Tipuli leimahti tuleen. Hänen hurja, kaikki unohtava rohkeutensa pulpahti esiin pyhän vihan innoittamana.

”Ei sinulle, joka jakelet suudelmia yhtä kevyellä mielellä kuin karamelleja.” Tipuli astui aivan Erkin eteen. ”Etkö ymmärrä, että suudelmillasi saatat monta naista rakkaudenhulluksi, huonolle tielle. Luuletko minua poikkeukseksi? Hyvä luoja, nainen minäkin olen. Jos sinua joskus huvittaa laskea yhteen kaikki sinua rakastaneet naiset, niin laske summaan minutkin! Mutta minä en aio siihen tautiin kuolla enkä jäädä sinua suremaan. Vaikka tarjoaisitkin häilyvän lempesi minulle, hylkäisin sen. Jos siis haluat pitää minua edelleen ystävänäsi, niin et koskaan enää saa uudistaa

äskeistä temppuasi. Parasta on vaieta koko tästä jutusta. Tämän kerran saat anteeksi. Hyvästi nyt!"

Erkki seisoi kuin Aaltosen kiviukko. Hän seisoi vielä kauan senkin jälkeen paikallaan, kun Tipulin askelet olivat häipyneet portaista.

Kivitalojen lomitse lankesi iloinen päivänläikkä kirjokukkaiselle matolle. Särkyneen maljakon sirut kimaltelivat kuin kastehelmet kesäkukan lehdillä. Keskellä iloista päiväläikkää oli sirpaleiden seassa punainen ruusu.

Se oli Tipulin ruusu. Erkki nosti sen. Hurja ilo pääsi valloilleen hänen sydämessään. Tipuli rakasti häntä! Rakas, leimusilmäinen pienokainen! Ja hänestähän Erkkikin piti. Sentähden häntä olivat kiusanneet sen vanhan puoskarin hellät silmäykset, joita tämä tyttöön heitteli.

Erkki rutisti ruusun huulilleen. Tuollaiset olivat Tipulin huulet, yhtä pehmeät, yhtä viileät. Niitä ei varmastikaan saisi kuka tahansa suudella. Mutta ettei hänkään niihin saisi koskea, ei iskenyt hänen

mieleensäkään.

Suloiset sävelet soivat Erkin korvissa. Hän tarttui viuluunsa.

Äkkiä jousi pysähtyi. Mitä hän oli soittanut? Suuri luoja! Uuden sävelmän. Hän ei ainoastaan kyennyt tulkitsemaan toisten tunteita. Hän kykeni luomaan uutta.

Autuuden sarvesta oli pohja puhjennut. Koskena valui sen sisällys Erkin päälle.

17

Tipulin järki rupesi vasta oikein kirkkaasti valaisemaan, kun hän seisoi Yliukon emännöitsijän edessä ja sai kuulla, että herra oli kotona. Hirveä katumuksen puuska valtasi hänet. Oliko hän todella niin häpeämätön, että seisoi tässä tarjoamassa itseään vaimoksi jollekulle miehelle. Tämä oli kirottu päivä.

Hän kääntyi aikoen livahtaa sen tien takaisin, mitä oli tullutkin.

”Mihin nyt, neiti?” Yliukko seisoi kotitakissa työhuoneensa kynnyksellä.

”Oh!” sanoi Tipuli. Hän ei viitsinyt enää lähteä pakoon.

”Oli erittäin hauskaa, että tulitte.” Yliukko auttoi Tipulin takin naulaan ja johdatti hänet huoneeseensa. Tyttö vajosi huoahtaen isoon nojatuoliin. Kirjahyllyn päältä pöllö katseli moittien häntä. Tipuli odottikin, että se aukaisisi nokkansa ja

päästäisi ilmoille ilkeän huhuunsa. Se oli kuitenkin vain täytetty, kykeni ainoastaan tuijottamaan kiusallisesti lasisilmillään. Tipulia vaivasi tuo katse. Kun Yliukko poistui vaihtamaan takkia, nousi Tipuli, käänsi pöllön seinää ihailemaan. Sen tehtyään hän istuutui paikalleen.

”Minulla on tohtorille asiaa”, sanoi Tipuli, kun Yliukko astui huoneeseen. Hän päätti tehdä nopeasti lopun kiusallisesta tilanteesta.

”Olkaa hyvä!” Yliukko istuutui lähelle Tipulia, huomasi samassa pöllön täyskäännöksen, nousi ja asetti sen täsmälleen entiseen asentoon. Niin sekaisin kuin Tipulin järki ja tunne olivatkin, irvisti hän vanhalle, siveälle pöllölle.

”Olkaa hyvä!” toisti Yliukko.

Tipuli sulki silmänsä. Häntä huimasi, mutta hän päätti hypätä.

”Te kysyitte kerran, olisiko sydämeni vapaa. Vastasin myöntävästi. Se ei ole totta. Sydämeni ei ole vapaa.”

Hän vaikeni. Käsitöikseen hän repeli nenäliinan suikaleiksi. Yliukko katseli

pienten käsien hermostunutta hommaa, mutta ei pukahtanut, ei puuttunut puheeseen. Hän näytti yhtä kylmältä ja asialliselta kuin tehdessään vaikeata leikkausta. Leikkuutunnelma tarttui Tipuliinkin. Hän jatkoi rohkeasti:

”Olen rakastunut, ehkä jo vuosia sitten, ehkä vasta tänään. En osaa sanoa varmasti. Mutta en voi koskaan toivoa häneltä vastarakkautta. Ja jos sitä saisinkin, en voisi kuulua hänelle.”

”Onko hän naimisissa?”

”Ei, kihloissa vain. Hän on liian kaunis mies minunlaiselleni tytölle. Hän on taiteilija. Hän ei voi olla kauan uskollinen kauneimmallekaan naiselle.”

”Tietääkö hän rakkaudestanne?”

”Miksei! Hän tietää, että kaikki naiset ihailevat häntä. Olen päättänyt parantua hulluudestani. Jos siis tohtori haluaa minut vielä vaimokseen, olen valmis tulemaan.”

”Olettakaamme, että taiteilijanne jonakin päivänä kohdistaa teihin häilyvät tunteensa. Ettekö silloin ole valmis jättämään

kaikki ja seuraamaan häntä?”

”En. En voi olla onnellinen, koska aina epäilisin häntä.”

”Voisitteko tulla kanssani onnelliseksi?”

”Täysin onnelliseksi en ehkä, mutta en onnettomammaksikaan. Olen järkevä nainen. Te ette pettäisi vaimoanne. Teihin voi luottaa, teitä voi kunnioittaa.”

”No niin. Asia on päätetty. Tästä lähin emme puhu koko asiasta mitään. Tuollaiset tyttömäiset rakastumiset johonkin komeaan taiteilijaan eivät ole vaarallisia. Sellaisia lienee usealla naisella takanaan.”

Yliukko oli noussut seisomaan. Hän lähestyi Tipulia.

”Ei! Kuulkaa! Minun täytyy kertoa teille kaikki, vaikka sitten heittäisitte minut ovesta ulos ja havuluudalla lakaisisitte jälkeni.” Tipuli tarttui esimiehensä takin rintamuksiin. Hän kertoi kuumeisella kiireellä kaikki, mikä koski Erkkiä ja häntä. Ei hän jättänyt unhoon parikymmentä minuuttia sitten tapahtunutta seikkailua.

”Lapsi parka, rauhoittukaa!” Yliukko

talutti nyyhkivän tytön sohvalle, kiersi käsivartensa hänen ympärilleen.

”Te varmasti halveksitte minua!”

”En. Nyt me olemme puhuneet siitä asiasta tarpeeksi. Unohtakaamme se.”

”Mutta ettehän te tämän jälkeen voi ottaa minua, kun ette kunnioita minua enää?”

Pyöreät, kyyneleiset silmät katselivat arasti mustasankaisten silmälasien kehystämiin totisiin silmiin.

”Kunnioitan aina rehellisiä ihmisiä, lapsi. Jos vain todella voit tulla vaimokseni, katson sen onnekseni.”

”Ettehän te rakasta minua, ettehän? Te haluatte järkiavioliittoa?”

Suloiset pikkukasvot lähellä omiaan, vapiseva vartalo käsivarrellaan tunsi Yliukko, ettei hän niin erikoisesti ollut rakkausliittoakaan vastaan.

”Haluatko sinä?”

”Kyllä. Jos rakastaisitte minua, en ikinä tulisi vaimoksenne.”

”Miten hirveän järkevä olet, Anna.”

”Anna?”

”Pidän siitä nimestä. Onko sinulla mitään vastaan, jos sanon sinua Annaksi?”

”Kaikki sanovat minua tavallisesti Tipuliksi. Isä sanoo joskus ’Pyhä Anna’. Jos teitä haluttaa, niin kyllä pian totun Anna-nimitykseen.”

”Sinun täytyy sanoa minua Paavoksi, pienokainen. Ei sovi morsiamen sulhastaan teititellä.”

”Sinä siis todella, kaiken tämän jälkeen . . .?”

”Ssst! Se mies olisi hullu, joka aarteen löydettyään heittäisi sen mereen.”

”Vielä asia. En ole mistään hienosta kodista. Isäni on kansakoulunopettaja. Alkujaan hän on pienen mökin poika. Hän rakastui rikkaan rustitilallisen ainoaan tyttäreen. Kun tytön vanhemmat eivät antaneet lastaan miehelle, joka ei heidän silmissään ollut renkiä parempi, meni nuori mies seminaariin, valmistui opettajaksi ja sai tytön. Kerron tämän siksi, että tiedät, mikä olen. Sillä ainoa, mitä en jaksa kärsiä, on se, että omaisiani halveksitaan.”

”Noiden sanojesi tähden kunnioitan si-

nua entistä enemmän."

Yliukko kumartui ja kosketti keveästi huulillaan tytön kyynelkosteaa poskea. Tipuli hätkähti, mutta ojensi sitten huulensa. Tuntui kuin lumiukko olisi suudellut. Mutta se oli järkiavioliiton esimakua. Ja sitähän hän tahtoi.

Kyyhkysessä oli eroitkut itketty ja erokahvit juotu. Yliukko oli erojuhlasta lähtiessään sanonut koko hoitokunnan kuullen, että jos neiti Pusulla ei ole vielä paikkaa, niin kyllä hän toimittaa.

”Paraskin muriseva jääkarhu”, oli Myhkyrä sipattanut Tipulin korvaan.

Seuraavana päivänä Myhkyrä sai Tipulin ja Yliukon kihlakortin. Hän ei uskonut sitä, luuli hoitajakunnan tekevän hänestä karkeaa pilkkaa.

”Jos tämä kepponen joutuu Kyyhkysäidin korviin, saamme pian Kyyhkyseen useampia uusia hoitajattaria”, mutisi Myhkyrä repien kortin palasiksi.

Käytävässä tuli Kyyhkys-äiti häntä vastaan. Punaiset läikät paloivat hänen poskillaan.

”Tiedättekö, että ylilääkäri on mennyt kihloihin apulääkärin sisaren kanssa?”

”Se ei ole totta! Tytöt tekevät vain pilaa.”

”Tytöt? Ei! Kuulin asian pari minuuttia sitten ylilääkäriltä itseltään.”

Jos Kyyhkys-äiti olisi ollut huumorintajuinen ihminen, olisi Myhkyrän hämmästynyt naama häntä hauskuttanut monena ikävänä hetkenä. Nyt hän sensijaan käänsi tälle halveksien selkänsä. Luuli raukka, että Myhkyräkin oli rakentanut toivonsa Ylilääkäri-hietikolle ja että nyt tuli suuri sortuminen.

”Mitä kaikkea lienen Tipulille Yliukosta jutellutkaan!” huokasi Myhkyrä katuvaisesti toinnuttuaan.

Sillä aikaa kun Kyyhkynen kuohui kuin maitopata iloisella tuulella, istui morsian veljensä kodissa pakaten pikkupoikien vaatteita isoon matka-arkkuun. Poikien piti lähteä hänen kanssaan kesää viettämään isovanhempien luo Lepikkomäkeen. He eivät olleet ennen nähneet isovanhempiaan. Ei ollut muuten Lahjakaan käynyt usein kuluttamassa anoppilan oven

saranoja. Kerran vain, ensimmäisenä aviokesänä. Huh! Korven yksitoikkoinen hiljaisuus oli silloin vähällä tappaa hänet. Ei ainoatakaan "ihmistä" koko kylässä! Joka pensaan takana vaani hirveä, sarvipäinen lehmä. Lopuksi tuli hänen untuvapatjoihin tottunut ruumiinsa mustelmille anopin olkipatjoilla.

Ei lähtenyt Lahja seuraavana kesänä enää anopin luo. Pienten lasten kanssa on paha matkustaa, selitti hän. Toisena kesänä hän ei halunnut mennä "sellaisen suuren joukon kanssa anopin vastukseksi". Kolmantena kesänä hän sanoi suoraan, että Tauno saisi hävetä pyytäessään sivistynyttä vaimoaan sellaiseen kotiin.

Tämän jälkeen Tauno ei puhunut koskaan vaimolleen kodistaan. Joka kesä hän itse pistäytyi viikoksi vanhempien luo. Joka joulu hän lähetti heille ison lahjakäärön. Kerran kuussa hän kirjoitti heille. Kirje oli tosin aina niin samanlainen, että isä tapasikin sanoa leikillisesti:

"Taunon sijassa minä painattaisin kortteja, joissa olisi sanat: Lukekaa viimeinen

kirjeeni!”

Mutta äiti talletti huolellisesti jokaisen lemmikkinsä kirjeen.

”Meidän sukumme miesten kirous on ylpeä vaimo”, huokasi äiti.

”Niin. Tyttäret suvussanne siunataan sensijaan liian lempeillä, hyvillä miehillä”, ilveili isä. Hän ei tahtonut äidin itkevän vieraantunutta poikaansa.

Nyt Lahja suostui lähettämään poikansa Lepikkomäkeen. Aluksi hän kyllä puhui pulskasti omasta huvilasta, mutta Tauno keskeytti kuivasti, ettei samana kesänä sopinut yhtaikaa edes puhua omasta huvilasta ja Tanskanmatkasta. Toisesta tai toisesta oli luovuttava. Lahja luopui omasta huvilasta. Sitten hän tahtoi lähettää molemmat palvelijansa myös Lepikkomäkeen. Tipuli esti sen. Äiti ei pitäisi ikinä talossaan kahta niin laiskaa vetelystä kuin Lahjan palvelijat olivat. Siunatuksi lopuksi Lahja uskoi pojat Tipulin huostaan.

”Katso vain, että he ovat siistejä!” neuvoi hän.

”En aio ainoastaan katsoa, pidän heidät myös siisteinä”, pisti Tipuli.

Esko ja Asko auttoivat tätiä pakkauksessa. Samalla he pommittivat täti parkaa kauhealla kysymyssateella.

”Keitä ovat mallikappaleet, täti?”

”Taina-tädin lapsia.”

”Kuka on Pesämuna?”

”Vanhin mallikappale.”

”Kuka on Pisara?”

”Nuorin mallikappale, pieni tyttönen.”

”Täällä Helsingissä pisarat tulevat taivaasta. Tulevatko pikkutytöt taivaasta?”

”Tulevat tietenkin.”

”Nyt sinä, täti, et puhu totta. Sairaalasta Roineen Liisa-täti sanoi vauvansa löytäneen.”

”Vai niin Liisa-täti sanoi. Uskotaan sitten häntä!”

”Etpäs sinä, täti, ole saanut vauvaa, vaikka olet ollut niin kauan sairaalassa”, sanoi Asko.

”Sinä olet tyhmä”, oikaisi Esko. ”Täti on vanhapiika. Hän osaa mainiosti kasvattaa toisten ihmisten lapsia. Äiti sanoi niin.”

”Hohoh, nuori herra! Ei noin epäkohteliaasti saa naisille puhua, ei edes ikälopulle tädille”, nuhteli miesääni pakkaajien selän takana.

Kaikki kolme katsoivat taakseen.

”Päivää, armollinen herrasväki! Onko lupa oudon tunkeutua hauskaan seuraanne?” jatkoi Erkki katsellen kynnykseltä loistavin silmin lattialla ryömivää ryhmää.

”Päivää, Erä-setä! Painu vain sekaan!” kiljuivat pojat.

”Kuinka tänne pääsit?” kysyi Tipuli, kun oli päässyt äänensä herraksi.

”Soitin. Hengetär avasi. Onko herrasväellä majanmuuttopäivä?”

”Ooon! Me menemme tädin kanssa isoäidin ja isoisän luo ja mallikappaleiden luo.” Pojat ryömivät sedän jalkoihin. Hänen päälleen alkoi sadella Lepikkomäen ihanuuksia, lehmiä, sikoja, lampaita, kanoja, marjoja ym.

”Tiedän, tiedän. Minä olen itse ollut Lepikkomäessä”, ilmoitti ihanuuksiin kyllästynyt setä, luullen täten tyrehdyttävänsä

poikain kertomisraivon. Suuri erehdys. Pojat kiipesivät syliin kuin kesyt oravat. Tentti alkoi.

”Rakas täti, pelasta, armahda! Lähetä vekarat jonnekin!” rukoili setä.

”Setä kulta, ei heitä voida lähettää minnekään. He ovat kotonaan, vielä lisäksi omassa huoneessaan. Jos tahdot rauhaan, on sinun paras poistua”, vastasi täti kylmähköstі.

”Lähde sitten kanssani! Minulla on tärkeätä asiaa sinulle.”

”En jouda. On kiire ja paljon työtä.”

”Milloin joudat? Illallako?”

”Illalla olen luvannut mennä autoretkelle sulhaseni kanssa.”

”Sulhasesi kanssa?” Erkki nousi tuolilta niin rutosti seisomaan, että Asko ja Esko kapisivat ällistyneinä maahan.

”Niin. Etkö sitä tiedä, että olen kihloissa. Lähetinhän sulle kihlakortin. Luulin sinun tulleen onnittelemaan.”

Erkki loikkasi Tipulin luo. Hän läähätti.

”Sinä kihloissa! Mahdotonta!”

Pieni käsi kohosi nopeasti ylös. Nimettömässä kimalteli uutuuttaan keltainen kultasormus.

Tipuli tunsi kipua olkapäissään. Viulua ja käyrää käyttävät kädet kohottivat hänet seisomaan.

”Sinä narraat.”

”Totuus ei pala tulessakaan.”

”Ei. En usko sitä. Katso minua silmiin! Rakas, oma tyttöni. Tiedätkö, mitä minä olen tehnyt? Olen purkanut kihlaukseni.”

”Purkanut kihlauksesi?” Tipuli kalpeni.

”Niin, sillä rakastan sinua. Haluan sinut vaimokseni.”

Tipulista tuntui kuin pienet siivet olisivat kasvaneet kantapäihin ja hän olisi Erkin käsivarsilla leijaillut ilmojen iloon.

”Sinä siunattuna hetkenä, jolloin huomasin sinua rakastavani, täyttyi sieluni ennen kuulumattomilla sävelillä. Tunsin luomisen riemua. Sävelsin. Olin riemusta ja onnesta päihtynyt. En syönyt, en juonut, en nukkunut. Tänään sain sävellykseni valmiiksi. Tulen kustantajalta. Hän

kiitti työtäni, sanoi sitä ensiluokkaiseksi. Rakas tyttöni, auttajani, ystäväni, rakkaani, olet avannut uuden lähteen sielussani."

Järkevä nainen! Tipuli imarteli itseään tuolla attribuutilla. Nyt oli hänen järkensä kuivunut niin pieneksi kokkareeksi, ettei hän muistanut olevansa toisen miehen kihlattu morsian, ei muistanut, että kaksi kirkassilmäistä, hyväkuuloista todistajaa seisoi heidän vierellään. Hän salli Eräsedän syleillä, hyväillä, olisipa sallinut suudellakin, mutta sitä eivät enää todistajat sallineet. Se oli heistä jo kerrassaan liikaa. He kävivät huutaen käsiksi setään ja ravistelivat kaikin voimin häntä pitkistä sääristä.

"Ei saa! Setä ei saa! Paha, ilkeä, vieras setä!"

Siivet katosivat kantapäistä. Tipuli huomasi leijailevansa ammottavan rotkon yläpuolella. Rohkealla tempauksella hän pelastautui.

"Onnittelen sydämellisesti uuden saavutuksesi johdosta!" virkkoi hän tavalli-

sella äänellä, työntäen hämmästyneen Erkin loitommaksi. Asko ja Esko takertuivat suojaavasti tädin hameeseen ja mulkoilivat vihaisesti vierasta setää.

”Aikoiko tuo paha setä syödä sinut, täti?”

”Eihän toki, kultaseni! Hän vain onnitteli tätiä tämän uuden sormuksen johdosta. Niinhän äitikin teki tänä aamuna.”

Erkki katseli Tipulia sellaisin ilmein kuin olisi ollut hiukan pyörällä päästään. Ei kukaan ollut vielä häntä tähän asti tuolla tavalla kohdellut, ei ainoakaan nainen tämän maan kamaralla. Ja nuo kirkuvat pennut hän halusi heittää akkunasta kadulle.

”Tipuli, etkö ymmärrä, että tahdon sinut vaimokseni, juuri sinut”, alkoi hän jälleen puhua, nyt maan toisella kielellä.

”Vi förstå svenska”, kiljahtivat siihen parantumattomat vekarat.

Tipuli päätti selviytyä Erkistä. Lapset olivat pelastaneet hänet yllättävien tunteitten sekamelskasta. Nyt oli järki jälleen puolustuskunnossa. Lapset voivat aivan

hyvin mennä keittiöön saamaan pari appelsiinia.

Erkki käveli lastenkamarissa kuin rotta hiirenhäkissä. Kulkiessaan hän aina ilmaisi tunteensa potkaisemalla keinuvaa ankkaa, jolta jo ennestään oli nokka potkittu pois.

Tipuli tuli takaisin. Hän oli ehkä hiukan tavallistaan kalpeampi, mutta muuten hän oli aivan rauhallinen.

”Pyydät minua vaimoksesi. Valitettavasti täytyy minun kieltäytyä. Olen jo lupautunut toiselle.”

”Mutta sinä sanoit rakastavasi minua. Silloin olet minun. En koskaan anna omaani toiselle.”

”Erkki parkani, kuinka vähän sinä vielä tunnet naista. Luuletko, että olisin koskaan sanonut sinulle suoraan, jos todella sinua rakastaisin. Mieluummin kuolisin. Leikki on leikkiä, ystäväni! Jos olisin aavistanut sen sinussa herättävän tuollaisen naimismielettömyyden, olisin visusti vaiennut.”

”Tipuli, etkö ymmärrä, että olen tosis-

sani? Jokainen sanasi repii sydäntäni!"

"Pian se menee ohi! Sepität muutaman haikean sävelmän onnettomasta rakkaudesta, sehän on sinulle väkevä uutuus. Kas, se tuottaa sinulle taas kauniin kasan kultaa."

"Lopeta!" Erkki oli valahtanut kalpeaksi. Hänen silmänsä iskivät tulta."Jos kerran rakkauteni on niin halpa, että pidät sitä pilkkanasi, en sitä sinulle tyrkytä. Minua ei ole luotu naisilta rakkautta kerjäämään. Hyvästi!"

"Hyvästi, Erkki!"

Kun Asko ja Esko jonkin ajan kuluttua tulivat tätiä auttamaan, makasi tämä matka-arkun yli kumartuneena. Ja Askon uudet sapattihousut olivat hänen käsissään ryppyisinä, kyynelten tahrimina.

"Sinä saat vetää omiin jalkoihisi tuollaiset housut ja hankkia minulle uudet", torui Asko tätiä.

Kyyhkysen vanhatpiiat olivat niellä Tipulin, niellä puraisematta! He toivat julki onnittelunsa valikoiduin ja valikoimattomin sanoin.

”Kyllähän me pohdimme erosi syitä puoleen ja toiseen. Avioliitto meistä kaikkein luonnollisimmalta syyltä tuntui. Mutta että homman takana oli Yliuk . . , tuota ylilääkäri, sitä ei edes Myhkyrä uskonut, vaikka hän joskus sitä ennusteli”, purkautui Topias.

”Kerro, Tipuli, kerro, miten hän kosi! Lankesiko polvilleen? Rukoiliko? Sitten syleili? Kerro!” pyyteli Saima.

”Älä sellaisia kysele! Ne ovat salaisuuksia muilla ihmisillä paitsi sinulla, joka levität kaikki seikkailusi maailman mulkoiltaviksi”, kivahti Topias.

”Sinusta tulee siis tohtorinrouva”, huokasi Aune kateellisena. ”Jospa kaikille ih-

misille kävisi yhtä onnellisesti!"

"Sano suoraan, jospa sinulle kävisi niin onnellisesti!" Riemuisin nenin kertoi Saima yövalvojan viimeisen edesottamisen vastaväitteistä huolimatta.

"Älä yhtään yritä kaunistella juttua. Sinä olit niin onnellinen, ettet tiennyt, miten olla kuin eleä, kun kaksi vänrikkiä seurasi kintereilläsi. Upseereja vänrikitkin ovat. Heillä on aina kenraaliksi ylenemisen mahdollisuus edessään. Topias, jolle yhtä hyvin sopisi nimeksi Tuomas, epäili Aunen asiain olevan kallallaan jollakin tavalla. Hän otti heti yleiskuvan Aunesta. Aivan oikein. Aunen alushame, ruusunpunainen alushame näkyi kyynärän verran. Ei olisi ollut ihme, jos suurempikin saattue upseereja olisi jäljestäsi kulkenut."

"Älä usko! Tuon jutun hän on keksinyt. Saima ei usko kenelläkään muulla olevan menestystä miesmaailmassa kuin itsellään."

Keskustelu sai arvokkaan leiman, kun Kyyhkys-äiti henkilöllistyneenä ystävälli-

syytenä liittyi seuraan. Elämän vakavat arvot tulivat pohdinnan alaisiksi. Miksikähän Yliukko ei halunnut mennä Kyyhkysäidin kanssa järkiavioliittoon? Hehän olivat kuin vakka ja kansi.

Myhkyrä ei ollut oma itsensä. Hän tuskin suutansa avasi. Istui ja tuijotti lattiaan kuin se olisi ollut täynnä ongelmallisia hieroglyfeja.

”Et kai ole minulle mustasukkainen?” kysyi Tipuli leikillisesti, kun he lähtivät yhdessä kaupungille.

”Hyvä luoja, missä tunnon tuskissa olen ollut”, Myhkyrän puhesuoni puhkesi. ”Minä, poloisen poika, saarnasin sinulle Yliuk . . . ylilääkärin kanssa naimisen edullisuutta. Jos sinusta tulee onneton, on se minun syyni.”

”Luultavasti en tule onnettomaksi. Sitäpaitsi se ei olisi sinun syysi, vaan omani, jos niin hullusti kävisi.”

”Tuo on huono lohdutus. Miksi minun piti aina sinulle suositella Yliuk . . . ylilääkäriä. Minusta tuntuu, kuin olisin minä saanut tämän kihlauksen aikaan.”

”Älä ollenkaan imartele sillä itseäsi!”

”Rakas lapsi, oletko tarkoin punninnut kaikki? Yliukk . . . ylilääkäri . . .”

”Sano vain Yliukko!”

”Yliuk . . . ylilääkäri on vanha mies sinuun verrattuna. Ajattele, jos tulee joku nuori mies, johon sydämesi kiintyy . . .”

”Ei tule sellaista nuorta miestä”, keskeytti Tipuli ystävänsä odottamattoman kiivaasti.

”Jos . . .”

”Ei. Jos sinulla ei ole muuta asiaa kuin saada minut katumaan kihlaustani, niin ala laputtaa Kyyhkyseen!”

”Rakas Tipuli . . .”, ja Myhkyrä alkoi maalata Yliukkoa mustaksi yhtä taitavasti, kuin oli tähän asti värittänyt häntä loistavaksi. Tipuli taisteli vastaan Myhkyrän omilla aseilla. Lopuksi hän jo suuttui.

”Myhkyrä! Tämä on minun oma soppani. Olen sallinut sinun sitä tarpeeksi kauan hämmennellä. Nyt se saa riittää. Miltä sinusta tuntuisi, jos minä sekaantuisin sinun asioihisi?”

”Niin, voisimmehan hiukan hämmennellä minunkin soppaani”, myönsi Myhkyrä. ”Muistatko niitä ihania, punaisia ruusuja, jotka kukkakaupan poika toi?”

Tipuli vilkastui.

”Muistan toki. Mitä ne ovat saaneet aikaan?”

”Ne olivat entiseltä sulhaseltani, Arvidilta. Olin ennen kihloissa hänen kanssaan. Hän oli hiukan huikentelevainen, siksi panin hänet vuoden koetukselle. Hän ei sitä kestänyt. Ennenkuin vuosi oli lopussa, nai hän toisen. Hän oli uskollinen aviomies.”

”Onko uskollisten aviomiesten tapana lähetellä ruusuja entisille morsiamilleen?”

”Arvid on ollut jo neljä vuotta leskenä.”

”Mistä tiesit ruusujen olevan häneltä?”

”Tapasin hänet edellisenä iltana kadulla. Hän oli täällä käymässä. Oli hieno temppu hänen puoleltaan käyttää kukkia vanhan rakkauden virittäjänä. Kirjekin olisi ollut liian karkea tässä tapauksessa.”

”Jospa ruusut eivät olleet sittenkään häneltä?”

”Varmasti olivat, kuka muu minulle olisi lähettänyt sellaisen kimpun juuri silloin, kun ruusut olivat kalliita.”

”Jos joku potilaasi . . .?”

”Oletpa sinä epäuskoinen! Tokko vieläkään uskot, kun sanon, että ne samat ruusut ovat johtaneet asiat niin pitkälle, että sanon tänään itseni irti Kyyhkysestä mennäkseni Arvidin kanssa naimisiin.”

”Herraa luuoojaa!” parahti Tipuli ja purskahti sitten nauramaan.

Myhkyrä katseli melkein loukkaantuneena ystäväänsä.

”En ymmärrä, mitä naurettavaa siinä on.”

”Rakas Myhkyrä, minä . . . minä . . . olen iloinen . . . että sinäkin, vanha ja viisas, joudut samaan vipuun. Sydämellinen onnitteluni! Mutta oletko tarkoin punninnut kaikkea? Jos et tulisikaan onnelliseksi? Ajattele! Jos et tulisi onnelliseksi, olisi se minun syyni.”

”Tipuli, velho! Aiotko syöttää minulle

omat purukseni?"

"Onhan terveellistä itsesikin tutustua saarnoihisi!"

"Tipuli kulta, miten ihmeellistä nuoruuden rakkaus onkaan! Se on kuin arabikumi. Vaikka se vuosien varrella kovettuu, kiteytyy ja raapii harkkona sydämen sopukoita, niin lämpimässä vedessä liotettuna se nuortuu, norjistuu, sulaa. Se yhdistää kaksi sydäntä jälleen kuin kaksi paperikaistaletta. Onnellinen se ihminen, jolla on sydämessä tällaista arabikumia. Hän tietää, miten ihanaa on elämä. Onko sinun sydämessäsi arabikumia, Tipuli?"

"On. Tule, ostetaan apteekista tyhjä pullo!"

"Mitä sinä tyhjällä pullolla teet?"

"Ka, panen arabikumia siihen."

"Taasko hulluttelet?"

"En. Haluan pitää arabikumin pullossa, ettei se liimaa luvattomasti, ettei kovetu pistäväksi harkoksi, että sen voi tarpeen vaatiessa viskata myllynkivi kaulassa pohjattomaan syvyyteen."

20

Lepikkomäki näytti entisensä laiselta. Asikkalassa oli tosin uusi navetta ja tuparakennus oli "kengitetty" niin, että sen pääty muistutti täydellä hammasrivillä hymyilevän neekerin naamaa.

Kullanvaara oli laudoitettu ja maalattu keltaiseksi.

Ruunamäen entinen metsikkö naljotti kaskena. Se aukio, josta Tipuli oli mäkiä hurautellut, oli vetreänä vesakkona.

Tuollaisia pieniä muutoksia oli ilmestynyt hiljaiseen Lepikkomäkeen. Ne eivät sitä oudontaneet. Ainoat, jotka eivät kuuluneet kylän entiseen komentoon, olivat autot ja niittokoneet. Suurimmissa taloissa ajettiin heinä poikki koneella. Maantiellä pörisivät autot, eivät kuitenkaan niin usein, etteivät olisi houkutelleet uteliaita naamoja akkunoihin ja pellavapäisiä mukuloita veräjille.

Muuten elämä pyöri entisiä raiteitaan. Tipulin kasvinkumppanit olivat järjestään kaikki naimisissa. Heidän isänsä ja äitinsä olivat ukkoja ja mummoja. Uudet nuoret rakastelivat lehtopoluilla ja aitan parvilla. Uudet lapset ryöstelivät harakanpesiä, tappelivat keväisissä metsissä.

Tipuli oli käynyt joka kesä viettämässä lomansa vanhempiensa luona ja eleli silloin viikot entiseen reiluun tapaansa. ”Mualiman ranta eijoo ylypistänä sitä tyttöö”, sanoivat kyläläiset.

Kapteeni Kaksikymmentäseitsemän, joka perheineen vietti kesät appelassa, oli myös kyläläisten suuressa suosiossa. Hän oli innokas kalamies. Kaikki loma-aikansa hän rymysi vesillä. Kalakaskut ja sotavaleet hän oli valmis kertomaan mille vastaantulijalle tahansa. Sellainen oli ”lokosa” mies lepikkomäkeläisten mielestä. Kapteeni oli toista kuin hänen hieno rouvansa, joka hätäseltä tunsi entiset leikkitoverinsa. Taina-rouva oli ollut ”yöttö” lapsesta pitäen.

Taunon käynnit olivat merkkitapauksia

kylän historiassa. Silloin kaikki kylän rujot ja rammat, terveet ja sairaat vaelsivat ”koulun tohtuorilla” sisuksiaan ja munaskuitaan tutkittamaan. Muihin lääkäreihin ei kylässä luotettu. Ne olivat niin kalliitakin. ”Koulun tohtuorj” otti rikkailta kympin. Köyhät ja tutut tutki ilmaiseksi.

Nyt piti Tipulin kihlaus kyläläisten mielet ja kielet vireessä. Missä vain kaksi tai kolme kokoontui, aina siellä pohdittiin Tipulin kihlausta. Tietoja ei hankittu salaisia kertoteitä myöten. Ne kyseltiin suoraan asianomaiselta itseltään tai tämän kotiväeltä.

Niinpä Asikaisen isäntäkin kysyi kerran Tipulilta:

”Onko suluhasesj iha immeistohtuorj, semmone ku veljessii?”

”On.”

”Onkoo tuo etevämp ku Tauno?”

”Tottahan nyt. Hän on tohtori ja Tauno on vasta kandidaatti.”

”Vai tatti se Tauno vasta onnii. Mutta kyllä soo viisas mies. Etköö sinä vua iha lystikses suurentele suluhases viisautta. Jo

sois ihmee viisas immeinen, jos se Taunonnii voittasj. Noo ne morsiimet kaikki vähä kommeita niistä suluhaskynttyröistää."

"En minä. Mutta tottahan isäntä sen itsekin ymmärtää. Sulhaseni on saman sairaalan ylilääkäri, missä Tauno on vain apulainen."

"Eläs perhana! No, kyllä teijän nyt vua passoo sairastella, ku on kaks tohtuoria suvussa! Taitaa olla rikassii se sinun suluhases?"

"Kyllä kai."

"Hehe! Et kai sinä nuor immeine muuten tok vanahalle miehelle mäniskää."

Tipuli punastui.

"Ei hän vielä kovin vanha ole."

"No, eihä sen nyt tarvihe nii vanaha ollakaa, ettei sokur suussa sula. Äitis tuo sano suluhases oleva jo viisissäkymmenissä. Isäks se semmone mies sulle kelepoo. Ei ou sen sylj ennee niin lämmi, ku o nuoren miehen sylj."

"Mittee sinä, vanaha honkura, siinä Tipulista kiusoot!" puuttui vanha emäntä

puheeseen.”Herrat on vanahanai nuoremma näkösiä, ku sinä parraam miehuutes päivinä Eivät noo raskaalla työllä ruumistaa revässeet, sivujaa katkoneet. Nuamastaa ne ajjaavat joka uamu parran pois. Niät tuossa meijän apotiekkarin. Nii o mies vielä nuorj ja sorrii ku sika pienenä, vaikka ikkee on ku vanahalla variksella.”

Tuollaisia rakkaat lepikkomäkeläiset olivat.

Kullanvaaran emäntä keitteli aamiaisvelliä. Hänen herrapoikansa oli illalla tullut maisterina mammansa luo. Ei ollut enää Jussi kansakoulunopettaja, oli parempi, oli maisteri ja päässyt yhteiskoulun johtajaksi johonkin maaseudulle. Ohöm! Siinä oli arvoa yllin kyllin paisuttamaan äitimuorinkin ylpeyttä. Kovasti oli isävainaja ollut Jussin kouluja vastaan. Olisipa nyt näkemässä, niin ylpeä olisi! Totisesti olisikin!

Jussin veli, Kalle-poika, oli hiljainen nahjus. Isään oli tullut. Pelloilla puursi eikä ottanut herrastuakseen, vaikka äiti ja veli koettivat neuvoa hänelle suuren maailman tapoja. Akakseenkin aikoi ottaa piikatytön. Mokomakin suvun häpäisijä! Emäntä oli unohtanut, että piikanahan hänkin oli tähän taloon tullessaan. Ei kapa muistanut olleensa tuore. Tai ehkäpä ei

pappilan sisäkköä sovi piiaksi karahteerata.

”Hyvää huomenta, emäntä!” helähti kirkas ääni eteisovelta katkaisten emännän mietteet.

”Jes siunatkoon! Kuka siellä niin huutaa, ettei maisteri saa maatuksi?”

”Jo on aika maisterinkin nousta”, jatkoi Tipuli armotta. Paljain jaloin, hiukset palmikolla hän livahti tupaan kuin vallaton pikkutyttö. ”Saiko Kalle kaloja viime yönä?”

”Sai toki. Kokonaisen pyykkikorillisen.”

”Lankoni lähetti kysymään, möisittekö hänelle muutaman kilon täkykaloiksi.”

”Voi, nyt tokkiinsa! Kyllä muuten mielelläni, mutta kun maisteri tuli illalla kotiin, ja hän pitää niin kovasti muikuista.”

”Ei suinkaan hän nyt pyykkikorillista syö. Herrathan syövät yleensä perin niukasti.”

”Niinhän se nyt on.”

”Antakaa pois! Tässä on astia. Minä hämmennän vellipataa.”

”Velli onkin jo kypsä. Nostan sen pois tulelta. Istuhan! Juodaan kahvit. Maisteri toi niin makeita paakkelseja tuomisiksi vanhalle mammalleen. Sietää niitä sinunkin maistaa.”

Emäntä ja Tipuli nasahtivat juomaan kahvia ”maisterin pannusta”. Tupa oli aamulla perin pohjin puhdistettu. Se tuoksui vedelle ja katajille.

”Onko sinusta tohtori suurempi herra kuin maisteri?” kysyi emäntä liekutellen kahvia teevadilla.

”Maisterin täytyy vielä lukea pitkät pötkyt päästäkseen tohtoriksi”, selitti Tipuli. Hän kyllä ymmärsi emännän tohtorilla tarkoittavan lääkäriä, mutta antaa soida. Pienet erehdykset aina somistavat keskustelua.

”Jussi saa lukea tohtoriksi. Sanoin sen jo kerran hänelle, mutta hän motkotti, ettei tohtorin ala häntä miellytä.”

Emäntä haltioitui. Hän selvitti seikkaperäisesti, miten mahdottoman etevä Jussi oli. Varmasti hän tohtoriksi pääsisi. Sitten hän ottaisi itselleen niin hienon rouvan,

joka vasikoitakin pelkäisi. Sellaisia ne todella hienot ihmiset ovat.

Siinä sait, tohtori Kilven morsian! Etpäs ole hieno ihminen, kun osaat lehmän lypsääkin.

Heitettyään piikkinsä emäntä lähti hakemaan kaloja.

Kalle-poika, maamyyrä, tomppeli, tyhkimys (rakkaan äidin lempinimitykset kotia hoitavasta pojasta), kolisteli puhtaaseen tupaan. Häntä seurasivat erinäiset hajut. Hän sattui juuri veljen kotiatulojuhlana levittämään renkeineen voimaa pelloille. Kussa voima, siellä haju.

Emäntä haukkua napisti poikaansa portaissa. Moinen röntönen! Menepäs sontaisine sorkkinesi vastapestyyn tupaan! Mitä hyödytti puhtaan teko, kun talossa oli tuollainen juurikko, johon ei hyvä, ei paha sana pystynyt.

Kalle oli siistinyt saappaansa. Se oli tosi. Emäntä ei sitä väkevän hajun tähden huomannut. Ei Kalle paljon piitannut äitimuorin ärhentelyistä. Niihin hän oli jo tottunut.

”Kas, huomenta, naapurin neiti!” virkkoi hän rauhallisesti Tipulille kohentaen lakkireuhkansa paremmin pellavaperuukilleen.

Kalle-poika ei ollut mikään röntönen. Hän oli vanttera ja komea kuin ahomänty. Koko olento osoitti voimaa, sitkeyttä, tarmoa, jota korvet raatajaltaan vaativat. Esiisät olisivat ihaillen katselleet tuollaista jälkeläistä. Niin oli herrapoika Kalleen verraten kuin vesivelli ruispuuron rinnalla. Mielihyvin katseli Tipuli hänen ahavoituneita kasvojaan, känsäisiä käsiään.

”Huomenta, Kalle!”

Kalle meni ruokakaapille. Nieltyään puoli litraa piimänkokkareita kirnumaidon seassa hän lähestyi Tipulia.

”Sinä olet morsian. Onneksi olkoon! Pian tässä minäkin hyppään samaan pyttyyn.”

”Kiitos! Katrinko otat?”

”Katrin. Äiti tosin marmattaa ja Jussi myös. Marmattakoot! Itselleni akan otan. Ei ole suuri säätyero, jos piian poika nai piian. En ole tuota äidille sanonut, mutta

sanon. Se tukkii varmasti muorin suun.”

Muori tuli kellarista kaloineen. Jatko keskeytyneeseen nuhdesaarnaan seurasi. Kalle haihtui. Tipuli helisteli neuvottomana markkoja kädessään. Emäntä vertaili niin uskolla poikiaan toisiinsa, ettei Tipuli saanut suun vuoroa kysyäkseen kalojen hintaa. Harmaa kissanvotkale mankui ja kerjäsi kaloja. Tipuli roikutti muikkua pyrstöstä härnäten vesikielellä kieppuvaa kattia.

Molemmat olivat niin innostuneita hommaansa, etteivät huomanneet maisterin ilmestymistä kamarin ovelle. Maisteri oli paitahihasillaan. Housunkannattimet roikkuivat virkavapaina. Pää oli kuin ruispelto myrskyn perästä.

”Äiti, pesuvettä!”

Äiti ja vieras kääntyivät ääntä kohden.

”Joko olet hereillä?” sanoi äiti katsellen ihastuneena oviaukossa venyttelevää poikaansa.

”Hyvää huomenta, maisteri!” Tipuli niiasi, kuten palmikkopäiden pitääkin tehdä maistereille.

Maisteri vilkaisi puolella silmällä tyttöletukkaa eikä vastannut tervehdykseen.

”Jussi, sehän on Koulun Tipuli”, huomautti emäntä.

Jussi aukaisi silmänsä ja tunsi.

”Sinäpä vasta alaikäisen näköinen olet.”

”Kiitos! Olen iloinen, etten vielä tarvitse ottaa nuorennuskuuria. Maisteri on kovasti miehistynyt viimenäkemästä.”

”Mitä sinä oikein ilveilet! Teititteletkö sinä?”

”Kyllä. Koska te neidittelitte minua raitiovaunussa viime talvena, ymmärsin siitä lapsuusaikaisen tuttavuutemme olevan lopussa.” Tyttö nipisti toisen silmänsä kiinni, toinen loisti sitä ilkikurisemmin.

Jussi nolostui huomattavasti, mutta valehteli heti reilusti.

”Älä höpise! En ole tavannut sinua vuosiin.”

”Tunnusta vain rehellisesti, ettet kehdannut tunnustaa olevasi lähemmin tuttu kaltaiseni vanhanaikaisesti puetun tytön kanssa! Saat sen anteeksi. Ensi kerralla

kun joudumme kaupungissa vastatusten, lupaan olla tuntematta.”

Hän läppäsi keveästi kämmenellään Jussia poskelle, pani rahat pöydän nurkalle ja livahti tiehensä.

”Saakeli!” mutisi Jussi ja meni akkunaan katsomaan. miten tyttö juoksi keveästi kuin lapsi piennarta pitkin häviten puutarhakoivujen taa.

”Tipuliako katsot?” kysyi äiti, joka oli ollut laittamassa pojalleen pesuvettä.

”Hän on pysynyt ihmeesti keskenkasvuisen näköisenä.”

”Se on totta, ja hän on tullut sievän näköiseksikin. Mutta niin ihmeen talonpoikainen hän on. Miten ihmeessä voi joku tohtori naida hänet!”

”Tohtori? Mitä te puhutte?”

”Etkö tiedä, että hän on kihloissa erään helsinkiläisen tohtorin kanssa?”

”Älkää nyt!”

”Totta joka sana. Ja hyvä onkin! Ymmärräthän, että minä tahdon sinun ottavan vaimoksesi todella hienon naisen. Olen näet aina pelännyt, että saisin jona-

kin kauniina päivänä miniäkseni opettajan villikkotytön. Jumalan kiitos. Nyt se vaara on poissa.”

22

Kapteeni Kaksikymmentäseitsemän eli kotinimeltä Allan pakkasi kolme mallikappalettaan ja lankonsa kaksoset Fordiinsa ja lähti ajaa rämisyttämään Kanavalle noutaakseen päivän tuoreita uutisia laivalta. Lepikkomäkeen pistouvasi valtio uutiset kahdesti viikossa, eikä niitä silloin juuri voinut enää paljon uutisiksi sanoakaan.

Tipuli tinki ja pääsi mukaan. Matkan varrella noukittiin vielä Jussi-maisterikin masinaan. Oli siinä vaunussa ääntä ja jymyä. Sitä oli komia syrjäisenkin kuunnella.

Kanavalta tahtoivat lapset päästä katsomaan parin kilometrin päässä olevaa tuulimyllyä. Järkisyyt eivät auttaneet. Viisipäinen mölykuoro veisasi tahtonsa läpi. Täti jäi Jussi-maisterin kanssa odottamaan laivaa. Jälkimmäinen aikoi kirkolle.

Edellinen halusi jättää tärkeän kirjeen laivaan.

”Sulhaselleko?” kysyi Jussi.

”Kellekäs minä muille”, hyräili Tipuli iloisesti. Mutta kirje ei ollut sulhaselle. Se oli ystävälliselle kustantajasedälle, joka oli luvannut painattaa Tipulin kirjan aivan ensitilassa. Kirjeessä oli kustannussopimus. Hurmaava salaisuus! Luojan kiitos. Se oli terveellisenä vastapainona surulliselle salaisuudelle.

Tipuli istuutui kivipollarin nenään ja rallatteli hiljakseen ”Vanhaa mustalaista”.

”Eikös se ole Koulun Tipuli?” kysyi hienosteleva naisääni Tipulin viereltä.

”On kyllä.”

”Hyvää päivää, pitkästä aikaa! Tokko sinä enää tunnedkaan minua?”

”Suokaa anteeksi, hyvä rouva, en todellakaan muista!”

”Katsohan tarkkaan!”

Turha kehoitus. Tipulin katse jo viiletteli pitkin tuntematonta tuttavaa. Silkkiä, helmiä, turkiksia, hyviä hajuja aivan kuin

ensiluokkaisessa muotiliikkeessä. Pää shinglattu. Hame aavistuksellisen lyhyt, että makkarahalkoa muistuttavat sääret näkyivät täydessä loistossaan. Naama oli tavallinen maatiaisnaama ylöspäinniistettävine nenineen. Ilmestys oli keltainen. Päivänvarjo ja käsilaukku punainen.

”Varmasti olette ollut Amerikassa”, arvosteli Tipuli. ”Nimeänne en muista.”

”Onko se totella mahtollista! Mehän olimme koulussa niin hyvät ysdävät.”

Totella mahtollista! Näytti olevan todella mahdollista!

”Minä olen mrs Mia Hendrickson, endinen Mia Peson eli Mia Pesonen.”

Mia Pesonen! Oo! Vai oli tämä keltasilkkinen ilmestys entisestä Miina Pesosesta kehittynyt. Kippura nenä oli ainoa entisyysmuisto. Sitä olikin Miina niin hartaasti kämmenellään ylöspäin pyyhkeillyt, etteivät nykyiset, vaaleanpunaiset silkkinenäliinat voineet saada sitä luopumaan pystyasennosta.

”Vai olet sinä Miina! No, terve! Sinusta on tainnut Amerikassa paisua todellinen

dollariprinsessa?"

Entinen Miina Pesonen hymyili armollisesti. Olihan heillä rahaa, hänellä ja miehellään mr Hendricksonilla. Eihän sitä rahatta kannattaisi tehdä huvimatkaa Suomeen. Niin, ollos ylpeä, vanha isänmaa, jälkeläisistäsi!

Sitä mrs Hendrickson ihmetteli, kuinka halpaa täällä Suomessa kaikki oli. Mutta hirveän ikävää. Ei maanalaisia rautateitä, ei pilvenpiirtäjiä, ei mitään nähtävyyksiä.

"Kävin Punkaharjulla ja Imatralla, kun niistä niin suurta melua jotkut laivalla pitivät. Hyh. Vettä niissä molemmissa oli. Kun on kulkenut Atlantin yli, niin ei sitä enää viitsi mennä kaikkia pieniä puroja ja rapakoita katselemaan", lopetti mrs Hendrickson.

Tipuli naurahti.

"Älä toki noin halveksi vanhaa isänmaatasi! Onhan meillä täällä sentään Pönttövuoressa maanalainen rata, jos sitä kaipaat."

Mrs Hendricksonin silmät laajenivat. Hän oli muistavinaan Pönttövuoren. Se-

hän oli Suomen suurin tehdaskaupunki.

Tipuli hymyili, mutta ei käynyt selittämään mrs Hendricksonille tarkemmin vanhan isänmaan maantiedon salaisuuksia. Kai mrs Hendrickson olikin paremmin selvillä uuden isänmaansa maantiedosta.

”Mitä sinä nyt oikein hommit?” käänsi mrs Hendrickson keskustelun Tipuliin.

”En mitään. Olen kotona.”

”Hupiin menivät sinunkin koulusi. Lähdisit Amerikkaan. Siellä on mainio. Rikastuisit. Voisit pukeutua kunnollisesti. Usko pois! Amerikassa eivät palvelijat käytä tuollaista piikkopuseroa kuin sinulla on. Silkkiä siellä olla pitää.”

Tipuli silmäili pukuaan. Se oli mitä sievin puulaveteläinen kansallispuku ja sopi omistajalleen mainiosti.

”Sitten on tuo pukusi vanhamallinen. Tipuli parka, nyt on sellainen muoti, ettei vyötäröä olekaan. Tämä minun on viimeistä muotia. Ei myöskään sovi pitää hiuksia alhaalla. Se on rumaa. Pikkutytöillä se vielä menettelee, mutta sinähän

olet jo vanhempi ihminen."

Muotipakina yltyi aivan runolliseen lennokkuuteen. Mrs Hendrickson nautti elämästä, kun sai näyttää, miten suunnattomasti hän oli sivistyksessä edellä entistä auttajaansa.

"Kuka on tuo ylioppilas?" keskeytti mrs Hendrickson kesken kaiken juttunsa osoittaen Jussia.

"Vanha tuttava. Hän on Kullanvaaran Jussi. Hän on nyt maisteri."

Mrs Hendrickson kirmaisi heti Jussin luo. Hän melkein halasi Jussia, ulisi ja vikisi kuin uskollinen koira, joka on tavannut isäntänsä. Maisteri vilkuili hölmistyneenä ympärilleen koettaen päästä eroon odottamattomasta syleilystä. Ympäröivä kansa hörhätti ääneen.

"Hyvä rouva, te kylvätte hellyyttänne väärään peltoon."

"Ei, en. Sinä olet Kullanvaaran Jussi! Etkö tunne minua?"

Vihdoin kykeni Tipuli hillitsemään niin paljon riemuaan, että voi selittää Jussille tilanteen. Mrs Hendrickson loisti kilpaa

päivänvarjonsa ja käsilaukkunsa kanssa. Hän alkoi jälleen esitelmöidä Amerikasta, dollareista, vaatteista, Suomen vanhoillisuudesta.

Tipuli pujotti kätensä Jussin käsivarrelle voidakseen nipistyksin huutomerkitellä mrs Hendricksonin puheen.

”Tipuli, oletko sinä kihloissa?” Mrs Hendrickson huomasi Tipulin sormuksen.

”Olen.”

”Jussinko kanssa?”

”En. Erään tohtorin kanssa.”

”On ihmeellistä, miden tavalliset tytöt pääsevät taalla Suomessa tohtorien kanssa naimisiin. Amerikan tohtorit ovat suuria herroja. He eivät meikäläisiin etes katso.”

”Mitä? Ja minä luulin, että Amerikassa jokainen tavallinenkin tyttö saa vähintään professorin miehekseen. Mikä sinun miehesi on arvoltaan, jos on lupa kysyä?”

”Hän on valtamerilaivan lämmittäjä.”

”Mutta se onkin mukava virka. Ei ole mies aina vaimon askelia lukemassa.”

Laivan tulo keskeytti kiintoisan keskustelun. Mrs Hendrickson päätti tehdä Jussin kanssa huvimatkan kirkolle. Tipuli toivotti hauskaa matkaa. Jussi oli pahantuulinen. Hän ei ollenkaan osannut nauttia mrs Hendricksonin henkevästä seurasta kuten Tipuli, jonka hyvätuuli ihmetytti kapteeniakin.

Palatessaan posti kainalossa kapteenin hytistä Tipuli kuuli jonkun mainitsevan nimeään. Kas, Liisa-serkku! Hän oli menossa vauvansa kanssa kesälaitumelle Harjulaan.

”Myöhästyneet onnitteluni, Tipuli! Milloin tulet tervehtimään meitä?”

”Tulen ensi pyhänä. Tiedäthän, että olen erikoisesti ihastunut kirkkomat . . .”

Liisalta jäi viimeinen tavu kuulematta. Hän näki Tipulin suun jäävän yllättyneenä auki, näki kasvojen kalpenevan. Kirjeitä pitelevä käsi tärisi arveluttavasti. Liisa katsahti taakseen. Siellä seisoi hänen matkatoverinsa Erkki Erä, jonka hän oli sattumalta tavannut Kaupungissa ja houkutellut mukaansa tavallisella kielevyydellään,

myöskin suolapatsaaksi muuttuneena.

”Ai, laiva lähtee! Minun täytyy joutua pois. Terve!” ja Tipuli hävisi kuin siivellä lakaistuna.

”Kuulehan, Erkki, ettekös te ole Tipulin kanssa luokkatovereita?”

Liisa ei saanut kysymykseensä vastausta. Erkki oli mennyt kaidepuun luo ja katseli, miten Tipuli juoksi koivujen välitse pois kanavalta kadoten kanavapäällikön rakennusten taa. Kuinka suloiselta hän näyttikään!

”Vai sillä kannalla asiat taas ovat”, jupisi Liisa. ”No, tämä ei ole ensimmäinen rakkauden rokkakuppi, jota aion omalla lusikallani hämmennellä.”

23

Oli viides heinäkuuta.

Aurinko oli jo mennyt nukkumaan, mutta Tipuli Pusu ei ollut noudattanut sen esimerkkiä. Hän istui veneessä soudellen Sompajärvellä kiireesti kotirantaa kohden. Ja hän oli tuhannentulen kiukkuinen. Hän ei ollut ollenkaan sopusoinnussa leppeän luonnon kanssa, joka hymyili aavistelevasti kuin harsoon verhoutunut, suloinen tanssijatar.

Tipulia oli vedetty nenästä. Nenästä vedetyt ihmiset ovat harvoin hyvällä tuulella.

Ankarassa vastatuulessa oli Tipuli päivällä soutaa kiskonut Sompajärven toiselle rannalle. Oikein kuplat kämmeneen kohosivat. Sitten hän oli juossut kilometrisen taipaleen Satasalmisen rannalle, ettei vain myöhästyisi, ettei toisten tarvitsisi häntä kauan odottaa. Kello kolme näet piti Har-

julan moottoriveneen olla kirkkolaiturin luona odottamassa Tipulia. Harjulan väki aikoi huvimatkalle Patoon koskille. Tipulin oli tultava mukaan, muuten ”olisi tuttavuus lopussa, sukulaisuus supussa”, sanoi Liisa.

Ja itse rusthollin herrasväki jäi tulematta. Tipuli odotti heitä aina auringon laskuun, mutta kun eivät tulleet, niin eivät tulleet. Ei ollut ihme, jos Tipuli kotimatkalla erikoisen hartaasti ajatteli sukulaistensa pimeitä puolia.

”Venettä!”

Kuka? Missä venettä huudetaan?

”Venettä!” kuului taas huuto neitseellisessä yöhämyssä. Tipuli lakkasi soutamasta. Täytyihän ottaa selvä, mistä päin huuto kuului.

”Venettäää!”

Totisesti. Se kuului Kalasaaresta, jonka ohi Tipulin piti soutaa. Ahaa! Siellä oli varmaan kullanvaaralaisten nuottue. Ne kutsuvat häntä tietysti rantakalalle.

”Hehei! Tulen jahka joudun!” kajautti Tipuli vastaan. Hän ei ollut syönyt päiväl-

listä. Rasvaisen rantakalan ajatus pani suolet ilosta soittamaan. Voimakkain vedoin hän souti saareen.

Rannassa ei ollut ainuttakaan venettä. Tipulia ei se yhtään ihmetyttänyt. Nuottamiehet veivätkin tavallisesti veneensä toiselle rannalle. Siellä oli hyvä apajapaikka ja mainio kallio kaloja keitellä.

Tipuli kokasti veneensä maalle, kokasti huolimattomasti, koska järvi oli rasvatyyni. Ei tarvinnut pelätä aaltojen venettä vievän. Sitten hän hävisi koivikon hämyyn kuin sadun keijukainen.

”Hohoi! Hohoi!”

Ei näkynyt saaren toisellakaan rannalla ketään, ei ristinsielua, ei venettä, ei nuottaa, ei savun siuhausta kiven kupeesta.

Tipuli huhusi kerran, huhusi toisen. Kaiku järven takaa vastasi hohoinsa. Ukkometson-rumilas kohahti säikähtyneenä lentoon kalasaunan viereisestä männystä. Tyhjä oli siis kalasaunakin. Lienee huuto kuulunutkin saaren yli, Valkamon rannasta.

Varmuudeksi Tipuli huhusi vielä ker-

ran. Hiljaisuus saaressa. Rannan pimennosta kuului airon loiske. Kylästä kantautui laiskasti märehtivän lehmän kellon kalauksia.

”Pahus sentään!”

Tipulin mielentilojen barometri osoitti vahvasti pilvistä. Hän lähti juoksemaan takaisin veneelleen.

Kiivasta juoksua seurasi äkkipysähdys. Tipulin vene ei ollutkaan rannassa. Se kellui tyhjänä melkein keskellä salmea. Järvi oli rasvatyyni.

”Kuka kunnoton täällä ilveilee kanssani?” huudahti Tipuli puoleksi suuttuneena. ”Mars, heti piilosta esiin! Nälkäisenä en halua leikkiä piilosilla kanssanne koko yötä.”

Vastausta ei kuulunut. Ei risu rusahtanut.

”Aiotteko pelotella minua? Turha jurina. Sairaanhoitajattarena olen tottunut näkemään yhtä ja toista. Kummituksiin en usko. Voitte siis varovasti kurkistella minua. Kivi on kova ja minä tarkka heittämään. Parasta tulla pois piilosta! Tai vis-

katkaa minulle edes eväspussinne. Ette toki ilenne minua nälällä kiusata?"

Ei vieläkään risu rasahda.

"Koska asiat menevät näin kimmille, niin tältä kiveltä en hievahda, en vaikka nälkään nääntyisin. Katsotaan, kuka ensiksi pitkästyy", ja Tipuli heittäytyi kivelle istumaan.

"Jos sinun on nälkä, niin tarjoan heti voileipää."

Tipuli kimmahti kiveltä, kuin se olisi äkkiä karahtanut tulikuumaksi.

"Kuka puhuu?" huudahti hän kauhusta kalveten, vaikka äsken juuri pääsi vakuuttamasta, ettei hän kummituksiin usko.

"Minä puhun."

Läheisen koivun juurella seisoi pitkä mies.

"Erkki?"

"Niin."

Suomalainen ei usko, ennenkuin koettelee. Tipuli oli suomalainen.

"Erkki! Kuinka, miten, milloin olet tänne tullut? Liisa kertoi sinun menneen ulkomaille."

”Kuten näet, rakkaani, olen kuitenkin tässä.”

Erkin äänen sävy sai Tipulin malttamaan mielensä. Hän livahti Erkin käsivarsilta pois kuin liukas made kalastajan käsistä.

”Miksi olet tyrkännyt veneeni pois rannasta?” kysyi hän asiallisella äänellä, vaikka sydän oli tukehduttaa.

”Tipuli kulta, en ole täällä vastatakseni turhiin kysymyksiin. Sano, etkö ole iloinen tavatessasi minut?”

”Erkki kulta, en ole täällä vastatakseni turhiin kysymyksiin.”

”Tipuli!”

”Puhu, herra, palvelijasi kuulee!”

”Tipuli, älä kiusaa minua! Sinun kieltosi, sinun itsepäisyytesi tekevät minusta narrin. En voi ajatella enää ketään muuta kuin sinua. Jokaisessa kohtaamassani naisessa haen yhdennäköisyyksiä sinun kanssasi. Suuri luoja! Olen pitänyt rakkautta aikamiesten ajanviettona. En ole osannut aavistaa, että se pystyisi viemään mielen rauhan. Tipuli, rakastan sinua kuin hullu,

mieletön . . .”

”Jospa rakastaisit minua kuin järkevä mies, niin pian tämä pulma selvenisi!”

”Miten?”

”Uskoisit, että tarkoitan totta sanoillani veljeni lasten kamarissa. Pitäisit myös silloin omat sanasi, ettet naisilta rakkautta kerjää.”

Se sattui. Erkki veti henkeä, että sieraimet soivat.

”En kerjää, minä otan mitä minulle kuuluu.”

”Mitä sinulle kuuluu?”

”Sinä ja sinun rakkautesi.”

”Ehkä rakkaus, sitä on turha kieltää, mutta en minä.”

”Se nähdään.”

”Ohoh!”

Erkki tarttui Tipulin olkapäihin.

”Ymmärrätkö nyt, miksi tyrkkäsin veneesi pois rannasta?”

”En.”

”Me olemme kahden täällä.”

”Mitäpä se haittaa. Olemme olleet

kymmeniä kertoja kahden ennenkin. Sinusta ei ole roistoksi, Erkki parkani.”

”Et tunne minua!”

”Paremmin kuin itse tunnet.”

”Sinä et siis halua tulla vaimokseni, vaikka rakastat minua?”

”En.”

”Miksi?”

”Monesta syystä.”

”Sano edes yksikin pätevä syy!”

”Olen kihloissa.”

”Pura, niin tein minäkin!”

”Minulta se ei käy niin helposti kuin sinulta. En ole syntynyt pettämään.”

”Ja kuitenkin petät sulhastasi ollessasi kihloissa hänen kanssaan, kun minua rakastat.”

”Hän tietää sen.”

”Ja ottaa sinut?”

”Niin.”

”Nauta!”

”Puhu kunnioituksella sulhasestani! Hän on parhaita ihmisiä, mitä nykyisin maankamaralla kulkee.”

”Sinä menet hänelle rahojen tähden.”

”Niin ja yhteiskunnallisen aseman tähden.”

”Tipuli, sinä et voi olla noin taipumaton, sinä et voi kiusata minua, et voi jättää minua tähän tyydyttämättömään kaipaukseen! Sinä leikit kanssani!”

”Erkki parka, tämä on totta. Olen mielestäsi ja, ikävä kyllä, omastakin mielestäni sydämetön julmuri. Voi, Erkki, jospa olisitkin tavallinen mies, millä riemulla tulisinkaan omaksesi! Mutta et ole tavallinen mies. Olet taiteilija. Yhden hetken ihailet yhtä, toisen toista. Voi, jospa en koskaan olisi päästänyt huuliltani ajattelemattomia sanoja!”

”Tipuli, usko! En ole ketään rakastanut niin kuin sinua.”

”Noin olet sanonut kymmenelle naiselle ennen minua ja yhtä monelle sanot minun jälkeeni.”

”Usko, Tipuli . . .”

”Älä, älä puhu! Tunnen sinut liian hyvin! Jospa en tuntisikaan sinua ja perhosluonnettasi, voisin vielä taipua! Ei, minun täytyy olla sinunkin puolestasi järkevä nyt

kuten ennenkin. Minä en ole sopiva vaimo kaltaisellesi miehelle.”

”En tiedä, oletko sopiva vai etkö, mutta rakastan sinua. Järkevyytesi tekee minut hulluksi.”

”Erkki, sanoithan, ettei morsian ole esteenä toisia naisia suudellessa. En voi mennä naimisiin tuollaisia periaatteita omaavan miehen kanssa. Olisin ainaisen mustasukkaisuuden kiduttama. En koskaan voisi luottaa sinuun. Tekisin sinun ja oman elämäni helvetiksi. Ja eräänä kauniina päivänä et enää rakastaisikaan minua. Hylkäisit minut. Erkki, ymmärrätkö, sinä hylkäisit minut? Mutta minä en tahdo tulla hylätyksi, en ennemmin enkä myöhemmin. Siksi hylkään minä nyt sinut, kun se on minulle mahdollista.”

”Tipuli, tuo ei voi olla viimeinen sanasi!”

”Vannon!”

Erkki ei virkkanut mitään. Hämärässä yössä Tipuli näki miten kyynelet kiertyivät poikaparan silmiin. Tuska kouri Tipulin omaakin sydäntä. Hänen kätensä kohosi,

hänen suunsa avautui hyvittämään kaikki kovat sanat.

Kuiva risu rapsahti varoittavasti kohoavan käden kultasormukseen.

”Minua eivät miellytä itkevät naiset. Itkeviä miehiä inhoan.”

Rakastuneimmankin houkkion saa pilkkasana järkiinsä. Erkin kyynellähde jäätyi heti. Hän heitti ylpeästi päätään taaksepäin.

”Anteeksi, että näytän sinulle inhottavuuksiani! En kiusaa sinua enää sanoillani. Mitä äsken puhuit nälästä? Ehkä saan tarjota voileipää ja teetä kalasaunassa. Vai katsotko ylen nekin?”

”Haluan pois täältä.”

”Tietysti vien sinut heti sen jälkeen pois. Minulla on vene kätkettynä kalasaunan kaislikkoon.”

Tipuli seurasi Erkkiä kalasaunalle, missä tämä heti ryhtyi teenkeittopuuhiin.

”Tämä koko homma oli Harjulan Liisan keksintöä”, pakisi hän niin iloisesti ja huolettomasti kuin olisi kohtaus rannalla ollut vain ilveily. Tipuli katsahti häneen

tutkivasti. Hän ei tiennyt, mitä piti ajatella tällaisesta muutoksesta.

Vihdoin tee oli valmis. Erkillä ei ollut kuin yksi kuppi. Tipuli sai juoda siitä ensin. Mutta vinkuva nälkä oli poissa. Hän tuskin jaksoi niellä teen. Leipä tuntui juuttuvan kurkkuun. Kädet vapisivat niin, ettei hän uskaltanut kohottaa kuppia pöydältä.

Juotuaan Tipuli aikoi lähteä huuhtomaan kuppia. Mitään virkkamatta Erkki otti kupin, nosti sen huulilleen kuin aikoen syödä posliininkin Tipulin huulien sijalti. Tyttö ei kestänyt tätä. Hän nousi.

”Erkki vie minut pois!”

”Jää luokseni, rakas!”

”En voi. Älä kiusaa!”

”Entä jos pakotan sinut jäämään!”

”Sinä lupasit viedä minut pois.”

”Mitä lupauksista!”

”Erkki”, Tipulin luonto nousi jälleen lovesta, ”Harjulan Liisako sinulle tämänkin tempun neuvoi?”

”Entä sitten?”

”Hyvä. Tätä ei viisas Liisa liene ottanut

laskuihinsa?”

Tipulin silmät leimusivat. Hän tempasi pöydältä Erkin viulun ja kohotti sen suoralla kädellä päänsä yläpuolelle.

”Astu askelkaan, niin kallisarvoinen viulusi on tuhansina sirpaleina.”

Erkinkin silmät loistivat.

”Et sinä jaksa tuntiakaan viulua tuossa asennossa pitää”, hän virkkoi kylmästi. ”Mutta koska tahdot, että minun pitää valita viulun ja sinun välilläsi, niin sinut valitsen. Siis särje viulu! Nyt astun sen askelen, joka viulun tuhoo. Kas näin.”

Viulua ei särjetty. Tipuli ei voinut. Hän sulki sen syliinsä, lysähti lavitsalle ja alkoi itkeä.

Erkki nosti tytön ja viulun syliinsä.

”Rakkaani, suo anteeksi. Minä olen kurja raukka. Sinun tahtosi on lakini. En voi ottaa sinua vasten tahtoasi. Tule, vien sinut pois!”

24

Aurinko paistoi korkealta puiden latvojen yläpuolelta. Oli kuudes tunti päivästä. Allan asteli Sompajärveltä rantatietä Kullanvaaralle päin. Kalakontti keinahteli selässään.

Hakaniityn veräjällä istuen hän laittoi uuden savukkeen palamaan. Mitä? Nyyhkyttikö joku vai sammakkoko se nyt tuolla tavalla kurnutti?

Allan hypähti takaisin aidan yli ja meni ääntä kohden.

Kiven kupeella, kastekosteassa ruohikossa, makasi hänen kälynsä suullaan itkien niin haikeasti, että koko ruumis vapisi.

”Tipuli!”

Tyttö lakkasi nyyhkimästä. Mutta pää ei kohonnut. Allan kumartui nostamaan häntä.

”Mitä sinä täällä teet tähän aikaan?”

Tipuli ei virkkanut mitään. Hän katseli hetken melkein älyttömänä lankoaan. Puku oli kasteesta märkä. Huulet kylmästä siniset.

Allan kiersi käsivartensa tytön ympärille.

”Lapsi kulta, koetapa nyt rauhoittua!”

Tipuli ei vieläkään virkkanut mitään. Hän nojasi päänsä Allanin olkapäähän. Näytti kuin hän olisi rauhoittunut ja nukkunut siihen.

”Tipuli lähdetään kotiin! Jaksatko kulkea?”

Tipulin silmät avautuivat heti.

”Miksi en jaksaisi! Mutta iskinpä äsken tavattoman makeasti varpaani kiveen, vielä nytkin pakottaa.”

”Eiköhän siitä riittäne kolotusta pidemmäksikin ajaksi”, vastasi Allan.

Kotona tuli Taina portaissa vastaan.

”No, siinähän se morsian vihdoinkin tulee. Sulhasesi tuli tänä aamuna sinua katsomaan ja uusia sukulaisia tervehtimään”, ilmoitti hän.

Tipuli sulki silmänsä.

”Kyllä sinä olet kauniissa siivossa! Onpa siellä ollut elämä, kun noin olet väsyneen näköinen.”

Tipuli avasi silmänsä.

”Olet oikeassa, Taina, siellä oli eri elämä. Onneksi ei tuollaisia retkiä ole usein.”

Itse Jussi-maisteri istui niittokoneessa ja soitteli heiniä poikki. Muu heinäväki oli jo mennyt levolle päivän vaivoista. Niittäminen sujui parhaiten kasteheinässä. Ei rasittanut aurinko, eivät kiusanneet kärpäset.

Asikaisen niityltä kalahteli iloinen lipan kalke. Siellä heitettiin heinää nurin vanhalla vehkeellä. Asikaisen isäntä ei harrastanut uudenaikaisia kojeita. Ei antanut poikiensakaan harrastaa. Varsan oli Kullanvaarankin niittokone vaatinut uhrikseen. Varsahölmö oli juossut niittävän koneen eteen. Sääri poikki vain. Lopettaa täytyi vakainen varsansälkö. Maailmanlopun vehkeitä olivat kaikki koneet.

”Meinannoonkoha Jussi ajella koko yön heiniä nuri”, virkahti Asikaisen Pekka-poika laitellessaan uusia piitä haravaan.

”Eipähä hänelle ikävä tule. Koulun Ti-

puli näkkyy mänevä tuas hänelle seuran pittoo”, lausui Pekan vaimo, joka nenä akkunassa kiinni seurasi naapurin niittopuuhia.

Vanha emäntä suolasi voita ovensuupöydällä. Sitä hommaa ei emäntä uskonut miniälle eikä piialle. Kokemus oli osoittanut, että miniä sai samasta kermasta keskimäärin kiloa, jopa puoltatoistakin vähemmän kuin hän itse. Piika ei sentään uskaltanut pimittää kuin puoli kiloa kerrallaan. Vaikka sillä samalla konstilla oli emäntä itsekin nuorena ollessaan rahassa pysynyt, kun eivät anopin ja miehen kukkaronnauhat muuten hellinneet.

Emäntä iski suoluulusikan voihin pystyyn. Hänen täytyi välttämättä omin silmin nähdä, oliko niissä huhuissa perää, jotka kuiskeena kylällä kulkivat, että Jussi-maisteri muka toisen miehen kihlattua morsianta hakkaili.

No, totta torkinlorkin! Niin näkyi Tipuli juoksevan rinnettä alas kuin ennen mukulana ollessaan. Eivät siinä lihat paljon painaneet, kun luut luistivat. Olipas kiire!

Jo pysäytti Jussi hevosen. Tyttö loikki jäniksenä ojien poikki. Kas, kas, kuinka oikein molemmat kädet ojennettiin tervehdykseksi! Voi, sen viikon vihtahousu! Herra Juuumala! Etteivät ne yhtään hävenneet! Niin nosti Jussi tytön syliinsä kuin höyhenen . . .

Emäntä kirahti oikein ääneen. Hänen täytyi pyyhkiä esiliinalla näköpäätään. Miniä leksahti pökertyneenä muka penkille.

Asikaisen miniällä ja Kullanvaaran maisterilla oli yksi rivi yhteisiä muistoja. Tavallisena talonpoikana ollessaan oli Jussi muutamia öitä nukkunut miniän tyttöaitassa. Niitä öitä ei miniä koskaan saanut tarkkaan pois mielestään. Siksi hän oli kärkäs mustaamaan kaikki tutut ja tuntemattomat naiset, jotka vilkaisivatkin Jussiin. Nyt tulvahti vettä yli odotusten rollimyllyyn.

”Mikäs ämmille tulj? Tuprusko tuhkoo silimille?” kysäisi piippunysäänsä imeskelevä vanha Asikainen.

”Voi mualimoo pahennuste tähe!” alkoi

emäntä. ”Elä tie huorin, sanotaa sanassa. Nyt täytyy minu vanahoilla päivilläni toeta, että mualima on täynänsä huorintekijöitä.”

”Mittee se äit’ horajaa?”

”Näin just iha omilla silimilläni, miten Jussi nost Tipulin sylliisä, toisen miehen kihlatun morsiimen. Ja noin julukeella ja näkösällä paikalla. Nyt eijoo ennee väliä millää! Tipulista en ois osanna ikinä tuommosta uskoo.”

”Mikäs ihme tuo on, ku oma suluhane on vanaha käppyrä. Tarttoo se Tipullii nuore sylissä souvella.”

Emäntä käänsi selkänsä ikkunaan. Ääni pyhästä vihasta väristen hän alkoi ripittää aviomiestään.

”Sinä vanaha svntsäkki! Kehtoottii noin kevytmielisesti huastoo nuorempii immeiste kuulle. Eikö niillä oo jo huonoo esimerkkijä liijaksi, ku näkköövät parempii immeisten eilläpäin kulukeva levveetä tietä.”

Tämän vuorokeskustelun aikana oli koko Asikaisen huonekunta, pääluvultaan

14 kpl., kiiruhtanut akkunoihin itsekohtaisesti havaitakseen synnin turmiollisen kuvan.

Valkopukuinen syntinen istui niittokoneen tuolilla. Hevonen asteli rauhallisesti pystyheinän viertä. Niittokone rallatti. Heinä heilautteli poikki. Tummapukuinen syntinen seisoi keskellä niittyä ja näytti pistävän jotakin paperipalaa lompakkoonsa.

"Nyt tais emäntä nähä olemattomia", virkahti eräs päiväläinen.

Emäntä ja miniä kävivät tarkistamaan havaintoaan. No, täytyihän heidän todeta, ettei mitään luvatonta enää niityllä tapahtunut. Molemmat alkoivat kilvan vannoa äskeisen näkemyksensä todellisuutta. Miniän todistus oli kiitoksella mainittava.

"Voiphaa sitä nyt huviksennii hiukan tyttöjä heilautella. Ei sen silti tarvihe kuolemansynt' olla", puolusteli renki Asko, jolla luultavasti oli samantapaisia syntejä omallatunnollaan.

"Kunnon nainen eijoo koskaa nii leikkisällä tuulella, jotta antas miehe noi vua ili-

ma aikojaa ihteesä sylissä sylykytellä”, sanoi miniä.

”Ilimankos minä sitten en oo tavannu yhtää kunnon naista”, heitti Asko, mutta korjasi luunsa hyvän sään aikana tuvasta.

”Kyllä soon sillä viisiin, että tästä minä mänen iha huomenna sanomaa rouvalle. Se on kuitennii siks kunno immeinen, että topin se laittaa tällaiselle kutervitille. Ei tämä oo ennee laitameininkiä, että morsian immeine juoksentelloo poikamiehe kansa ympäri mehtiä ja niittyjä”, jysäytti emäntä painavan sanansa.

Seuraavana aamuna ruokalevon aikana Asikaisen vanha emäntä keskusteli kauan ja kimiästi koulun rouvan kanssa sillä seurauksella, että puuro oli pohjaanpalanutta.

”Onpa piiska käynyt pappilassa”, huomautti Tipuli iloisesti.

Äiti pillahti itkemään.

”Sinusta ei ole muuta kuin ainaista mielipahaa koko tytöstä.”

Perhe ällistyi, syntinen etunenässä. Alla-

nin suu nytkähteli leikilliseen huomautukseen, mutta Taina hillitsi miehensä varoittavalla silmänmuljauksella. Pesämuna kurkottautui isoäitiä kohden. Hän ei vielä ymmärtänyt silmäkieltä.

”Isoäiti, anna hänelle vitsaa!” sanoi poika nuhtelevasti tätiä katsoen.

Äiti murjotti koko päivän. Hänelle oli vanhemmiten kehittynyt tuollainen tapa. Se merkitsi, etteivät asiat juosseet hänen tahtonsa mukaan. Monesti perhe toivoi, että äiti olisi kerta kaikkiaan ripittänyt syntisen ja sillä hyvä. Usein sai perhe viikkokaupalla vaivata aivojaan syntisen selville saamiseksi. Nyt tuli toki syntinen heti ilmi.

”Mitä hemmettiä sinä, tyttö, olet taas tehnyt?” murisi Allan. Tällaisina murjotuspäivinä hän tavallisesti hävisi talosta moneksi päiväksi.

”Luuletko, etten mieluummin ottaisi pientä selkäsaunaa kuin kärsisin tällaista murjotusta. Mutta älä lähde pakoon! Kärsi iltaan! Lupaan sovittaa mainehikkaasti mitä lienen rikkonutkin”, lupasi Tipuli.

Saatuaan langon suostutelluksi, hän meni hakemaan marjakoriaan keittiöstä.

”Sinä et lähde minnekään!” kohahti äiti äänellä, joka ennen ennusti varmaa selkäsaunaa.

Tipuli pysähtyi kiltisti.

”Mitä minun pitäisi kotona tehdä?”

”Ompele kapioitasi ja muista olevasi kihlattu nainen!”

”Kapiot! Ompelija valmistaa ne mainiosti. Kihloissaolo on taas asia, joka ei unohdu unohtamallakaan.”

”Ei näytä siltä!”

Tipuli asetti korin päälaelleen ja oli olevinaan Rebekka kaivolla, hyvin hämmästynyt Rebekka.

”Mitä äiti nyt oikein tähtäilee? Olisi parasta jo laukaista.”

”Muista eilistä iltaa!”

Tipuli rypisti kulmansa. Kieli kipristyi torveksi huulien väliin. Hän katseli muistellen äitiä suoraan silmiin. Jopa kirkastui.

”Vai kantelemassa Asikaisen emäntä kävi. Ilmanko hän ei eilisiltana joutanut

nukkumaan, kun piti seisoa vahtimassa Jussia ja minua.”

Äiti muistutti ukkospilveä, jonka lieve on jo peittänyt auringon. Oliko lapsi jo noin paatunut, ettei edes punastunut. Nauroi vain. Pääkaupunki, pääkaupunki, mikä synnin ja turmeluksen pesä oletkaan!

Mutta turmeluksesta oli tehtävä täällä kotona loppu.

”Sinä et saa seurustella Kullanvaaran Jussin kanssa! Jos Jussi tulee meille, ajan hänet ulos. Ja jos sinä haluat asua tässä talossa, niin et mene kymmentä syltä Jussia lähemmäksi.”

”Äiti, eiköhän sentään metrin etäisyys riitä? Turhaan olet vihainen Jussille ja minulle. Uskon, että vielä tänä iltana nostaisit minut korkeammalle kuin Jussi eilen, jos vain jaksaisit. Äiti kulta, älä usko akkoja! Heidän puheissaan on vain siteeksi totta.”

Ennenkuin äiti ehti vastata juuta tai jaata, pyöräytti tytär häntä kelpo kierroksen ympäri ja hävisi.

”Kukahan oppisi tuon tytön oikein tarkoin tuntemaan?” huokasi äiti, mutta huokasi sentään rauhoittuneena.

Illalla Tipuli koristi luokkaa.

”Mitä sinä nyt teet?” udeltiin.

”Aion julistautua keisariksi.” Muuta ei hänestä saatu irti.

Kun luokka oli koristettu, asetti hän perheen juhlallisesti puolikehään istumaan. Äiti ei ensin tahtonut tulla, mutta kun Tipuli sanoi hänen saavan katua kuoleman tuolle puolenkin kieltoaan, tuli hän mukaan.

”Mitä hän hassuttelee?”

”Sanoi tutustuttavansa meidät lähemmin itseensä.”

Tipuli nousi korokkeelle.

”Oletteko te nyt kaikki hyvin uteliaita?” kysyi hän.

”Kyyyllä.”

”Hyvät kuulijani”, alkoi Tipuli juhlallisesti, mutta nuorin mallikappale, Pisara, ojensi kätensä tätiä kohden ja alkoi huutaa.

”Täti, anna mam, mam, mam!”

Esitelmöitsijän täytyi kaataa Pisaran helmaan mustikoita. Tietysti janosi heti koko karsina. Täti antoi mustikoita koko seurakunnalle.

”Hyvät kuulijani! Pesämuna, älä ahmi! Lisää et saa. Tuota noin. Oletteko nähneet äsketellen ihmistä, jota on onni potkaissut.”

”Kyllä, täti! Asikaisen Onni potkaisi kissaa. Se juoksi . . .”

”Pesämuna, lapset eivät sotkeudu aikaihmisten puheisiin.”

”Sinäpä kysyitkin kuulijoilta, täti, etkä aikaihmisiltä.”

Täti ei enää virkkanut mitään. Hän viittasi ruhtinaallisesti, ja Jussi-maisteri astui luokkaan paketti kainalossaan.

”Seis, Jussi! Jätä paketti siihen. Olen äidin kanssa sopinut, ettet sinä saa tulla metriä lähemmäksi minua.”

Jussi avasi paketin. Tipulin viittauksesta hän jakoi kaikille läsnäoleville aikuisille kirjan.

”Mitä?” sanoi isä.

”Eikö siinä ollutkaan mitään hyvää?” huusivat lapset naama pettymyksestä pitkänä.

”Olkaa hyvä! Tässä on silmäiltäväksenne kustannussopimus ja palkkioni postivekselin vaatimattomassa muodossa.”

”Oletko sinä kirjoittanut kirjan?” kysyi Allan. Hänen sotilaallinen järkensä taisi häkeltyä ensimmäisen kerran.

Ja Tipuli oli kuin Saksa muutama vuosi sitten. Häntä pommitettiin joka taholta. Hänen suunsa kävi kuin rokkapata, siitä huolimatta hän totesi, että sillä hetkellä hän olisi tarvinnut pari samanlaista varakappaletta lisää.

”Lili tulee! Lili tulee!” huusi viimeinen mallikappale joukkoon. Kukaan ei häntä kuullut. Vasta kun melu neljännestunnin kuluttua hiljeni ja itsekukin sai puheenvuoron, kaikui kuuleville korville Pesämunan huomautus.

”Isä on saaressa.”

”Sen sanon teille, että jos tästä hiiskutte kenellekään, niin hirtän teidät joka ainoan sukkanauhaani”, uhkasi Tipuli.

”Pisara on tädille uhkauksesta hyvin kiitollinen”, sanoi Allan loikaten pois saaresta.

Pellolla nakotti kuhilas kuhilaan vierellä. Naiset kyyristelivät sirppeineen ohran kimpussa. Miehet kylvivät ruista. Kuivilla mailla kaura jo karisi.

Kesävieraat matkailivat talviteloilleen.

Allan oli pakannut vaimonsa ja mallikappaleet autoonsa ja lennättänyt heidät kasarmille solttupoikien kiusaksi ja harmiksi.

Maisteri Jussi Kullanvaara löi myös hynttyitään läjään lähteäkseen toimeensa. Eskon ja Askon vaatteita silitettiin kovin kiirein. Tädin piti lähteä heitä kyytiin äitikullan luo Helsinkiin.

Muita siivettömiä kesävieraita ei Lepikkomäessä ollutkaan.

Tipuli seisoi syysmietteissään Leppälammin pyykkilaiturilla. Hän oli pessyt pari pukuaan. Nyt ne kuivuivat pajupensaassa.

Koko nuoruuden ajan hän oli unelmoinut suurista seikkailuista, ihmeellisistä tarinoista, kuumista rakkaudentunnustuksista, maineesta. Nyt hän oli kokenut vähän kaikkea. Unelmat eivät vastaa todellisuutta. Todellisuus on järjen maa, unelmat tunteiden. ”Antaa mennä”-ajatus oli helpoin. Ei ollut hyvä antautua syvällisiin mietteisiin, silloin joutuivat tunne ja järki tukkanuottasille.

Jussi-maisteri laskeutui kotirinnettä laituria kohden. Hän aikoi hyvästellä Tipulia. Vanha, haalistunut nuoruudenrakkaus raksutti virkeänä hänen rinnassaan. Tipuli oli sen herättänyt jälleen henkiin. Varsinkin sulhasensa käynnin perästä oli Tipuli etsimällä etsinyt Jussin seuraa. Aluksi Jussi piti ajanvietteenä koko hakkailua. Tyttöhän oli liian köyhä naitavaksi. Sitäpaitsi hän oli kihloissakin, vaikka tuo nyt ei ole este eikä mikään nykyaikana. Mutta kun hänelle ystävänä ja naapurina uskottiin, että Tipuli oli kirjailija, alkoi hänestä tuntua hyvin houkuttelevalta ryöstää tohtorilta morsian. Siinä mielessä hän nyt Ti-

pulia lähestyi.

Jussi ei epäillyt aikeittensa onnistumista. Hän oli varma, ettei Tipuli rakastanut sulhastaan. Tyttöparalla oli tietysti ollut niin vähän naimatarjouksia, että hänen täytyi ottaa ensimmäinen sopiva. Sitä varten hän oli antanut Jussin nostella aitojen yli ja kannella sylissään vesisillä paikoin, että Jussi huomaisi kohonneensa arvoon tytön silmissä.

Välähteli Jussin mielessä nuoruudenaikainen kirkkomatkakin, jolloin Tipuli oli ylimielisesti sanonut, ettei ikinä muka hänelle tulisi. Onpa hauskaa muistuttaa tästä tytölle, luonnollisesti vasta sitten, kun on hänet saanut omaksi.

Lähestyessään verkkaisin. varmoin askelin Tipulia rehtori teki laskelmia myös tulevan avioliittonsa kannattavaisuudesta. Tipuli rupeaisi laulun, piirustuksen ja tyttöjen voimistelun opettajaksi hänen kouluunsa. Iltapäivät ja vapaa-ajat hän kirjoittelisi. Siitä karttuisi sievät tulot. Entä maine! Olisihan jotain, että vaimo olisi kuuluisa. Se todistaisi, ettei mieskään ai-

van nolla ole. Hm!

”Tipuli!”

Tipuli ei punastunut, ei kalvennut, ei edes kunnolleen kääntynyt puhujaan päin.

”Joko matkatavarasi ovat kunnossa? Äitisi kertoi sinun lähtevän iltalaivassa.”

”Jo. – Hm! Öhöm! Minulla olisi sinulle asiaa.”

”Vai niin. Anna kuulua!” Tipulin ajatukset näyttivät olevan muilla mailla vierahilla. Jussi ei tiennyt, mistä paikasta aloittaa. Hän harppasi Tipulin luo laiturille.

”Älä veikkonen tuolla tavalla loiki! Laituri on laho. Sapattihoususi voivat kastua.”

Saakelin saparo! Kosi nyt tunteellisesti tyttöä, joka puhuu sapattihousuista! Kunpa olisikin laituri särkynyt ja he molemmat molskahtaneet veteen, niin tarpeellinen annos romantiikkaa olisi ollut tarjolla. Mutta ei auttanut, täytyi yrittää.

Jussi alkoi puhua nuoruuden ujosta rakkaudesta Tipulia kohtaan. Hän kuvasi len-

nokkain sanoin, miten hän kärsi alemmasta sivistysasteestaan, miten rakkaus kannusti häntä ylös ja eteenpäin, miten hän uskollisesti odotti Tipulia ja miten hän oli surusta menehtyä, kun, voidessaan vihdoin täysin kypsänä tarjoutua poimittavaksi, tämä olikin jo lupautunut toiselle. Tästä huolimatta hän kuitenkin laskee nyt koko valtakuntansa rikkauksineen Tipulin jalkain juureen.

”Jussi, unohdat, että olen kihloissa.”

”En. Sinä purat kihlauksesi. Ethän rakasta sulhastasi.”

”Mistä sen tiedät?”

”Sen näkee.”

”Tarkkanäköisenä pitäisi sinun sitten nähdä, etten rakasta sinuakaan.”

”Miksi sitten leikit kanssani, miksi herätit rakkauden, kun et siihen kuitenkaan vastaa?”

”Huvikseni, haihduttaakseni ikävääni. Luulin sinun ymmärtävän leikin.”

”Tipuli, oletko sinäkin sellainen nainen. Menettelysi ei ole kunniallista.”

”Missä on nykyään kunniallisuuden

raja? Mistä kunniattomuus alkaa? Siinä on raja, mihin itse rajapyykin panee. Suo anteeksi, Jussi! Huomaan ikäväkseni, ettei minusta ole rakkaudella leikkijäksi. Haavoitan tai haavoitun. Minua ei ole luotu nykyaikaiseksi naiseksi."

Tipulin silmät kostuivat. Kyynel oli niin harvinainen vieras tytön silmässä, että Jussi ymmärsi toiveittensa turhuuden. Hän ojensi äänettömästi kätensä ja poistui. Hän nuolaisi ennenkuin tipahti.

27

Asko, Esko ja Tipuli laskeutuivat junasta. Pojat joutuivat heti isän ja äidin syliin. Syliin suljettiin Tipulikin. Sulhanen syleili, sulhanen suuteli. Ka, onhan se kaunis tapa. Kun aikoi herrasmiehen rouvaksi, sai luvan tottua kauniiseen tapaan.

”Sinä olet laihtunut”, sanoi Lahja kälylle.

”Sinä olet lihonut”, vastasi Tipuli. Kumpikaan ei ollut tyytyväinen huomautukseen, sillä he olisivat tahtoneet sen kuuluvan toisinpäin.

Kilpi seurasi Hyrkkään perhettä näiden kotiin. Kahvipöydässä Tauno-isä alkoi kysellä Lepikkomäen uutisia. Pala suussa pojat heti niitä alkoivat isälle ammentaa.

”Ei saa puhua pala suussa!” sanoi Lahja.

”Isoäidin luona me teimme melkein

mitä halusimme. Siellä oli kivaa.”

”Siunatkoon! Kyllä kuulee, että on oltu maalla. Mitä kaikkea noiden suusta saa vielä kuullakaan!”

”Olisitpa, äiti, kuullut Pesämunan puhuvan. Hän pani tädinkin välisti pussiin.”

Lahja aikoi lähettää pojat pois pöydästä. Toiset kävivät heidän edestään lyömään armonrumpua. Yliukkokin. Lahja taipui.

”Naisten onkin paras hyvän sään aikana mukautua miesten tahtoon”, vahvisti Esko.

”Oh”, huokasi kauhistunut Lahja. ”Kenenkähän lause tuo on?”

”Allan-enon, ja hänellä on miekka.”

”Isä, sinun pitää ostaa minulle miekka.”

”Mitä sinä miekalla, nythän on rauha maassa?”

”Ripustan sen seinälle vuoteeni jalkopäähän.”

Keskustelu siirtyi miekoista vasikoihin ja muihin Lepikkomäen riemuihin. Vasta

lääkärien mentyä vapautui Lahja lapsistaan.

”Kuinka ihanaa elämä ja avioliitto olisi, jos ei lapsia olisi”, huokasi Lahja.

”Minä puolestani oletan, että lapset ovat elämän ja avioliiton ihanuus”, vastasi Tipuli.

”Toivon sinulle ihanuutta tusinan verran!”

Tipuli ei virkkanut mitään. Siinä asiassa he eivät olisi kuitenkaan päässeet yksimielisyyteen. Tipuli päätti yllättää kälynsä uutisellaan. Hän johti keskustelun kirjallisuuteen.

”Joko kirjasi on ilmestynyt?”

”Ei”, kuivasti. Innokkaasti: ”Oletko lukenut sitä äsken ilmestynyttä uutta kirjaa ’Liian kauniin miehen vaimo’?”

”Olen.”

”Oh, mikä ihana kirja! Jumaloin aivan sen kirjoittajaa. Se kirja on kirjoitettu aivan kuin minusta. Taunokin luki kirjan ja kiitti. Kirjan tekijä on varmasti hienoston piiristä. Tiedätkö, jotkut epäilevät minua sen kirjoittajaksi? Pitäkööt harhansa! En

kiellä, en myönnä. Hymyilen vain salaperäisesti."

"Ketä epäilet kirjan tekijäksi?"

"Välisti epäilen yhtä, välisti toista, mutta kun vertaan heidän kykyjään omiini, niin haihtuu epäilys. Sen kirjoittajalla on terävä kynä. Hän on varmasti oppinut, viisas nainen."

"Minusta tuntuu taasen siltä, että kirjoittaja on aivan tavallinen nainen, joka huvikseen tai aikansa kuluksi on sorvannut kirjan."

"Luojani, miten alkeelliset käsitykset sinulla on kirjojen kirjoittamisesta! Huvikseen muka kirjoittaa kirja! Älä herran tähden puhu noin suuria tyhmyyksiä ihmisten kuullen!"

"Kyllä en vain sanaakaan panisi paperille, jos se työ ei tuottaisi minulle iloa ja nautintoa."

"Luojan kiitos, siihen ei sinulla ole kykyäkään, Tipuli kulta! Mutta sinun täytyy ehdottomasti oppia hillitsemään kieltäsi. Tuollaisilla jutuilla häpäiset miehesi ja sukusi."

Hyvästi henkevä, kirjallinen keskustelu! Lahja rupesi sivistämään metsistynyttä kälyään.

Syyskuun perjantai. Satoi. Tuuli. Lotisi ja lätisi. Lääkäri Hyrkäs istui perheineen aamiaistamassa. Isäntä luki Sanomaa, emäntä luki Suomea. Tipuli palveli nuoria herroja.

Äkkiä rouva kirahti. Kirahti toisenkin kerran.

Aviomies ja käly kapsahtivat ylös yhtenä miehenä. Lahja oli sen näköinen, että mieleen johtui ehdottomasti väärään kurkkuun joutunut leipäpala. Tipuli takoi kälyä hartioihin. Tauno puhalsi korvaan kuin myrskytuuli vesiränniin.

”Mitä nyt?” kivahti Lahja.

Auttajien kauhistuneet kasvot herpautuivat helpotuksesta. Pinnistyspoimut ponnahtivat luonnolliseen sileyteensä. Luojan kiitos!

”Luulisi sinulla olevan tarpeeksi aikaa niellä ruokasi oikeasta reiästä sisään”,

nuhteli Tauno kuivasti.

”Ihmiset”, kivahti Lahja taas. ”Nyt olen minä hullu tai . . .”

”Hyvä, että sen vihdoinkin huomaat”, keskeytti aviomies välinpitämättömästi ja tarttui lehteensä.

Mutta aviomiehen lehti lehahti lentoretkille. Tämä temppu kai oli ensimmäinen laatuaan, koska Tauno jäi tuijottamaan ihmetellen vaimoaan. Lahja sujautti oman lehtensä miehen eteen.

”Mitä näet?”

Taunoa alkoi sapettaa oman lehtensä kohtalo.

”Näen siksi paljon naisia ympärilläni, etten enää viitsi heitä kuvista tirkistellä.”

”Tunnetko tätä naista?”

”Häh?” pääsi Taunolta lepikkomäkeläinen kysymyssana. Hän nosti lehden lähemmä silmiään.”Sehän on Tipulin kuva, sama kuva, joka on työpöydälläni.”

”Mutta alla on nimi Anna Pesu, ’Liian kauniin miehen vaimon’ tekijä.”

”Tipuli, oletko sinä todella tuon kirjan tekijä?”

”Tulihan se tehtyä.”

”Miksi et ole siitä ennen kertonut?”

”Ette olisi ikinä antaneet minun viedä kirjaa painoon, sillä ainahan väheksyitte kykyjäni.”

”Ei sitä vielä tiedä kyvyillään kehua, kun vasta on yksi kirja ilmestynyt”, sanoi Lahja. Muuta hän ei sanonut. Näkyi kuitenkin selvästi, ettei hän enää jumaloinut ”Liian kauniin miehen vaimon” kirjoittajaa.

Seuraavana päivänä Tipuli tapasi kirjansa keittiön pöydältä. Rouva oli lahjoittanut sen palvelijoilleen, ”koska he tulevat saamaan sellaisia hyllyt täyteen kun käly oli ruvennut niitä päivätöikseen tekemään”.

Ei ollut runoherkkä ilma. Aamullinen sade oli kyllä tauonnut, mutta taivas oli vetinen, maa vielä vetisempi. Kenelläkään ei ollut hauskaa, ellei ehkä autonkuljettajilla, jotka saivat mielin määrin ajaa roiskutella vesilätäköissä.

Tipulista ei elämä ollut pitkään aikaan tuntunut niin toivottoman harmaalta kuin nyt. Viimeinenkin kirjan tuottama jännitys oli ohi. Tuskallisia, pistäviä, kiusallisia ajatuksia ajelehti sielussa. Ne eivät välittäneet lukoista, eivät teljistä, ne kaivelivat sielua kuin murtovaras salaista kassaholvia.

Tipuli seisoi ruokakaupan akkunan edessä, jossa huokoinen juustonkimpale hymyili joka raollaan ja iloinen kinkunviipale punastelihe olemassaolonsa täyteydestä. Tipuli ei edes tiennyt seisovansa niitä ihailemassa. Hän haki kavalluksen tehnyttä, tervettä jär-

keään takaisin toimeensa.

Hän koetti rauhoittaa tunteitaan tuulen voimalla. Hän jätti juustot ja kinkut. Hän juoksi itsensä väsyksiin.

Turhaa!

Kun hän hiljensi vauhtiaan, lätisivät autojen pyörätkin märillä katukivillä: ”Pura kihlauksesi!”

”Tipuli!” läähätti tuttu ääni Tipulin sivulle pyrkien kuin vastamäkeä kapuava tavarajuna. ”Puh, puh! Aiotko mennä Amsterdamin olympialaisiin, puh, puh, maratonia juoksemaan? Puh! Olen juossut jäljessäsi kuin poliisi pahantekijän perässä.”

Läähättäjä oli Erkki. Tipulista tuntui, kuin olisivat hänen ajatuksensa kirnuuntuneet näkyvään hahmoon.

”Miksi juokset jäljessäni?” vastasi hän jotain sanoakseen.

”Miksikäkö? Onnitellakseni sinua ja itseäni.”

”En ymmärrä?”

”Mihin on ymmärryksesi joutunut? Onnittelen sinua kirjailijana! Olen lukenut

kirjasi. Itseäni onnittelen siitä neuvosta, jonka sain kirjastasi. Kirjasi sankarihan ryösti vikuroivan morsiamensa toiselta mieheltä aivan hääpäivän aattona. Se kävi vanhaan, hyvään tyyliin. Mitä sanot, jos noudatan hänen esimerkkiään? Se olisi meille valtava reklaami. Kirjasi nuoltaisiin kirjakauppojen hyllyiltä. Minua tultaisiin kuulemaan penkeistä tapellen."

"Oletpa sinä leikkisällä tuulella."

"Tästä on leikki kaukana. Olet järjettömällä rimpuilemisellasi pannut koko elämäni sekaisin. Katso nyt! Olen niin laihtunutkin, että päivä paistaa kohta lävitseni. Onko se sinusta hauskaa?"

"Ole järkevä kuten minäkin, niin kaikki käy hyvin!"

"Järkevä, sinä pikku peto! Rakas Tipuli", hän pujotti kätensä tytön käsivarrelle.

"Olenhan sanonut sinulle, että tämä tällainen saa loppua!" Tipuli riuhtaisi kätensä irti.

"Sitten ryöstän sinut."

"Sinun on paras mennä kotiisi ja panna

kylmä kääre päähäsi. Jos minä kirjassa olenkin antanut miehen ryöstää lemmittynsä, niin en itse aio suoda itselleni sellaista kunniaa. Minä olen järkevä nainen enkä rupea hulluttelemaan.”

”Helvettiin järkevät naiset!”

Erkki työnsi kädet taskuihinsa. Hän oli todellakin niin laihtunut ja vanhentunut, ettei Tipuli uskaltanut vilkaistakaan häneen.

”Milloin sinut vihitään?” kysyi Erkki synkän äänettömyyden jälkeen.

”E-en tiedä.” Tipulin ääni värähti arveluttavasti. Erkki kääntyi heti ja otti hänen kätensä omiinsa.

”Pidäthän edelleenkin minusta?”

”Mitä sinä kiusaat, kun kuitenkin hyvin tiedät!”

”Tipuli, en ymmärrä, miksi et voi rikkoa lupaustasi. Ei, älä keskeytä! Tehkäämme sopimus! Jos minun onnistuu houkutella sinut, ota huomioon, houkutella, millään tavalla ruumiillista väkivaltaa käyttämättä, Suomen rajojen ulkopuolelle ennen häitäsi, niin tulet silloin minun vaimokse-

ni. Kuule, lupaa minulle tämä! Ymmärräthän, että se tarjoaa minulle perin vähän toivoa, mutta kumminkin . . . lupaa!"

"Turha on turhaa!"

"Niin kyllä, lupaa kuitenkin! Muista sananlasku hukkuvasta ja oljenkorresta!"

"Olkoon menneeksi!"

"Kunniasana?"

"Kunniasana."

"Hyvästi rakkaani! Sinä olet minun. Voit laskea 'järkevän naisesi' kesälomalle!"

Tipuli ei tiennyt, miten hän lensi ylkänsä luo. Hän vain totesi seisovansa tämän salissa vastapäätä hyvin vakavia ja totisia silmiä.

"En voi mennä kanssasi naimisiin", paukautti tyttö.

Yliukko seisoi kuin asemarakennusta koristavat kiviukot.

"Miksi?"

"Sanoit, ettet huolisi vaimoksesi naista, jolla on hiukankaan taiteellisia taipumuksia. Minä olen kirjoittanut koko-

naisen kirjan. Katso!"

Tipuli näytti sulhaselle reklaamikuvaansa. Yliukko vilkaisi kuvaa ja pani sitten lehden pois.

"Onko tuo ainoa syy, miksi haluat erota?"

"Eikö siinä ole syytä tarpeeksi. Jos rakastaisit minua, olisivat asiat toisin. Sinä ymmärtäisit minua, antaisit anteeksi, kärsisit virheitäni. Minulla ei olisi silloin oikeutta särkeä sydäntäsi. Nyt ovat asiat toisin. On ilmestynyt seikka, joka ei kuulu sopimukseemme."

"Tietysti annan vapauden, jos sitä haluat. Mutta etten rakastaisi sinua, siinä ei ole perää."

Hämmästys pyöristi Tipulin silmät.

"Ra-rakastatko sinä minua?"

"Luuletko, että muuten haluaisin sinut vaimokseni, pikku hupakko?"

"Sinä puhuit järkiavioliitosta?"

"Osaat viedä järkevimmältäkin mieheltä mielen, ystäväni."

"Et, et siis katso synniksi, vaikka kirj . . .?"

Yliukko oli tähän asti puhunut ”antakaamorfiiniruiskeäänellä”. Siksipä Tipuli oli hiljaa kuin matikka koukussa, kun hillitty sulhasmies äkkiä muuttui kuumaveriseksi rakastajaksi. Odottamaton hellyys herpaisi hänet kuin löyly väsyneen kylpijän.

Hetken kuluttua Yliukko laski tytön maahan ja meni akkunan luo.

”Minä olen myös rikkonut sopimukseni”, aloitti hän jonkin ajan mentyä puhua, lähestyen jälleen kiviukkomaisesti Tipulia.”Mutta minusta olisi hyvin raskasta, jos sen tähden jättäisit minut.”

”Paavo, ethän, ethän sinä siis pura kihlaustamme?”

”En toki, ellet itse tahdo, sinä merkillinen lapsi.”

”Sinä opetat minut rakastamaan itseäsi. Sinä olet niin hyvä. Eivät kaikki ihmiset saa rakastettuaan. Myöhemmin he silti tulevat onnellisiksi. Rakastithan sinäkin ensimmäistä morsiantasi ja nyt rakastat minua. Aika parantaa haavat. Minä uskon, että rehellisyydellä desinfioidut haavat pa-

ranevat nopeammin kuin valheen likarievuilla salatut. Uskotko?"
"Uskon."

30

”Hahaha!”

”Mitä sinä naurat?”

”Nauran hänelle, joka näkee tätä unta.”

”Miksi hänelle?”

”Hän uskottelee olevansa rehellinen, vaikka pettää sulhastaan minkä ehtii.”

”Eihän petä.”

”Pettää! Onko hän kertonut saavansa rakastetultaan vastarakkautta? Onko kertonut lastenkamarikohtauksen? Entä kohtauksen Kalasaaressa? Onko sopimuksensa selvittänyt?”

”Tuo ei ole välttämätöntä.”

”Hahaha!”

”Mitä naurat?”

”Nauran hänelle, joka tuskaisena unessa kiemurtelee.”

”Miksi hänelle?”

”Hän on peto, joka pahimmin raatelee itseään.”

”Ei se toisille kuulu.”

”Hahaha.”

”Mitä sinä naurat?”

”Nauran hänelle, joka koettaa herätä ilkeästä unesta.”

”Miksi hänelle?”

”Sakset on teroitettu, niillä hänen kyntensä leikataan.”

31

”Meidän äitipä on lentänyt”, kehaisi Pesämuna Tipulille ja tämän sulhaselle, kun he Satasalmelle mennessään poikkesivat Tainan luona. Allanin piti lähteä myös Lepikkomäkeen pariksi päiväksi metsästelemään tulevan lankonsa kanssa. Tällä matkalla oli aikomus myös panna nuori pari kuulutuksiin.

”En olisi mitenkään uskaltanut lähteä lentämään, mutta kun kaikki täkäläiset upseerien rouvat ovat lentäneet, en voinut jäädä miestä huonommaksi.”

”Tämä meidän äiti on sellainen, että jos toiset naiset sahauttaisivat säärensä poikki näyttääkseen urhoollisuuttaan, niin hän tekisi samoin, jottei olisi miestä huonompi”, nauroi Allan.

”Ole tuossa! En nyt sentään niin hupsu ole.”

”Sotilaskoneessako lensit?”

”Vai sotilaskoneessa! Se olisi kovin halpaa huvia! Ei. Täällä on Aero-yhtiön kone parhaillaan lennättämässä. Siinä meidän äiti kohosi aamuruskonsiiville.”

”Täällä on Paavo Nurmikin”, yhtyi puheeseen järjestyksessä toinen mallikappale. Hänestä oli lentäminen ja Paavo Nurmi melkein sama asia. ”Isä on luvannut viedä meidät katsomaan Nurmea.”

”Minä en pidä Paavo Nurmesta. Kis-Kis on paljon parempaa”, selitti sisar mallikappale, jolla oli häpeällisen vajavaiset urheilutiedot.

”Ole vaiti, kun et ymmärrä erottaa karamellia urheilijasta”, torui Pesämuna sisartaan.

Allan-isällä ei ollutkaan enää erikoista halua lähteä Nurmea katsomaan, mutta mallikappaleet eivät paljoa piitanneet isän haluista. Hän oli luvannut lähteä ja hänen piti täyttää lupauksensa. Äiti ja vieraat lähtivät mukaan.

Oli kaunis ja lämmin syyskuun päivä. Koivujen lehdet kieriskelivät keltaisina pitkin maata. Pihlajat olivat ylpeitä mar-

joistaan. Taivas oli pukeutunut sinisimpään hameeseensa.

Kaupungin urheilukenttä oli täynnä väkeä. Jokainen halusi nähdä suurjuoksija Nurmen täydessä vauhdissa. Kapteeni Kaksikymmentäseitsemän sijoitti komppaniansa mahdollisimman edullisesti kentän laitaan.

Eräs hieno rouva nykäisi Tipulia.

”Rakas Tipuli! Oletko sinäkin täällä! Miten hauskaa! Emme ole tavanneet toisiamme vuosiin. Olen aina ihmetellyt, missä lienet, mitä hommit, kunnes näin kuvasi lehdissä. Ja nyt sinä olet kirjailija. Miten tavattoman hauskaa tavata vanha, rakas ystävä. Olen niin ylpeä sinusta.”

Entinen Elli-ystävä siinä näin riemuaan purki, halaili ja pussaili. Tipuli irroittihe rauhallisesti. He olivat monesti näinä kuluneina vuosina tulleet vastakkain, mutta sivuuttaneet toisensa kuin ventovieraat.

”Sinä olet tainnut ylpistyä, Tipuli?”

”En, Elli. Minun on vain vaikea heti sulaa kiehuvaksi vedeksi viimeisen jäädyttäneen kohtauksemme jälkeen.”

”Oh, niitä lapsellisia pikku riitoja! Vieläkö niitä muistelet?” huudahti Elli niin iloisesti, kuin olisi riidasta ollut ylpeä. Hän esitteli miehensä, pilviä piirtelevän nimismiehen. Sitten he alkoivat yhdessä kertoa, miten kamalasti heillä olisi romaaninaiheita, kun vain olisi aikaa panna ne paperille. Taitoaan he eivät epäilleet.

Tipuli hermostui. Häntä kiusasivat ympärillä olevat kuuntelevat ja tuijottavat ihmiset. Sulhanen tunsi sen ja ryhtyi pelastuspuuhiin.

”Lähdetäänpä katsomaan lentämistä!” hän ehdotti.

Tipuli oli valmis. Mallikappaleet oikein innostuivat aatteesta. Tainan ja Allanin mielipide ei noussut kysymykseenkään. He seurasivat tahdottomina mukana. Tipuli nyökkäsi hyvästit nimismiehelle ja nimismiehettärelle.

Riitti vielä ihailijoita lentokoneellekin. Varsinkin maalaisisännät sitä katselivat halukkaammin kuin puolialastomia miehiä, kun ei tuo Nurmikaan ollut miestä kummempi näköjään.

Herrasväki Kaksikymmentäseitsemän vierellä seisoi eräs rehvakka maalaisisäntä kertoillen juttuja ympäröivän kansan huviksi.

”Soon tuo lentomassiina oikein häjyjen akkoje kesytyskoje. Kalapeeks se vettää sisukkaammannii akkaseneläjän nuaman. Kiliperi Kaisai ku lens, tässä tuono, ku lentomassiina oli siellä meijän kylässä, niin kalapeeks ja tuppisuuks se Kaisa vet. Iha iänettömänä läht' akka kottiisa. Hehehe. Pienimpää suojaa olj männä. Nyt jos Kaisa ruppee liijemmäks ryppyilemmää, niin ku Kalle vua alakaa huastoo siitä lentomatkasta, on Kaisa suu het tupessa.”

”Paavo, sinun on paras tehdä Tipulille Kalle Kiliperin konsti, jos aiot toimia puheenjohtajana perheessäsi”, vihjaili Allan.

Sulhanen hymyili, mutta ei yhtynyt leikkiin.

”Voin lentää kalpenematta vaikka kuuhun”, kehaisi Tipuli.

Allan ei uskonut. Hän väitteli vastaan siksi, että Tipuli päätti näyttää teossa sa-

nansa todeksi.

Kun lentokone laskeutui jälleen rantaan, ilmoittautuivat Tipuli ja Allan lentämään. Koneessa ei ollut kuitenkaan enää tilaa kuin yhdelle hengelle. Koska Allan oli jo monesti ennen ollut ilmassa, sovittiin, että Tipuli lähtisi yksin. Eräs Allanin tuttava lupasi tehdä tarkan tilin neidon vaiheista ilmassa.

Koneessa oli viisi huvittelijaa, kuljettaja kuudes. Tipuli joutui istumaan erään miehen rinnalle, joka oli varustautunut koppalaseilla ja muilla lentäjän vehkeillä kuin aikoisi pohjoisnavalle. Tipuli ei kiinnittänyt häneen huomiotaan sen enempää kuin toisiinkaan kanssalentäjiinsä.

”Lukekaa nyt isämeitänne! Kuka sen ties, vaikka viimiselle reissullenne lähtisitte”, huusi joku koiranleuka rannalla.

Kone alkoi kulkea. Se kohosi. Kohosi. Se teki komean kierroksen kaupungin yläpuolella. Sitten se kohosi vielä.

Alla alkoi kaupunki arveluttavasti pienentyä. Se jäi, jäi ja lopuksi häipyi näköpiiristä.

Huvilentäjät alkoivat hätäytyä.

”Rauhoittukaa!” huusi lujin äänin napalentäjäksi pukeutunut mies Tipulin viereltä. ”Ei ole mitään hätää! Saatte vain samalla maksulla tehdä lentomatkan Tallinnaan. Kone on hyvässä kunnossa.”

Tipuli oli luvannut lentää kuuhun kalpenematta. Nvt hän vaaleni jo, vaikka luvattiin vain Tallinnaan saakka lentää.

Napalentäjäksi pukeutunut mies oli kohottanut koppalasit pois silmiltään.

Mies oli Erkki.

”Nii se massiina männöö ku puarma, jollon tikku takapuolessa”, sanoi koiranleuka rannalla.

Ja niin se meni.